Morminte dragi, lumină vie,
sporite-ntr-una, an de an,
noi v-auzim curgând sub glie
ca un şuvoi subpământean.

Aţi luminat cu jertfe sfinte
pământul, până-n temelii,
căci arde ţara de morminte
cum arde cerul de făclii.

Ascunse-n lut, ca o comoară,
morminte vechi, morminte noi,
de vi se pierde urma-n ţară,
vă regăsim mereu în noi.

De vi s-au smuls şi flori şi cruce
și dacă locul nu vi-l ştim
tot gândul nostru-n el v-aduce
îngenuncheri de heruvim.

Morţi sfinţi în temniţi şi prigoane,
morţi sfinţi în lupte şi furtuni,
noi am făcut din voi icoane
și vă purtăm pe frunţi cununi.

Nu plângem lacrimă de sânge,
ci ne mândrim cu-atâţi eroi.
Nu, neamul nostru nu vă plânge,
Ci se cuminecă prin voi!

Radu Gyr, *Imn morților*

Editura Areopag mulțumește tuturor
celor care au contribuit în diferite feluri
la realizarea acestui volum.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
Marin Răducă : isihastul din mijlocul cetăţii / ed. îngrijită de Mihaela Raluca Tănăseanu ; vol. coord. de Ciprian Voicilă. - Bucureşti : Areopag,
2021
ISBN 978-606-9678-20-6

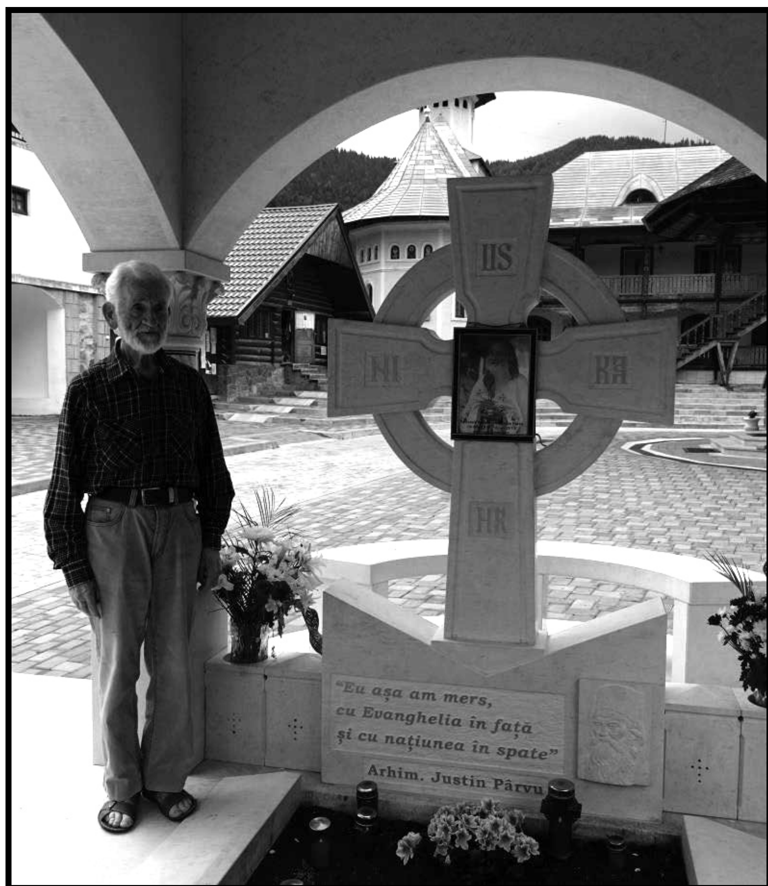
I. Tănăseanu, Mihaela Raluca (ed.)
II. Voicilă, Ciprian (coord.)

929

Marin Răducă. ISIHASTUL DIN MIJLOCUL CETĂȚII

Ediție îngrijită de Mihaela Raluca Tănăseanu
Volum coordonat de Ciprian Voicilă

Editura Areopag
București, 2021

Marin Răducă la mormântul

Părintelui Justin Pârvu, noul mărturisitor

Nota editorului

„Vreau să încălzesc sufletul vostru cu căldură și să vă îndemn la râvnă și la dorința pentru preadulcele nostru Iisus, așa cum fac conducătorii de oști, care povestesc isprăvile vitejilor, povestesc avantajele poziției din care urmează să lanseze atacul și, în felul acesta, îi determină să lupte cu bărbăție și să ducă biruința până la capăt.

Dar și scopul vieților sfinților și al cuvintelor, care au fost scrise și ne-au fost lăsate, acesta este. Și sufletului pe care l-a creat Dumnezeu, dacă nu aude adesea astfel de cuvinte înalte și vrednice de contemplare, îi vin somnolența și nepăsarea și numai prin astfel de lucruri, cu povestiri minunate, restaurează edificiul și alungă întristarea.”[1]

Sfântul Iosif Isihastul

Încă din anul 2011, Preafericitul Daniel, patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, a scris despre importanța noilor mucenici: „În contextul unor regimuri politice totalitare anticreștine, martiriul a redevenit pentru un anume răstimp mărturisire a credinței în Hristos cu prețul vieții. Fapte de acest fel au fost consemnate și la noi, în perioada regimului comunist, când numeroși creștini au suferit moarte martirică în temnițele regimului ateu, deși formal ei n-au fost condamnați pentru credință. Aceștia s-au opus comunismului, n-au renunțat la credința lor și nici la conștiința lor creștină.”[2]

---

[1] Din volumul Cuviosului Iosif Isihastul *Simțirea iubirii dumnezeiești – Scrisori și poezii*, Editura Bizantină, București, 2020, p. 201 (n. ed.).

[2] În prefața volumului *Martirii – biruitori ai suferinței prin*

Despre soborul noilor mucenici, Sfântul Nicolae Velimirovici scria: „Mucenicii pentru numele Lui și pentru Evanghelie se grăbeau către moarte ca și către un praznic. Eu nu vorbesc despre câteva sute sau câteva mii ale căror nume sunt scrise în calendar, ci despre nenumărate milioane de creștini din întreaga lume, de-a lungul a două mii de ani, ale căror nume sunt cunoscute și scrise în Ceruri; despre oastea lui Hristos, împotriva căreia este cu neputință a lupta și în fața căreia toate oștile cele potrivnice sunt precum *trestia în fața vântului* (Psalmi 82, 12); despre popoarele cele mântuite în Ceruri, al căror număr se apropie deja de numărul nisipului din mare și al stelelor de pe cer, precum a fost făgăduit lui Avraam. (...) Vechea credință ortodoxă în Învierea lui Hristos cel răstignit și în cei răstigniți îndeobște pentru dreptate a fost deseori întărită și înnoită de legiunile noilor și noilor mucenici pentru Hristos "[3].

Alături de cetele noilor mucenici, în împărăția lui Dumnezeu se bucură și noii mărturisitori, care au supraviețuit prigoanelor, temnițelor și încercărilor de tot felul. Sfântul Ioan Gură de Aur îi numește și pe aceștia mucenici: „Nu numai cei care au fost uciși și-au pus pe frunte cununa de mucenic, ci și cei care erau pregătiți, care erau gata să facă aceasta.[4]"

Pe 25 februarie 2021, Sinodul Bisericii Ortodoxe Române, răspunzând așteptărilor poporului dreptcredincios, a decis „începerea demersurilor de canonizare

---

credință. Florilegiu patristic, apărut la Editura Basilica a Patriarhiei Române, București, 2011, p. 8 (n.ed.).

[3] Sfântul Nicolae Velimirovici*, Cugetări și predici la Învierea Domnului*, Editura Predania, București, 2020, pp. 96-98 (n.ed.).

[4] Citat în volumul *Martirii – biruitori ai suferinței prin credință. Florilegiu patristic*, p. 26 (n. ed.).

a unor mărturisitori și mari duhovnici misionari români din timpul comunismului, în anul 2025, cu prilejul împlinirii a 140 de ani de autocefalie a Bisericii Ortodoxe Române (1885) și a 100 de ani de la înființarea Patriarhiei Române (1925)”[5].

În cuvântul pastoral de Înviere din anul 2021, Preasfințitul Ambrozie al Giurgiului îi îndemna pe creștini: „Luați aminte la viața dumnezeieștilor Părinți și Mărturisitori, iar dacă vi se vor părea prea îndepărtate veacurile acelea, priviți la Mărturisitorii zilelor noastre. Îi pomenim cu evlavie pe cei ce au avut tăria să se ridice împotriva necredinței în vremurile acestea - părintele Dumitru Stăniloae, părintele Ilie Cleopa, părintele Gherasim Iscu, părintele Arsenie Boca, părintele Justin Pârvu, părintele Arsenie Papacioc, sau chiar părintele profesor Florian Boitan – și lor li se adaugă un hrisov mult mai mare de părinți monahi, ierarhi, preoți și diaconi, dar și laici cu mare evlavie, care nu au pregetat să-și pună în slujba Adevărului chiar și propria viață, devenind, astfel, icoane ale mărturisirii.”[6] Iar Preasfințitul Varlaam Ploieșteanul spunea: „Biserica, care îi pomenește la fiecare Sfântă Liturghie pe luptătorii anticomuniști, alături de eroii care au căzut în războaiele pe care poporul nostru le-a purtat de-a lungul istoriei, participă și astăzi cu toată dragostea de mamă la pomenirea celor care, în închisori, n-au murit doar pentru valorile acestei națiuni, ci și pentru valorile Evangheliei. (...) Chiar și cei care au luptat împotriva comunismului din rațiuni pur politice, după ce s-au întâlnit cu suferința și au înțeles că în taina Crucii rezidă taina Învierii, L-au cunoscut pe

5 https://basilica.ro/sfantul-sinod-primele-decizii-din-2021/ (n.ed.).

6 Pastorala-Inviere-2021.pdf (episcopiagiurgiului.ro), p. 9 (n. ed).

Hristos cel răstignit și înviat și L-au mărturisit cu toată puterea lor. De aceea, este foarte firesc ca pomenirea acestor luptători împotriva unui regim ateist, anti-creștin, să se facă în ziua pomenirii celor 40 de Sfinți Mucenici de la Sevasta. (...) Există o asemănare între cei care au murit acum 1700 de ani pentru Hristos (la Sevasta – n. red.) și luptătorii anticomuniști care au murit sau au suferit în perioada regimului comunist, întrucât și aceștia L-au mărturisit pe Hristos cu o forță sufletească exemplară”.[7]

Unul dintre mărturisitorii credinței în secolul XX este Marin Răducă. Ar fi trebuit ca numele lui să fie foarte cunoscut în România postdecembristă, pentru că a făcut 19 ani de temniță ca deținut politic. Nu s-a întâmplat așa. Pe de o parte, pentru că adevărații eroi sunt ignorați, în timp ce mass-media ne promovează false modele. Pe de altă parte, pentru că Marin Răducă a încercat, pe cât a putut, să ducă o viață de isihie, o viață de rugăciune, mergând pe urmele unui alt isihast apropiat lui, care a fost dascăl pentru mulți dintre cei cunoscuți ca sfinți ai închisorilor: Traian Trifan.

Această carte prezintă viața unui sfânt al închisorilor care a trecut la Domnul în chip minunat, exact cum îi profețise un mare duhovnic: că, deși fusese aproape de moarte la 80 de ani, Dumnezeu îi va mai dărui 19 ani de viață, în contul celor petrecuți în temnițe. Și așa a fost. După ce a împlinit 99 de ani, la foarte puțin timp a trecut la Domnul...

Citirea acestei cărți ar trebui să îi ajute pe cititori să îi privească dintr-o perspectivă duhovnicească pe unii dintre mirenii și chiar preoții care au făcut parte din Mișcarea Legionară. Majoritatea dintre ei

[7] Fragment dintr-un material realizat de Trinitas TV, postat pe basilica.ro/canonizari-2025-ps-varlaam-ofera-trei-nume/ (n.ed.).

au ales această cale doar din dragoste de Hristos, de Biserică și de neamul românesc. Nu au făcut nici crime, nici lucruri rele, ci doar au încercat să apere tradițiile în care au crescut.

Această carte nu este material de propagandă; vremea Mișcării Legionare a trecut, dar ea poate fi analizată prin prisma mărturiilor directe. Prin această prismă se poate observa că în Frățiile de cruce – așa cum mărturisește și Marin Răducă, nu se făcea politică. Se făcea doar educație în spirit românesc și creștin. Dar pentru această educație mulți membri ai Frățiilor de cruce au fost aruncați în închisoare.

Propaganda asiduă împotriva Mișcării Legionare, dusă de comuniști și de urmașii lor, este motivată de frica – reală sau nu – de o renaștere a acestei mari mișcări. Dar Mișcarea Legionară a apărut ca o reacție față de comunism, ca o încercare de a stopa extinderea acestei plăgi și în țara noastră. Ea nu este un șablon care poate fi aplicat în orice perioadă istorică.

Au existat și greșeli grave în această luptă legionară, chiar dacă unii au încercat să le justifice. Au existat și oameni care au încercat să deturneze această luptă - și parțial au reușit. Au existat și oameni care au promovat o perspectivă denaturată asupra istoriei și lucrării Mișcării Legionare – și perspectiva lor unilaterală îi sperie încă pe cei care află că unii dintre sfinții închisorilor au fost membri ai Frățiilor de cruce sau chiar ai Mișcării Legionare. E nevoie însă și de ascultarea celeilalte părți. E nevoie și de ascultarea celor care au pătimit ani grei de închisoare în perioada comunistă și chiar mai înainte. Așa cum se vizionau la TV filmele de propagandă comunistă sau cum se citeau articolele așa-zișilor istorici care doar reluau clișeele comuniste, ar fi trebuit să se țină

seama și de perspectiva cealaltă. De dragul adevărului.

De fapt, dușmanii Bisericii nu se tem de atât de des invocata renaștere a Mișcării legionare. Ci se tem de faptul că poporul credincios a început să își cunoască și să își cinstească noii mucenici și mărturisitori din secolul XX. Disprețuiți, blamați, prigoniți (uneori chiar de rudele lor), eroii temnițelor comuniste au început să pătrundă, cu putere, în inimile credincioșilor. Ei ne oferă modele de rezistență pentru vremurile pe care le trăim. Ei oferă modele de rezistență pentru toate perioadele în care credința creștină va fi prigonită, până la sfârșitul istoriei. Cartea aceasta este o întâlnire cu un sfânt necanonizat. Dacă Marin Răducă va fi trecut în Sinaxarele Bisericii, mai devreme sau mai târziu, nu avem de unde ști. Dar în soborul noilor mucenici și mărturisitori a intrat deja. Poporul ortodox român îi cinstește deja pe eroii credinței din secolul XX, iar printr-o canonizare Sinodul nu ar face altceva decât să pecetluiască evlavia populară deja existentă.

Spre deosebire de canonizarea cuvioșilor, pentru canonizarea mucenicilor și a mărturisitorilor nu este nevoie de minuni – este nevoie doar de sfințenia vieții și de dreaptă-credință. Credința, răbdarea și curajul lor sunt de fapt cele mai mari minuni.

Practic, volumul de față se constituie într-un fel de dosar, neconvențional și incorect politic, de canonizare a lui Marin Răducă. Iar cei care vor veni cu evlavie să se închine la mormântul său, în cimitirul din satul Poienarii Rali, vor primi binecuvântarea rugăciunilor sale.

Danion Vasile

În loc de introducere

Un martor al Cuvântului printre noi

Ciprian Voicilă

Pe lângă domnul Marin Răducă puteai trece fără să-l observi. Îl ajuta să se ascundă de privirile indiscrete statura sa de ființă mică. Un om mic, dar cu un suflet care tindea să cuprindă lumea toată. Prefera să tacă, mai degrabă, decât să vorbească. Aflase, poate, cât de neprețuită e tăcerea, cât de volatile sunt cuvintele, în cei aproape patru ani de singurătate trăită la izolator.

Însă noi, tinerii sosiți de la sute de kilometri, eram însetați de cuvintele sale, culese nu din cărți, ci din amara suferință, al cărei pahar îl băuse vreme de aproape douăzeci de ani.

Privindu-l mai atent, te izbeau trandafirii răsăriți în obraji, care deveneau și mai vii prin contrast cu capul său mic și dalb. Chipul îi era animat de o vioiciune copilărească. Era suficient să îl privești, să știi că acest omuleț îndurase aproape douăzeci de ani de temniță, să îți inunde, pe loc, inima un val de optimism, de credință în victoria finală a luminii, a păcii, a bucuriei de a fi.

Privindu-l pe domnul Răducă, îți aminteai că Dumnezeu și-a ales cele slabe ale lumii ca să le facă de rușine pe cele tari. Punându-se pe sine în umbră, vorbea cu dragoste și recunoștință despre toți oamenii mari pe care îi cunoscuse în România subterană (plină de mucenici, eroi, haiduci), dar îndeosebi despre Valeriu, sfântul închisorilor, și despre Căpitan.

Domnul Marin Răducă a fost unul dintre puținii isihaști pe care mi-a fost dat să îi întâlnesc.

Sfătuia să nu rostim Rugăciunea cu scopul de a o dobândi, ci firesc. Și să fim perseverenți în lucrarea ei. Rugăciunea lui Iisus fiind tămăduitoare de patimi sufletești, dar și de boli trupești, așa cum se convinsese, de-a lungul îndelungatei sale vieți, domnul Marin Răducă însuși.

Cuvintele sale erau înrădăcinate în Cuvânt. Și se hrăniseră din clipe cumplite de părăsire, din suferințe trupești și morale, din crezul nezdruncinat al generației din care a răsărit. Un crez care avea trei cuvinte de acces: Dumnezeu și neamul românesc.

Câți martori ai Cuvântului mai avem printre noi, al căror cuvânt să atârne atât de greu?[8]

---

[8] Material postat inițial pe www.facebook.com/ciprian.voicila/posts/4810017312388255 (n. ed.).

Viața și pătimirile lui Marin Răducă, noul mărturisitor[9]

Motto: *„Eu cred că nu am căzut în încercări pentru că am avut inima legată de Hristos și credința în Dumnezeu. Am vrut ca Dumnezeu să facă voia Lui în mine.”*

La școala credinței și a jertfei din fragedă copilărie

„Credința ni s-a predat în școli. Nu se începeau lecțiile înainte de a spune Tatăl nostru.”

Cu doar câteva zile înainte de prăznuirea Sfintei Cuvioase Parascheva, ocrotitoarea Moldovei, după ce a așteptat răbdător să treacă ziua în care a împlinit cei 99 de ani de viață, nevrând parcă să umbrească bucuria celor dragi de a-l avea încă aproape, smeritul și isihastul mărturisitor al temnițelor comuniste, Marin Răducă, a plecat dintre noi ca să dea răspunsul cel bun înaintea nemitarnicului Judecător. „Sunt născut într-o comună, Poienarii-Rali, județul Prahova, la 10 octombrie 1922”, mărturisea Marin Răducă într-un dialog purtat cu PS Macarie al Europei de Nord și „bineînțeles că la timpul respectiv nu exista familie care să nu creadă în Dumnezeu. Credința ni s-a predat în școli. Nu se începeau lecțiile înainte de a spune *Tatăl nostru*. Nu erau anomaliile de astăzi, când au încercat să-L scoată pe Dumnezeu, începând cu icoanele, din școli. Nouă, comuniștii au încercat să ni-L

---

[9] Textul, scris de maicile de la Mănăstirea Paltin Petru-Vodă, a fost preluat din revista *Atitudini*, nr. 72/2021 (în curs de apariție). Titlul original este *Mărturisitorul Marin Răducă, smeritul isihast și tainicul rugător al lui Hristos* (n. ed.).

scoată pe Dumnezeu din inimile noastre, din credința noastră”[10]. Viața satului în care Marin Răducă a văzut lumina zilei proba mărturisirea de credință a poetului Lucian Blaga, pentru care „veşnicia s-a născut la sat”. Lumea satului Poienarii era circumscrisă firescului credinței în Hristos. Familia, școala și Biserica erau un tot unitar și făceau un zid împotriva celor care încercau să propovăduiască alte credințe decât cea ortodoxă. Marin Răducă a crescut sorbind din izvorul nesecat al credinței adânci a sătenilor săi. Preotul și învățătorul satului natal i-au fost modele vii de pilduitoare viață creștină până la 14 ani, când a plecat la Brașov, ca să urmeze cursurile Liceului Andrei Șaguna. Anii de liceu îi vor fi marcați de atmosfera de efuziune creată în jurul Frățiilor de Cruce. Se înfiripa o lume nouă, a cărei ideologie pornea de la testamentul celor doi martiri, Ionel Moța și Vasile Marin, căzuți pe câmpul de luptă de la Majadahonda: „Nu e o mare binefacere sufletească, pentru viaţa viitoare, să fi căzut în apărarea lui Hristos? Se trăgea cu mitraliera în obrazul lui Hristos! Se clătina aşezarea creştină a lumii! Puteam noi să stăm nepăsători?!”. Iar într-o scrisoare adresată soției sale, Vasile Marin conchidea: „Eu aşa am înţeles datoria vieţii mele. Am iubit pe Hristos şi am mers fericit la moarte pentru El!”. Noblețea jertfei până la lepădarea desăvârșită de sine regăsită în viața celor doi luptători naționaliști a aprins în sufletul adolescentului Marin, de numai 16 ani, chemarea de a intra ca membru în Frăția de Cruce a liceului său, sub călăuzirea lui Ion Agapie şi Gheorghe Apostolescu, proaspeţi absolvenţi ai şcolii militare de ofiţeri. „Politica noastră era iubirea de

[10] cf. https://www.youtube.com/watch?v=DAFFw1kcgb0 (n. a.).

Dumnezeu și de neam și în jurul acestor valori era și activitatea noastră. Se punea accent pe sinceritate, pe corectitudine, pe credință. Ni se făcea educația morții, a sacrificiului, a jertfei”[11], mărturisea Marin Răducă într-un interviu acordat în anul 2018 revistei *Atitudini*. Prețul plătit pentru idealul de a sluji cu toată ființa neamul și Biserica a fost arestul în beciurile Siguranței Statului din timpul regimului antonescian și condamnarea la ani grei de închisoare.

Prima condamnare. Cu focul rugăciunii în inimă în glaciarul Aiud

„Vă spun sincer că în perioada aceea nu ziceam că sunt pe pământ.”

La 19 ani, la 1 octombrie 1942, alături de alți 28 de elevi, Marin Răducă va fi dus în fața Curții Marțiale și osândit la 15 ani de temniță, din care va executa 12 ani și jumătate. Venise ceasul încercării, în care vorbele se voiau transpuse în fapte: „Sigur că, prin angajamentul pe care noi ni l-am luat și activitatea pe care am dus-o pentru Hristos și neam, era tot un fel de voluntariat. Dar vedeți că au venit peste noi încercări pentru care eram cât de cât pregătiți, pentru că nouă ni s-a făcut cu adevărat educația aceasta a morții, ca să fim gata oricând să murim pentru Dumnezeu și neam. Însă, copii fiind, ce ziceam: «Eh, asta ni se spune ca să ne încerce pe noi». Deci, am ajuns acolo și în fapt”.

După câteva luni de arest în închisoarea Brașov, prima zeghe a pătimirii o va îmbrăca în celulele înghețate ale Aiudului, din spatele zidurilor ursuze, îm-

[11] Citatele autobiografice sunt preluate din interviurile acordate revistei *Atitudini* și publicate în nr. 56, pp. 47-61; nr. 59, pp. 78-85; nr. 62, pp. 96-104; nr. 63, pp. 42-50 (n. a.).

prejmuite de şiruri dezolante de sârmă ghimpată ale închisorii împărătesei habsburgice. Închis în cetatea morții și încadrat din rațiuni necunoscute în grupul prințului Alexandru Ghica, Marin Răducă va învia sufletește lângă marii trăitori ai rugăciunii inimii, Traian Trifan, Traian Marian, Valeriu Gafencu, Ioan Ianolide. „Eram copil față de oamenii aceștia, care erau maturi și fuseseră primari, șefi de județ, comandanți legionari. Și nu aveai curaj să le pui întrebări, de una sau de alta. Numai te uitai la ei și, când te uitai la ei, te vedeai foarte mic. Îi vedeai după trăire. Nu vorbeau mult. Vă spun sincer că în perioada aceea, nu ziceam că sunt pe pământ". Din anii de austeră detenție petrecuți la „Academia" Aiudului, în amintirea lui Marin Răducă au rămas vii prelegerile de înaltă ținută filosofică și morală ale lui Mircea Vulcănescu: „În semilibertatea aceea se organizau conferințe, iar nouă ca tineri ni se părea că suntem în rai. Nu știai când trece timpul. Am fi vrut să tot stăm de vorbă cu ei, dar regimul alimentar era de așa manieră și în perioada aceea destul de sever, încât Vulcănescu trebuia să ia pauze, pentru că se ostenea și nu mai putea vorbi". Exterminarea prin foame și frig a deținuților politici era principala formă de tortură practicată la Aiud, astfel încât rezistența fizică și psihică a celor condamnați la zeci de ani de închisoare să fie nimicită în timp: „La Aiud, reeducarea nu era, chipurile, pe față, nu te obligau, dar îți scriau viața de așa manieră, că trebuia să alegi moartea sau să treci de partea lor. Și, dacă acceptai moartea, rămâneai pe loc. Aici, Dumnezeu a lucrat foarte mult, pentru fiecare, cu pregătirea lui, cu gradul lui de credință. Unii au murit, că a mai venit peste noi și tifosul. Și eram doi în celulă. Mi-amintesc doar numele de familie al

colegului meu. Era Marin, iar al meu era numele propriu, Marin. Când am bătut în ușă ca să-l ducă la infirmerie, că avea temperatură și era bolnav rău, avea peste 40°, gardianul mi-a trântit ușa în față și mi-a spus că, dacă mai bat o dată, mă trimite la izolare. Și Marin a murit. M-am îmbolnăvit și eu. Dar Dumnezeu m-a scăpat. Trei zile am avut temperatură. Dacă omul are credința că oricât de grav ar fi, [Dumnezeu nu îl părăsește,] se va întâmpla cu el un miracol și va scăpa. Sigur că încercările nu au fost ușoare".

Cu Hristos de mână în izolatoarele Aiudului

„Acolo, probai practic cuvintele: «Fără Mine nu puteți face nimic». Acolo mi s-a întărit credința."

Pentru Marin Răducă, Aiudul a fost cea mai cruntă închisoare. Înarmat cu pavăza rugăciunii și a răbdării, va mucenici luni de zile fără să se răzvrătească în cuștile de beton de la „Alba" și „Neagra", despre care el însuși mărturisește: „«Alba» era o etuvă unde te băgau, cu oxigen foarte puțin și fără mâncare. Te dezbrăcau, te lăsau numai cu zeghea, cu cămașa și, în funcție de pedeapsă, celula putea să fie cu dușumea, putea să fie cu ciment. Și te luau și te zvârleau acolo în luna ianuarie, în lunile friguroase. Spun din propria mea experiență, pentru că și eu am fost zvârlit în luna ianuarie într-o asemenea celulă lângă W.C., la ultimul etaj, E3, în celularul nou". Priveliștea dezolantă a celulei înghețate în care avea să pătimească vreme de 6 luni îi va zgudui sufletul fără să-l prăbușească, însă, în iadul deznădejdii. Își va încredința viața cu toată nădejdea purtării de grijă a lui Dumnezeu, pe care Îl va chema în ajutor prin rugăciune: „Celula era goală, nu pat, nu nimic, absolut nimic. Au scos ferestrele și era o iarnă și un ger!... Când

m-au băgat acolo, pot să vă spun așa, că parcă mi s-au înnegrit ochii când am văzut că este gerul acela, că în celelalte celule era altceva. Când ai o celulă lângă W.C.-ul acela, care era cu un sloi de gheață în el, în prima clipă ce credeți că am văzut? Am văzut negură. Era ceva insuportabil. Și bineînțeles că simțeam - că aveam auzul foarte ascuțit, nu ca acum - și simțeam ocheanul de la ușă, spionul cum supraveghează. Zic: «Doamne, Tu care ai spus că niciun fir de păr din capul nostru nu piere fără știrea Ta, Tu știi că eu sunt adus aici ca să cedez, să trec de partea vrăjmașului. Întărește-mă, Doamne, ca să pot trece peste această încercare!». Acolo, probai practic cuvintele: «Fără Mine nu puteți face nimic». Acolo mi s-a întărit credința. M-am mișcat eu în stânga, în dreapta, ca să mă aclimatizez și am zis așa: «Măi, dacă a trecut un minut și nu am pățit nimic, trece și al doilea și așa mai departe» și cu rugăciune m-am și aclimatizat. Ca să dau o explicație omenească, m-am aclimatizat cu starea aceea de îngheț. Și nu numai că m-au ținut acolo până s-a terminat iarna. M-au ținut până în luna iulie și în luna iulie din celularul acesta nou m-au zvârlit în Zarcă".

La Neagra, în carceră, Marin Răducă a ispășit pedepse de 10, 12 zile în nenumărate rânduri. Țintuit în nemișcare pe marginea priciului și lipsit de îngăduința de a se rezema de vreun perete, abandonat în întunericul de smoală al izolatorului și chinuit de foame, Marin Răducă se va apropia tot mai mult de Dumnezeu, gustând din pacea însingurării și a retragerii în rugăciune. Clipele grele de suferință care păreau fără sfârșit îl vor întări în credința vie că „dacă voința ta este să nu cedezi, Dumnezeu te ajută în momentele de slăbiciune".

Întărit prin suferință, cu nădejdea biruinței în Hristos

„Eu nu îmi atribui că am fost eu grozav, dar m-am lăsat mai mult în voia lui Dumnezeu și n-am ajuns la cădere.”

Lui Marin Răducă ceasurile de cumpănă și de cumplite pătimiri din temniță i-au curățit vederea duhovnicească și i-au umplut sufletul de o bucurie cerească greu de înțeles de mintea omenească: „Suferința e salvarea omului și ne apropie mult de Dumnezeu. Credeți că eu mai pot să retrăiesc ce am trăit acolo? Vă spun sincer că mă simțeam, în nenorocirea aceea și în toate lipsurile, fericit. Nu aveam o explicație pentru starea aceasta”.

La școala suferinței, Marin Răducă a învățat să se împotrivească cu rugăciunea oricărei ispite care amenința să-i tulbure sufletul. Nu puține au fost alunecările în abisul disperării în care, însă, s-a zbătut să nu se lase afundat, făcându-se pildă de viețuire biruitoare pentru noi, cei de astăzi, clătinați atât de lesne în credință: „Deznădejdea era una din ispitele cele mai puternice, că diavolul, dacă te câștigă cu treaba asta, dacă ai căzut în deznădejde, ești al lui. Orice ispită care vine asupra mea, nu numai deznădejdea, nu poate să dispară de la sine. Nu pleacă, insist, dar bucuria vine după ce te chinuiești și te rogi și cu ajutorul lui Dumnezeu învingi starea aceea. Vă dau un exemplu, pe mine însumi. Prin reeducarea pe care o voiau, ei s-au amestecat în credința noastră și voiau să ne tragă de partea lor. Prima dată au început cu binișorul și cu promisiuni, că ne pun în libertate ș.a.m.d., numai să trecem de partea lor, și asta e o mare ispită, nu? Că știai că trăiești cu supa aceea și

cu bucățica aceea de turtoi de 200 de grame și că din «bandit» nu erai scos. Realizam că omul nu e creat de Dumnezeu să stea înlănțuit și legat, că venea în contradicție cu credința ta, cu idealul tău. Ce vreau să vă spun cu deznădejdea... Chiar dacă te ține această stare de deznădejde, cine este conștient și Îl iubește pe Hristos, e conștient că Dumnezeu este în el. Dacă conștientizezi că Dumnezeu te vede, și aceasta este o rugăciune. El este prezent și aproape de mine. Nu e undeva departe".

După eliberare, evocând momentele de suferință limită din temnița posacă a Aiudului, Marin Răducă se întreba adeseori retoric: „Înfometare, frig și toată suferința aceea... Cui puteai tu să te plângi? Mai aveai tu pe fratele tău, pe mama, pe tatăl tău, pe prietenul tău? Pe nimeni, în afară de Dumnezeu. Deci, dacă nu aveai această legătură cu Dumnezeu, erai pierdut. Intrai acolo om perfect sănătos și te scoteau cu targa". Martor al multor căderi și ridicări ale fraților de suferință, Marin Răducă și-a păstrat sufletul curat pentru gândul său smerit că supraviețuirea în infernul temniței antonesciene o datorează exclusiv iubirii nemărginite a lui Dumnezeu: „Eu nu îmi atribui că am fost eu grozav, dar m-am lăsat mai mult în voia lui Dumnezeu și n-am ajuns la cădere. Chiar și cei care au căzut și s-au întors la Dumnezeu, au căzut pentru că nu au mai putut răbda, că există și o limită a răbdării pentru fiecare. Însă, m-am gândit la cei care au avut anumite funcții și care totuși au căzut, iar apoi au murit. Cred că alta le era cununa dacă nu cădeau deloc, dacă ar fi acceptat moartea".

Căsătoria în scurta perioadă de libertate. A doua detenție

„Eram la Zarcă și acolo m-am vindecat eu și am iubit singurătatea.”

Anul 1954 îi va aduce eliberarea, după ce va trece și prin închisorile Târgșor și Suceava. Retras în satul natal, se va căsători la insistențele rudelor, în anul 1957. Cu toate acestea, va rămâne în vizorul Securității, fiind urmărit în permanență în răstimpul celor trei ani de libertate, la sfârșitul cărora va fi din nou arestat pe când soția sa era însărcinată în luna a șasea. Condamnat de către regimul comunist la alți 10 ani de închisoare, dintre care va executa 7 ani și jumătate până la *Decretul de grațiere* din 1964, Marin Răducă își va relua drumul către Golgota pătimirii început în anii adolescenței juvenile. La fel de adâncit în rugăciune, cu ochii inimii îndreptați mereu către Hristos, va fi aruncat fără milă în spatele gratiilor închisorii Aiud. Pentru înverșunarea sa de a spune „nu” reeducării, va fi pedepsit cu luni de zile de Zarcă, în vreme ce dorul dureros după cei dragi de acasă va începe să-i mistuie fără milă sufletul: „Eram la Zarcă și acolo m-am vindecat eu și am iubit singurătatea. Și am tras concluzia că până și sentimentul acesta de dragoste față de cei apropiați este un păcat. Fiind singur în celulă, am avut un vis într-o noapte. Fără cărți, fără informație, fără să mai discuți și tu cu cineva, ani de zile, nu o zi, două, l-am visat pe tatăl meu care era mort și despre care credeam în vis că este viu și stăteam de vorbă cu el. Pe soție, vă spun sincer, nu mi-o mai aminteam, nici nu mai știam cum mai arată. De fapt, împreună n-am stat decât un an, timp în care am fost arestat, iar ea era gravidă în a șasea lună, atunci. Și mi-am văzut copilul după 7 ani și jumătate.

Așa a vrut Dumnezeu. Am un respect și o recunoștință față de ea, pentru că a avut atâta credință și încredere în mine că la îndemnul părinților – ea era mai mică decât mine cu 15 ani – nu și-a refăcut viața[12]. Părinții ei credeau că sunt mort, din moment ce mi-a venit acasă geamantanul cu hainele civile, fără niciun fel de explicație. Dar ea a spus totuși că: «Marin nu e mort!» și că nu se recăsătorește. Și într-adevăr așa s-a întâmplat. Dar să mă reîntorc în celulă, când trebuia să mă concentrez, ca să îmi mai aduc aminte de chipul ei. Și m-a apucat așa un fel de dor și mi-am simțit obrajii plini de lacrimi și mă ardea ceva în creier și în inimă. Era un foc de care voiam să scap, dar nu puteam. Și atunci, ce mi-a venit mie în minte? Mi-a zburat gândul la Sfântul Antonie cel Mare, cu îngerul acela care împletea și despletea o funie în fața chiliei lui și care îi spunea: «Fă și tu așa!», după care a dispărut. Eu, ce concluzie am tras de aici? Că rugăciunea este legată de o activitate, de o muncă. Și mi-am zis: «Ăstora le place să li se frece dușumeaua, ca să fie foarte curată». Deci, am sărit de pe prici, am turnat niște apă pe cârpa de spălat și am început să frec, rostind: «Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine păcătosul». Și așa am șmotruit dușumeaua cam un sfert de oră și m-am liniștit. Dar cu asta, ce am constatat eu? Că nu mă mai mișcă ceva sentimental și am început să iubesc singurătatea. Și până în clipa de astăzi iubesc singu-

---

[12] Hărțuită de Securitate cu interogatorii și percheziții săptămânale, soția lui Marin Răducă, la cei 18 ani ai săi, va fi constrânsă să divorțeze, dar îl va aștepta cu credincioșie până la eliberare. În timpul detenției, lui Marin Răducă îi va fi prezentată hotărârea de divorț, cerându-i-se să o semneze. A înțeles, însă, presiunile care se făceau asupra celor dragi și nu s-a prăbușit sufletește (n. a.).

rătatea extraordinar de mult. Aproape că nu-i mai înțeleg pe unii care se plâng că sunt singuri. E cea mai mare fericire să fii singur! Dar să Îl ai pe Hristos, pentru că omul nu poate să rămână singur”.

În perioadele sumbre de continuă înfometare, pentru mulți dintre deținuții ale căror trupuri arătau mai străvezii decât ale celor de la Auschwitz, venea și ispita de a găsi răspunsul la întrebarea: „Oare cum este să fii sătul?”. Marin Răducă își amintește că după o astfel de discuție cu unul dintre cei trei camarazi de celulă, acesta „a venit cu ideea ca turtoiașul acela de 200 de grame să-l strângem trei zile și să-l mâncăm odată, ca să vedem cum e să fii sătul și am făcut treaba aceasta. Pot să spun că a fost cea mai nefericită, cea mai opacă și mai mizeră zi din viața mea, că m-am simțit sătul. Am avut o indispoziție totală, dar n-am mai repetat treaba asta. Atât cât mi-au dat, atât am mâncat. Sigur că, flămând cum erai, ca să mănânci dintr-odată să te saturi era o povară”. Din tăvălugul încercărilor de tot felul, Marin Răducă va ieși senin, cu bucuria iertării în suflet. Dragostea lui față de Hristos era mult prea mare ca să nu dea uitării răul îndurat în anii plumburii de temniță.

Întoarcerea acasă. La fel de dăruit rugăciunii și curățirii de patimi

„Avem nevoie de rugăciune și, cum zic Sfinții Părinți, să o spui ca pe o respirație, așa de des să o rostești. Adică, să-L ai mereu pe Hristos în inima ta.”

Anul 1964 îi va aduce slobozirea din lanțurile închisorii și întoarcerea acasă. Va trăi cu emoție bucuria întâlnirii fetiței, pe care nu o văzuse niciodată, la locul ei de joacă și își va relua viața de familie de care avusese parte atât de puțin între detenții, deve-

nind tatăl a încă două fete. Lăuntric, Marin Răducă va rămâne același om dăruit rugăciunii și luptei de a se curăți de patimi pentru a ajunge la desăvârșire. Amintirea harului primit cu prisosință în volbura anilor de temniță îi va spori dorul de a gusta continuu din dulceața lui, până în ultima clipă a vieții. Trezvitor în gândurile, vorbele și faptele sale, iubitor al isihiei și al rugăciunii inimii, Marin Răducă va scrie prin propria trăire harismatică pagini de filocalie. De aceea, și cuvintele lui pline de duh vor mișca inimile împietrite ale multora. „Marea taină a creștinismului este pocăința”, era convingerea lui lăuntrică, întărind mărturia Sfinților Părinți, care spun că a-ți simți păcatul este un mare dar al Cerului, mai mare decât cel de a vedea îngeri. Harul pocăinței este o răpire a sufletului către Dumnezeu, atras de arătarea Luminii. Din el erupe, ca un șuvoi, puterea stăruitoare a rugăciunii. „Avem nevoie de rugăciune și, cum zic Sfinții Părinți, să o spui ca pe o respirație, așa de des să o rostești. Adică, să-L ai mereu pe Hristos în inima ta. Să nu ne întristăm pentru tulburările noastre interioare, pentru că ele trebuie să ne ducă la rugăciune. Dacă diavolul ar ști că încercările acestea sunt spre folosul nostru, nu le-ar mai întrebuința. Să ne gândim mai mult la ce a spus Hristos: *Frații Mei, surorile Mele, mama Mea sunt cei care fac voia lui Dumnezeu*. În rest, orice abatere de la drum e păcat”, erau îndemnurile lui Marin Răducă, care vedea viața creștinului o permanentă strădanie de a-L purta neîncetat pe Hristos în minte și în inimă: „Trebuie să fii mereu trezvitor și să duci o viață de atenție permanentă la tine însuți. Dacă nu ai această discernere, această luminare lăuntrică, ușor cazi și zici: «Eu știu, care o fi voia lui Dumnezeu?». În spatele poruncilor

Lui stă voia lui Dumnezeu. Trebuie să ai râvnă cu adevărat pentru Hristos și toate câte ți se întâmplă în viață să nu le raportezi la aproapele tău, ci raportează-le permanent la Hristos. Râvna aceasta cred că vine tot de la Dumnezeu, de la harul Duhului Sfânt. Și să nu ne lăsăm furați! Să ne preocupe permanent păcatele noastre, cum să ne lepădăm de omul cel vechi, ca să ne îndumnezeim. Să fim exigenți cu păcatul din noi! Să iertăm, să ne rugăm, să ne păstrăm sufletele curate și să luptăm împotriva a tot ceea ce ne duce la necurăție! Să-l ținem pe Hristos mai mult în mintea noastră! Vrei să te desăvârșești? Caută să-L ai pe Hristos permanent! Conștientizează această prezență permanentă în tine a lui Dumnezeu. Tu nu-L vezi, dar El te vede în fiecare clipă". Calea pe care trebuie să o urmăm ca să ajungem la Hristos nu este alta decât cea a deșertării de sine și a curățirii de puhoiul gândurilor rele: „Și toate au la bază jertfa, renunțarea la sinele tău, la orgoliul tău. Gândurile păcătoase nu pleacă fiindcă le-am spovedit. Ele se anulează în mine, se omoară printr-o permanentă trezvie, atenție, supraveghere. Dacă am părtășie cu gândurile rele, nu mai ajung la Hristos, la unirea cu El. Acesta este țelul nostru. Să nu credeți că sfințenia se obține peste noapte și să știți că nimeni nu s-a născut sfânt. Sfințenia se cucerește, se obține prin strădanie, cum spune Mântuitorul că: *Împărăția cerurilor se ia cu sila*. Toate sunt posibile cu și în Hristos".

Pelerin la Sfântul Munte. Neobosit căutător al isihiei

„M-am dus la Sfântul Munte ca să compar oarecum viața din închisoare cu viața unui singuratic."

Aflat mereu în căutarea isihiei inimii, Marin Răducă va ajunge să se închine în trei rânduri pe Mun-

tele Sfânt al Athosului. Prima călătorie în Grădina Maicii Domnului a întreprins-o din dorința de a merge la chilia Sfântului Paisie Aghioritul, iar ultima, făcută la vârsta de 95 de ani, a izvorât din dorința de a ajunge în vârful Athonului, pe locul în care Dumnezeu îi descoperise Sfântului Maxim Cavsocalivitul tainele rugăciunii: „Mi-a fost greu, dar am luat pur și simplu muntele în brațe și am spus: «Maica Domnului, nu mă lăsa! Ajută-mă să ajung sus, unde s-a rugat Sfântul Maxim!»". Experiențele trăite în Sfântul Munte au fost pe potriva căutării sale arzătoare. Într-unul din interviurile acordate revistei *Atitudini*, Marin Răducă istorisește: „M-am dus la Sfântul Munte ca să compar oarecum viața din închisoare cu viața unui singuratic, a unui schivnic, și m-am dus la Mănăstirea Vatoped. Când s-au întâlnit toți pustnicii, am întrebat dacă există vreun român pustnic și mi s-a răspuns că da. Doream să fac Postul Sfintelor Paști cu un pustnic, ca să pot să compar viața din temniță cu cea de sihastru, pentru că pușcăria a fost o academie înaltă, cu toate strânsorile ei și cu suferințele care au venit peste noi. Vedeți dumneavoastră, așa cum ne recomandă Sfinții Părinți, ne gândim cu toții la moarte, dar una este a medita la ea și alta a trăi aproape de ea. Acolo o trăiai clipă de clipă. Am fost puși în situația de a fi secerați cu mitraliera, scoși afară în fața celulei. Alții în alte împrejurări au trecut prin încercări mult mai dure. Și m-am dus, cum v-am spus, în pustie. S-a găsit unul dintre români și a spus că mă primește el. Am stat acolo tot Postul Paștelui și l-am rugat ca la toată viața pe care o duce, de călugăr - fiind viață pustnicească după canoane - să mă considere și pe mine ca un partener. Mi-a dat o chilie acolo. Pe vremuri, acolo, în pustia aceea era o comu-

nitate tot de călugări, era o biserică foarte mare. Mi-a dat sarcina să aprind în fiecare dimineață candelele. Era o tăcere de mormânt. Atunci auzeam foarte bine, nu aveam nevoie de amplificatoare la urechi ca acum. Viața era într-adevăr propice pentru rugăciune, pentru meditație și avea și program de rucodelie. Părintele tăia copaci, avea și o mașină de cusut cu care repara hainele, făcea tămâie. După aceea, plecam prin pădure să culegem niște plante, care erau hrănitoare. Greu m-am obișnuit până să le cunosc. Părintele râdea de mine că nu le nimeresc și așa am petrecut Postul Paștelui. Atât de mult a dorit părintele acela să rămân acolo!... Mi-a dat o chilie și i-am spus că nu am venit ca să rămân în mănăstire: «Viața mea, zic, e de mirean, am copii». Soția mea plecase, a murit și când le-am dat telefon că părinții de aici vor să rămân în Sfântul Munte, una dintre fiicele mele cu care stăteam de vorbă, zice: «Nu, tată, nu rămâne acolo! Vino acasă!». M-am întâlnit și cu un călugăr care avea înainte-vedere. Eu nu știam. Noi voiam să mergem la Cuviosul Părinte Paisie Aghioritul, la chilia lui și, pe când coboram noi, i-am spus colegului acesta pe care l-am găsit, un tânăr cu care am căutat să vizitez mănăstirile de pe acolo: «Ce bine ar fi dacă călugărul acesta care vine ar fi român, că l-am întreba drumul și poteca pe care putem ajunge la Părintele Paisie». Și, când ne-am apropiat așa, cam la 50 de metri, l-am văzut că vine către noi și nu s-a adresat tânărului, a venit la mine și mi-a spus așa: «Tu ești Marin și trebuie să rămâi aici!». A trecut un fior atunci prin mine și i-am spus: «Nu este cu putință, că eu am familie și nu pot să o las așa, de izbeliște», că era soția, după cum v-am spus, trecută dincolo, la Domnul și zic: «Nu pot să rămân». A căutat dânsul să

îmi demonstreze că eu trebuie să rămân acolo, că Dumnezeu are grijă ș.a.m.d., și eu în sinea mea mi-am spus așa: «Este adevărat că un călugăr cum sunt dânșii acolo se roagă nu numai pentru mântuirea lor, ci și pentru mântuirea lumii, dar puterea exemplului este mult mai puternică, așa că trebuie să rămân în sânul familiei».

Pe crucea pătimirii pentru neam până la sfârșitul vieții

„Nu poți să învii neamul, dacă nu învii tu mai întâi."

Revenit în țară alături de cei dragi, se va retrage tot mai mult în pustia inimii, rugându-se neîncetat pentru învierea neamului românesc sfârtecat de interesele străinilor, atenționându-ne totodată: „Dar nu poți să învii neamul, dacă nu învii tu mai întâi. Mai întâi trebuie să te schimbi tu, să-l alungi tu pe omul cel vechi din tine. Deși avem impresia că Dumnezeu nu ne ajută, El oricând poate să schimbe totul. Dar, dacă tu nu ai o generație de oameni educați, pe cine vrei să pui în locul acestor oameni păcătoși, care toată viața lor s-au luptat să ajungă în vârful țării ca să fure? Nu vedeți ce legi se dau? Toate sunt împotriva propriului neam, a românismului". Subscriind convingerii Părintelui Justin Pârvu că singura noastră salvare e rugăciunea, Marin Răducă mărturisea: „Trebuie să ne rugăm mai mult, că Dumnezeu nu ne lasă. Este imposibil ca peste 50, 100 de ani să nu se nască cineva în neamul acesta, care să ducă mai departe această flacără a neamului. Dumnezeu va interveni la un moment dat. Cine a crezut că va mai dispărea comunismul nu numai din țara noastră, ci și din lume? Dar Dumnezeu i-a scos în '89 pe acei copii,

care s-au dus cu pieptul deschis în fața gloanțelor și au cântat «Cu noi este Dumnezeu», când comuniștii credeau că au anihilat și preoții și Biserica. Noi să avem încredere în Dumnezeu, că nu își vor atinge scopul și că toate câte se vor întâmpla pe pământ sunt niște încercări pentru că Dumnezeu Își cerne fiii. Să nu ne preocupe atât ce va fi, cum va fi viitorul nostru, când va veni antihristul. Pe antihrist l-am simțit cum m-a zdrobit în generația și în lupta pe care am dus-o. Ce va fi și ce forme va mai lua în viitor, nu știm. Să nu creăm singuri spaime! Să nu ne angajăm în lucruri de care nu suntem noi răspunzători! Dacă Dumnezeu ar fi lăsat lucrurile pe mâinile diavolului, nimeni, nici măcar cei aleși n-ar fi putut să reziste! Așa că să avem încredere în mila lui Dumnezeu cu noi! Drumul pe care ni l-a croit Mântuitorul și care este strâmt, e greu și spinos, îl putem parcurge numai cu ajutorul Lui”.

Retras în ultimii ani de viață la casa părintească de la Poienarii-Rali, smeritul lucrător al rugăciunii neîncetate și iubitor de isihie Marin Răducă și-a luat rămas bun de la cele pământești în noaptea de 10 spre 11 octombrie 2021, pentru a-și începe călătoria fără de sfârșit în tihna veșniciei Părintelui Ceresc.

„Reprezintă un sfânt și un mijlocitor pentru neamul acesta românesc și pentru tăria Bisericii noastre”

Cuvântul părintelui Hariton Negrea,
starețul Mănăstirii Petru Vodă,
la înmormântarea lui Marin Răducă[13]

Preacuvioși și preacucernici părinți și preacuvioase maici, dreptslăvitori creștini,

Este un eveniment deosebit de important pentru Sfânta noastră Biserică, mai ales pentru Sfânta Biserică Ortodoxă Română… Și, gândind la slujba aceasta care s-a săvârșit, prohodirea camaradului Marin Răducă, gândind la faptul că în tradiția Sfinților Părinți, pentru toți cei care s-au botezat în numele Sfintei Treimi s-a așezat această slujbă, ca să se amintească de faptul că omul în lumea aceasta trece, ajunge în veșnicie și va lua chipul celei de-a doua învieri, a celei de obște, așa cum Iisus Hristos Domnul ne-a spus nouă, pentru asta s-a săvârșit slujba camaradului Marin Răducă. Și pentru că toți cunoaștem despre viața lui, aș vrea să subliniez faptul că, citindu-se toată rânduiala prohodirii, spun acolo Sfinții Părinți că noi putem observa ceea ce ne învață Dumnezeu prin această cântare liturgică, de aceea noi spunem: „Binecuvântat ești, Doamne, învață-ne pe noi îndreptările Tale”. Și putem învăța și ceea ce Marin Răducă a arătat prin exemplul personal ca jertfă, ca om de credință în Biserica lui Dumnezeu, ca român adevărat. Viața lui a fost mistică de la început și până la sfârșit: a fost deosebit de credincios. Și, pentru că Dumnezeu i-a luminat sufletul, a

[13] Ținut în biserica din satul Poienarii Rali, pe 14 octombrie 2021 (n. ed.)

putut ajunge la convingerea că, în perioada aceasta interbelică, când Căpitanul a chemat la demnitate națională, la adevăr și jertfă și eroism, camaradul Marin a fost foarte receptiv, de aceea de la vârsta de 16 ani a și intrat în Frățiile de cruce, unde a învățat și despre Dumnezeu și despre lucrarea mistică a rugăciunii, dar și faptul că țara aceasta trebuie apărată cu preț de sânge, cu prețul vieții, cu adevărul care trebuie afirmat până la sfârșit. Chiar mai înainte, când ceilalți camarazi m-au rugat să citesc din Psaltire la căpătâiul fratelui Marin, am citit acolo unde spune Psalmul 89: *Doamne, învață-mă să socotesc bine zilele mele, ca să înțelepțesc inima mea*. Deci Marin a știut să-și socotească bine zilele lui, încât și în perioada de detenție, care a început din 1942 până când a fost eliberat, și apoi iarăși aflat în închisoare, în două rânduri, a putut observa că viața lui a fost legată de o activitate care ține de lucrarea mistică a rugăciunii. A întâlnit oameni cu adevărat deosebiți, printre care și Traian Trifan și Traian Marian și, când s-a eliberat, în 1964, atunci a fost și cu părintele Dimitrie Bejan. Deci se pare că Dumnezeu a avut în vedere ca el să întâlnească oameni deosebit de credincioși, oameni care au cunoscut spiritualitatea Bisericii Ortodoxe Române și care, la rândul lor, au fost și buni români. Îmi aduc aminte: când trăia părintele Dumitru Stăniloae și cei care eram tineri îl vizitam, l-am întrebat odată pe sfinția sa care este cea mai tragică situație a omului pe fața pământului. Și părintele Dumitru Stăniloae a zis că cea mai tragică situație a omului este când și-a petrecut viața fără să se fi spovedit și fără să se fi împărtășit cu Trupul și Sângele Domnului.

Noi îl știm pe camaradul Marin, care frecventa bisericile. Nu pot să uit – chiar părinții din Muntele

Athos îl vedeau ca pe un înger. Avea o rugăciune cu care îi depășea pe mulți dintre călugării care trăiesc în mănăstiri. Eu mi-aș dori să ajung la înălțimea lui duhovnicească. A știut ca în urma lui să lase învățături simple, pentru că a fost invitat în foarte multe conferințe, unde a vorbit cât s-a putut de simplu, pe înțelesul oamenilor. A lăsat acea lumină și rază de nădejde pentru noi. Chiar spunea într-un interviu, dat pentru revista *Atitudini*: „Nouă ni se pare că Dumnezeu nu ne mai ajută, dar să știți că El, într-o clipă, poate schimba totul!" Și acum noi trăim zilele acestea când parcă Dumnezeu nu ne mai ajută, parcă vedem doar ceea ce reprezintă pedeapsa păcatelor care se fac pe fața pământului. Și totuși dânsul a zis că doar ni se pare că Dumnezeu nu ne ajută, dar El este tot timpul cu noi. A zis lucrul acesta, că noi nu trebuie să colaborăm cu diavolul și să nu facem negocieri cu el. Vedeți cât de atent a fost ca nu cumva viața credinciosului să fie compromisă cu ceva, mai ales că vor veni zilele în care întrebările vor fi tranșante: ori cu Dumnezeu, ori cu diavolul. Și zilele acestea se grăbesc și de aceea cred că și Marin Răducă a spus: „Nu poți colabora cu diavolul", adică nu merge să zici: „Mă fac frate cu dracul, ca să trec puntea", pentru că nu mai scapi de el. Sunt aici mulți dintre camarazii care l-au cunoscut. Mai ales prin faptul că a susținut foarte multe conferințe, a vorbit cu foarte multă lume. Este o onoare pentru Sfânta Biserică Ortodoxă, este o onoare pentru noi, care l-am văzut. Sunt atât de convins nu numai că s-a mântuit, ci și că reprezintă un sfânt și un mijlocitor pentru neamul acesta românesc și pentru tăria Bisericii noastre... De aceea, parcă aș vrea să cred că îndemnul lui este să păstrăm unitatea Bisericii și trăirea mistică din ea.

PARTEA A DOUA – INTERVIURI

PS Macarie al Europei de Nord
de vorbă cu Marin Răducă

„Marea taină a creştinismului este pocăința”
Partea întâi[14]

19 ani de temniță grea a pătimit fratele Marin. Tinerețea toată și-a lăsat-o în cotloanele reci ale izolatoarelor și zarcăi Aiudului. Acasă, o soție care i-a născut prima fetiță când era închis a doua oară, a crezut, împotriva tuturor, că el se va întoarce într-o zi. Și s-a întors fratele Marin din închisoare mai bun, mai drept și mai tare, așa cum iese argintul lămurit în foc. Vorba-i este scurtă și dreasă cu sare. Ascultându-l, înțelegi că, pentru a rezista, ai nevoie de o hotărâre precum a lui, dintr-o bucată, încăpățânată și totodată smerită. O hotărâre sintetizată în gândul pe care l-a avut fratele Marin când s-a trezit aruncat la zarcă, în înghețul menit exterminării: „Nu vreau să trec de partea lui antihrist. Ajută-mă, Doamne!”. Și Domnul l-a auzit și l-a ajutat. Dă-ne, Doamne, hotărârea și credința robului Tău, fratele Marin, în încercările ce vor veni!

(PS Macarie Drăgoi)

- Frate Marin, v-aş ruga să ne întoarcem în trecut, în perioada tinereții dumneavoastră, ca să ne povestiți cum L-ați cunoscut pe Hristos.

---

[14] Material preluat, cu binecuvântarea PS Macarie Drăgoi, din revista *Familia ortodoxă*, nr. 146/2021. Varianta video se poate urmări pe https://doxologia.ro/video-19-ani-temnitele-comuniste (n. ed.).

- Mă apropii de suta de ani acum, dar, la timpul respectiv, în comuna în care m-am născut – Poienari, județul Prahova –, nu exista familie care să nu creadă în Dumnezeu. Și, bineînțeles, credința ni s-a predat în școli. Nu începeau lecțiile înainte de a spune Tatăl Nostru. Așa că, pentru noi, credința era ceva obișnuit. Dar aș putea să spun cum L-am cunoscut mai profund pe Dumnezeu, cum L-am adâncit, căci mersul la biserică și atmosfera care era creată între familie, școală și biserică era ceva normal. Nu erau anomaliile de astăzi, când au încercat să-L scoată pe Dumnezeu din viața noastră, începând cu icoanele din școli. La fel cum și comuniștii au căutat să-L scoată pe Dumnezeu din inimile noastre.

Astăzi li se pare oamenilor că e ceva deosebit când aud de un om duhovnicesc. Dar atunci toată lumea era așa. La noi nu exista altă credință decât credința ortodoxă și nici nu veneau alții să propovăduiască altă credință, pentru că nu se prindea. Educația și preotul și învățătorii făceau un zid împotriva altor credințe. Încercările de necredință le-am simțit abia când am ajuns în oraș. Pentru că sigur, la vârsta obișnuită, am plecat în Brașov, cu un văr al meu. Și acolo, în Brașov, am legat prietenii – cam în felul acesta se intra în Frățiile de cruce. Și din prieteniile acestea – ei erau deja încadrați, dar eu nu știam nimic –, primul lucru care trebuia constatat, ca să se ia în pregătire persoana respectivă: trebuia să crezi în Dumnezeu. Te urmăreau, să vadă dacă mergi la biserică. Dacă mergeai, atunci te invitau ei, să te alături. În felul acesta am făcut parte dintr-un Cuib de treisprezece frățiori, după o perioadă de multe încercări și educație. Iar ședințele care se țineau în cadrul Cuibului începeau cu rugăciunea. În felul acesta am activat ani

de zile. De aceea mi-au dat cincisprezece ani de muncă silnică, pentru că am fost șeful unui grup de cinci-șase elevi.

- *Cum a avut loc arestarea?*

- Totdeauna arestările aveau la bază o trădare sau o neglijență a unuia dintre membri, căruia, fiind anchetat și supus la diferite încercări, îi smulgeau nu adevărul, ci ceea ce voiau ei, ca să te condamne. În felul acesta, am ajuns să fim arestați douăzeci și opt de elevi și duși în fața Curții Marțiale – asta se întâmpla pe timpul lui Antonescu. În ziua de 1 octombrie 1942 a fost prima arestare, în care am făcut doisprezece ani și jumătate din cincisprezece, cât mi s-au dat. După doisprezece ani și jumătate, mi-au redus pedeapsa printr-un decret și am fost pus în libertate. Asta se întâmpla sub comunism, pentru că, atunci când am fost grațiat de către Regele Mihai, nu s-a făcut o discrepanță între deținuții politici – că ai fost deținut politic legionar sau ai fost deținut politic comunist.

Noi i-am apucat și pe comuniști în închisoare, dar ei aveau cu totul alt regim, nu aveau regimul nostru. Noi am avut regim de deținuți politici, dar ei erau amestecați cu cei de drept comun. Și le convenea lucrul acesta, pentru că participau la munci, erau scoși afară, la grădina Statului, aveau legături cu Mișcarea lor comunistă internațională, care le trimitea pachete, haine și așa mai departe. Pe câtă vreme la noi, după condamnare, trebuia să faci regim celular. De exemplu, la cei cincisprezece ani pe care i-am primit, am făcut trei ani și ceva de regim celular.

- *Care au fost temnițele prin care ați trecut?*

- Temnițele prin care am trecut au fost Brașovul – locul unde am fost condamnat –, apoi am fost trimis la Aiud, după aceea la Suceava și Târgșor. Cea

mai cruntă a fost Aiudul. Probabil că nu spun numai eu lucrul acesta. Sigur că ceea ce s-a întâmplat la Pitești este o oroare. Dar aici altfel te chinuiau, mult mai diabolic, în timp, cu foametea, cu „Alba”, cu „Neagra”... Poate că ați auzit, ați mai citit în memoriale: „Alba” era o etuvă unde te băgau, aveai oxigen foarte puțin, nu-ți dădeau de mâncare, te țineau în frig. Îți deschideau ferestrele, te dezbrăcau, te lăsau numai cu zeghea, cu cămașa și, după caz, celula putea să fie cu dușumea sau putea să fie cu ciment, și te luau și te zvârleau acolo pe timpul iernii.

Pot să spun din propria mea experiență, așa am fost luat și azvârlit și eu în luna ianuarie într-o asemenea celulă. Celula era într-adevăr cu dușumea pe jos, dar era lângă un W.C. Ia închipuiți-vă: W.C.-ul avea pereții reci, că nu erau calorifere. Când aveai regim normal de detenție, erau niște godine acolo, și îți dădeau un pumn de găteje, de numai încălzeau soba aceea, atât îți dădeau pe zi. Iar aici, fără nimic. Celula fără pat, s-au scos geamurile și m-am trezit că sunt aruncat aici.

Prima dată când am fost vârât acolo și am văzut această atmosferă de înghețare, parcă mi s-a întunecat mintea și am zis: „Doamne, Tu, Care ai spus că niciun fir de păr nu pică din capul omului fără știrea Ta, Tu știi că eu sunt adus aici de diavolul, ca să trec de partea lui, Te rog, întărește-mă!”. Era ceva insuportabil de rezistat. „Doamne, ajută-mă, nu mă lăsa! Eu nu vreau să trec de partea lui antihrist. Ajută-mă, Doamne!”. Și ziceam în sinea mea: „Păi, dacă am rezistat un minut, am să rezist și-al doilea...”. Că nici nu te poți mișca, să te încălzești fizic, pentru că eram așa de slăbiți... Nu numai eu. Exact așa cum arătau cadavrele acelea la Auschwitz, așa ne numărau nouă coastele.

Deci nu puteai nici să alergi, pentru că, dacă te mişcai un pic mai rapid, oboseai. Iar tu trebuia să fii supus frigului și înghețului. Și, cu rugăciunea și cu ajutorul lui Dumnezeu, am rezistat. Acolo probam practic, înțelegeți?, cuvântul Domnului: *Fără Mine nu puteți face nimic* (Ioan 15, 5). Deci acolo mi s-a întărit credința. Noi zicem toți că credem în Dumnezeu, dar te verifici cât crezi în Dumnezeu în asemenea încercări. Și de aceea oamenii, în general, se apropie de Dumnezeu în suferință; nu în distracții, nu în chefuri...

- *Ați cunoscut izolatorul, în temniță?*

- Am fost și acolo. E o celulă lungă, cu o ferestruică sus; întuneric, numai un becușor slab, ca să te poată urmări milițianul. Și pentru ce te băgau acolo? Dacă cumva te sprijineai de perete – că n-aveai voie să te sprijini, trebuia să stai doar pe marginea priciului. Iar priciul, ce este? Un pat: niște scânduri și-o rogojină. Nu e ca acum, că se vaită deținuții... Doamne, și cu televizorul în celulă! Nu se poate compara închisoarea comunistă cu închisoarea de acum. Și, totuși, așa de mulți se plâng! Dar, dacă omul nu are un ideal, dacă nu crede în Dumnezeu, nu poate să reziste.

- *Au fost momente în care simțeați că nu mai puteți rezista?*

- Da' cum să nu? Și numai prin rugăciune am trecut. Deci la izolator, ia închipuiți-vă: un hârdău descoperit, unde-ți făceai necesitățile; un pat de ciment, ca să nu poți să dormi. Și erai condamnat la 3, 10, 12 zile, în funcție de ce făceai, și într-o zi îți dădeau turtoiul, într-o zi îți dădeau zeama aceea de chimen. Înfometare, frig și toată suferința aceea – cui puteai tu să te plângi? Pe cine aveai? Mai aveai tu pe fratele tău, pe mama ta, pe tatăl tău, pe prietenul tău? Pe nimeni, în afară de Dumnezeu! Deci, dacă nu aveai această

legătură cu Dumnezeu, erai pierdut. Te băgau acolo om întreg, sănătos, și te scoteau cu targa...

- Se făcea și rugăciune de obște în temniță?

- În timpul detenției, da. Când am fost ținuți în camere comune și stăteam chiar ca la început, când ne-au condamnat, eram 28 care făceam parte din camera respectivă. Și, cum v-am spus, asta se întâmpla sub Antonescu, diferența fiind mare față de perioada comunistă. Că, după trei ani de libertate, am fost rearestat. Eu acuma eram deja căsătorit. Nu voiam să mă căsătoresc, dar neamurile mele, frații mei, surorile mele – că părinții muriseră – ziceau: „Intră și tu în rând cu lumea! Tu nu vezi securitatea cum te vânează și-i pe urmele tale! Uite, îți dăm casa părintească! Ai casă, ai tot, căsătorește-te! Ca să vadă în felul ăsta că tu nu mai ești ceea ce ai fost”. Eu de-acuma începusem să-i cunosc pe cei care mă urmăreau – odată mă uitam în spate și-i vedeam! Erau trei. Râdeau și ei, și râdeam și eu, că le dădeam de înțeles că-i cunosc că mă urmăresc. Sunt multe, multe de spus. Nici nu știu de unde să încep și unde să ajung. Cert este că m-am căsătorit în al treilea an de libertate și, când era nevastă-mea în a șasea lună gravidă, am fost arestat din nou. Eu nu mi-am cunoscut copilul și nici nu știam ce este, fetiță sau băiat, decât după șapte ani și jumătate.

- V-ați eliberat în 1964?

- Da. În 1964 din Zarca de la Aiud, pentru că nu am primit sub nicio formă reeducarea. Acolo, la Târgșor, ne-au dus cu un grup de elevi, care luaserăm atitudine aici, la Aiud, împotriva comunismului. Am spus că noi suntem deținuți politici și am iscălit o declarație că nu vrem să avem nicio tangență cu comuniștii. Nu primim să colaborăm sub nicio formă cu

ei, nici măcar cu munca. Să ni se aplice regimul de detenție al deținutului politic. Însă au respectat comuniștii ceva? Nu! N-au respectat nimic. După treaba asta, ne-au adunat pe toți de pe declarație și ne-au izolat pe fiecare în câte-o celulă. În felul acesta ei au căutat să ne spargă grupul. Aici, la Târgșor, am stat trei săptămâni într-o cameră, pentru că ne-au pus întrebarea: „Primiți reeducarea?”, iar noi am spus: „Nu!”. Atunci ne-au arătat ce viață duc ceilalți elevi. Era un fel de semi-libertate: lucrau într-o uzină, erau liberi în curtea închisorii, primeau scrisori și alimente de la părinți – deci aveau legături cu părinții, noi nu, nimic, niciun fel de drept! La mine, ca să fac o paranteză, mi-au trimis geamantanul cu hainele civile acasă – ca să vedeți ce metode au întrebuințat! –, ca soția să creadă că sunt mort. Și ce-i făceau soției? În fiecare săptămână îi făceau percheziții, îi răsturnau tot prin casă, iar ea tremura toată, mi-a spus după aceea, după ce am fost eliberat. Și, după ani, se duce unul și-i zice: „Vrei să scapi de perchezițiile astea?”. O vedea că tremură și că se schimbă la față. Și-i zice: „Dă divorț!” – ca divorțul să vină la mine, și așa a și fost. Ea bineînțeles că a acceptat treaba asta, și n-au mai supărat-o cu perchezițiile. Am primit hârtia în celulă la mine. Și, când am citit acolo: „Pârâtul cutare...” – și am citit, că mi-era teamă să nu fie vreo formă de adeziune la comunism –, bineînțeles că mi-am dat seama că presiunea comunismului este și afară mare, din moment ce au determinat-o să facă lucrul acesta.

Cum au evoluat lucrurile? A văzut că anii trec – ea era tânără, avea 18 ani când ne-am căsătorit, era mai mică decât mine cu 15 ani. Socru-meu, Dumnezeu să-l ierte, ce-i spunea? „Tu nu vezi că Marin e mort? Nu vezi că i-au trimis hainele, ce mai speri tu?

Copilul... avem noi grijă, tu refă-ți viața!". Dar ea zicea: „Asta n-o cred! Marin nu e mort și eu îl aștept!". Și zice socru-meu: „Treaba ta!". Au lăsat-o părinții. Vedeți, lovituri de tot felul, nu știau ce să mai conceapă. Că au ajuns până acolo încât căutau să intre și-n sufletul tău – deși mă gândeam la Iov, când Dumnezeu i-a interzis diavolului să se lege de sufletul lui. I-a luat averile, i-a luat copiii, i-a luat toate, dar de sufletul lui, ce i-a spus? „Să nu te legi!" Dar la noi, și de sufletul nostru s-au legat. Dacă te vedea gardianul că stai așa, cu ochii închiși, el nu știa ce faci, dar venea, deschidea ușa: „Te rogi?" – și te lua la bătaie.

- *I-ați iertat, frate Marin, pe torționari?*

- Da. Sigur că da... că ei, din slăbiciune... Nu vedeți? Nu știu dacă ați urmărit întâlnirea între Tache Rodas, studentul care a fost chinuit la Pitești de-un fost camarad de-ai lui. Și l-a bătut cu ștreangul atât de mult în cap, că-i era teamă că va rămâne o legumă. Eu l-am întrebat, după ce m-am întâlnit cu el, ce a făcut el de a rezistat totuși la toate încercările acestea. Zice: „Mă rugam la Maica Domnului. Când era să cedez, se opreau ei... Eu mă rugam la Maica Domnului...". În felul acesta n-a căzut. Lucrurile nu stau chiar așa de simplu și de ușor, ca să-i condamni și să nu-i ierți.

Acuma, sigur, pe parcurs, dacă urmăriți viața celor doi, vedeți că au fost camarazi, au făcut parte din Frăție și unul, și altul. Apoi au fost arestați, și unul, și altul, și au fost chinuiți mult. Voiau să-i aducă în ceata de bătăuși, ca să-și chinuie camarazii. Astăzi, ce vedem? Torționarul s-a călugărit[15], după ce a fost eliberat! Că marea taină a creștinismului este to-

[15] Monahul Teodor Stănescu, de la Mănăstirea Petru Vodă, mutat la Domnul în 13 mai 2019 (n. red. revistei *Familia Ortodoxă*).

tuși pocăința. Și-i vedem că s-au întâlnit – este filmarea pe internet. Și-i zice Rodas: „Ți-aduci aminte? Ce te făcea să dai, când te rugam să nu mă mai bați atâta în cap cu ștreangul?”. Zice celălalt: „Eram îndrăcit”. Nu mai era el, ceea ce făcea nu făcea el. Că Țurcanu stătea și urmărea și, dacă nu-l băteai cu sete, ci doar te făceai că-l bați, imediat, deși erai de partea lor, a bătăușilor, te băga pe tine la bătaie, și te bătea în așa fel, că, dacă te trimitea din nou să bați, erai sub observație. Și-i vedeam acuma pe amândoi, și pe călău, și pe victimă, îmbrățișați.

- Dumneavoastră ați fost supus torturilor fizice?

- Eu atâta am fost: la „Alba”, la „Neagra”, în carceră, am trecut prin culoarul acela cu milițieni care te loveau în cap, dar sub forma asta de bătaie ca la Pitești, nu.

- Cum v-a primit familia după ce ați ieșit din închisoare?

- Când m-am eliberat, am venit acasă. Și, bineînțeles, unde să mă duc? M-am dus direct la soacră-mea. Nevastă-mea era la serviciu. Și, după ce am mai discutat acolo, în familie, zice soacră-mea: „Marine, vrei să-ți vezi copilul?”. Zic: „Aș vrea. Dar ce este: băiețel sau fată?”. Zice: „E fetiță! Hai în stradă, că se joacă cu copiii. Să vezi dacă o cunoști!”. De unde s-o cunosc? Copilul, șapte ani, se juca cu ceilalți copii. Soacră-mea zice: „Gabi, vino-ncoa! Uite, tăticul tău!”. S-a uitat la mine așa... nu s-a apropiat de mine, mai ales că ceilalți copii, cu micile lor răutăți: „Tatăl tău e pușcăriaș!”. Dar, vedeți, depinde ce fel de pușcăriaș: ești deținut politic sau ești deținut de drept comun? Că tot „pușcăriaș” îi spune și la unul, și la altul. Și după-masă a venit și nevastă-mea. Eu eram un schelet... Și bineînțeles că ea le spunea părinților:

„V-am spus eu vouă că eu simt că Marin nu e mort?”. Bucurie mare…

- Ați mai avut două fetițe după ce v-ați eliberat?

- Da. Am trei fete.

- Aveți nepoți, strănepoți?

- Strănepoți!

- Să vă trăiască!

- Mulțumesc!

- Deci câți ani de detenție, cu totul?

- Nouăsprezece. Și, dacă mă întrebați: „Pentru că ați trecut prin înghețurile acelea, suferiți cumva de reumatism?”. Nu! Nu sufăr nici măcar de reumatism. Și eu mă întreb și zic: „Eu sunt minunea lui Dumnezeu”. Deci nu eu, e altcineva care lucrează în om. Numai omul să vrea, și toate sunt posibile, cu și în Hristos. Altfel… trebuie să ne păzim de slavă deșartă și de mândrie, ca de foc. Dacă știm să ne umilim și știm să ne pocăim cu adevărat și sincer, și să ne lăsăm în voia lui Dumnezeu, avem speranță că ne mântuim. Siguranță, nu! Siguranța o au numai cei care nu-s ortodocși. Ei au siguranță că se mântuiesc. Noi avem nădejde că ne mântuim.

Partea a doua[16]

Pe fratele Marin Răducă l-am onorat, ca semn al prețuirii pentru mărturia de-o viață pentru credință și neam, conferindu-i „Crucea Nordului”, cea mai înaltă distincție a Episcopiei Ortodoxe Române a Europei de Nord. Nu ca și cum fratele Marin ar fi avut nevoie, la venerabila sa vârstă, de astfel de semne ale cinstirii, ci pentru că noi avem nevoie de

---

[16] Material preluat, cu binecuvântarea PS Macarie Drăgoi, din revista *Familia ortodoxă*, nr. 147/2021 (n.ed.).

astfel de modele. Noi avem nevoie să-i onorăm pe cei care au dus crucea mărturisirii în vremuri de prigoană, cu atât mai mult cu cât asistăm, în viața publică, la o repudiere din ce în ce mai vehementă a martirilor și eroilor noștri. O vehemență care încearcă să ne deconecteze de la lanțul de jertfe și de experieri ale harului în persecuție, rodit în întunericul din temnițele comuniste.

Așadar, să nu fim nepăsători față de acest „nor de mărturii" care ne arată clar, fără echivoc, că Dumnezeu lucrează atunci când avem hotărâre și când ne smerim întru pocăință. De aceea, mare bucurie am resimțit când, la lucrările recente ale Sfântului Sinod, am hotărât să deschidem marele dosar al canonizării mărturisitorilor din timpul regimului comunist.

(PS Macarie Drăgoi)

- Frate Marin, ne-ați povestit despre cei nouăsprezece ani petrecuți în temnițele comuniste. Care au fost cele mai frumoase sărbători petrecute în detenție?

- Era la începutul comunismului, prin '46-'47. Și a venit la noi în închisoare un episcop greco-catolic, nu-mi mai aduc aminte numele, în tot cazul, de undeva din Ardeal. Pe atunci comunismul încă nu se instalase cu brutalitate, era în forma aceea de a ne face curte, adică să ne treacă de partea lor cu bunăvoință. Aveam și o capelă în închisoare, pe care nu îndrăzniseră ei să o desființeze până la ora aceea. Un cor de preoți legionari i-a făcut primirea mitropolitului cu cântece duhovnicești. Mitropolitul venise cu coșuri pline de daruri. Eu eram în celulă și, când a deschis ușa, am primit o bucată de pâine și-o crestătură de

șuncă. Nu m-am repezit ca să mănânc. M-au podidit lacrimile și am plâns. Și m-am întrebat: „Unde-i Biserica Ortodoxă?...”. Adevărul adevărat e că intrase teroarea și în reprezentanții Bisericii Ortodoxe.

Și ceea ce mi-a plăcut și m-a durut a fost că l-am văzut pe acest episcop greco-catolic că n-a ținut cont de comuniștii care erau prezenți și ne-a strigat: „Voi sunteți neamul românesc! Voi sunteți Biserica adevărată – voi, cei care suferiți!”. Cuvintele acestea mi-au rămas de la el și mi-a plăcut curajul lui. Dar n-a trecut mult, nici o lună, cred, și l-au arestat. Și ce s-a întâmplat cu el? A murit la închisoare.

- I-ați cunoscut la Aiud pe Valeriu Gafencu și Mircea Vulcănescu?

- Da, i-am cunoscut. Valeriu a fost condamnat în ’41 și eu în ’42, deci eram sub regim antonescian atunci, și era altfel regimul detenției, adică te puteai întâlni la plimbare. Nu te chinuia nimeni. În tot celularul nou exista un singur milițian, care stătea la ușile de intrare în celular. El făcea închiderea și deschiderea, dar noi, în celular, ne-am făcut șperacle și deschideam ușile, intram dintr-o celulă în alta și participam la conferințele care se țineau acolo. Vă spun sincer că atunci, în perioada aceea, nu ziceam că sunt pe pământ și nici n-aș fi vrut vreodată să mai părăsesc închisoarea! Atunci am simțit cu adevărat fericirea. Nu mă gândeam nici la mâncare, nici la nimic altceva.

- Ce vă mai amintiți de Valeriu Gafencu?

- Despre Valeriu o să vă dau un episod, că nu pot să concentrez nouăsprezece ani de detenție într-o singură oră. Gafencu lucra împreună cu părintele Grebenea la o instalație de scurgere a apei în închisoare. Și ei, lucrând acolo, i-a zis părintele la un moment dat: „Măi, Valeriu, nu trebuie să fim unilaterali. Mâine,

poimâine, va veni o zi când vei fi în lumea liberă și e bine ca să-ți faci pregătirea multilaterală, nu unilaterală. Tu te-ai axat exclusiv pe credință!". Și zice Gafencu: „Da. Atâta vreme cât sunt aici, am aflat Adevărul, și nu voi merge în altă direcție decât în această credință!". A spus asta, deși el era student la Drept, iar părintele era teolog, nu? Ca să vedeți cum lucrează Dumnezeu. Și părintele sigur că era mai în vârstă decât el și voia să-i dea un sfat. Dar Gafencu zice: „Voi vedea atunci. Deocamdată sunt aici, am descoperit acest Adevăr și pe această linie voi merge". Bineînțeles, cu harul lui Dumnezeu, a ajuns să-și dea și viața pentru Adevăr. Și cum vedem că-și dă viața? Când era la Pitești, s-a îmbolnăvit de plămâni și a fost trimis la Târgu Ocna, unde erau tratați bolnavii de TBC. Știți, probabil, cazul lui, că a primit pe ascuns niște injecții pentru plămâni, și el le-a cedat în favoarea nu a unui camarad al lui, ci a unui evreu, Wurmbrand! Și se mai spune că Mișcarea Legionară e antisemită!

- L-ați cunoscut și pe Mircea Vulcănescu?

- Sigur, l-am cunoscut pe Vulcănescu prin întâlnirile pe care le aveam în celule. Era un om deosebit, dăruit de Dumnezeu, o adevărată bibliotecă. Nu exista întrebare care să nu capete răspuns de la un asemenea om. La Aiud l-am cunoscut mai aproape. L-am văzut ultima dată că era rezemat de zidul închisorii – el era un tip înalt – și am recunoscut un lucru: că nu-i totuna să fii supus la un regim de înfometare atunci când ai 1,90 – cât avea el, față de mine – 1,60. Cum vedem și la părintele Dimitrie Bejan: din bucățica aceea de turtoi, părintele Bejan își rupea și dădea la cei care erau mai înalți, ca să reziste. Eram niște schelete toți.

Un om liber, când aude ceva din discuțiile acestea, că eram toți niște cadavre, nu înțelege. E adevă-

rul adevărat. Și, ca să cedezi din minimul tău la altul în acele condiții... Sigur că eu n-am avut ocazia asta, dar mi-am pus problema dacă eu aș fi avut această tărie, adică să rupi din minimul tău, sau cum a fost Gafencu, sau Vulcănescu, să renunți la viața ta, ca să-i dai viață altuia. Rămâne un semn de întrebare cum aș fi acționat eu. Deci nu era ca la un om din lumea liberă, la care era normal să-și rupă de la gura lui pentru altul, pentru că organismul avea rezerve. La noi nu mai erau rezerve.

Și, vedeți, ispitele vin. Eram trei camarazi într-o celulă. „Domnule”, ziceam noi, „oare cum este a fi sătul?”. Și nu știu cum a venit unul cu ideea ca turtoiașul acela de 200 de grame, pe care-l primeam zilnic, să-l strângem trei zile și să-l mâncăm odată, ca să vedem cum e sătul. Și am făcut treaba asta. Pot să vă spun că cea mai nefericită zi din viața mea a fost când m-am simțit sătul! O indispoziție totală. Dar n-am mai repetat treaba asta. Atât cât mi-a dat, atât am mâncat. Dar, ca să renunț, să postesc trei zile ca să mănânc odată, asta n-am mai repetat-o. Sigur că, flămând cum erai, ca să mănânci dintr-odată și să te saturi era o povară. Dar pot să spun că a fost ziua cea mai opacă, cea mai mizeră, când am fost sătul.

- Știu că vă este dragă Rugăciunea inimii. Ați început să o practicați în perioada detenției?

- Are și ea povestea ei. Pe atunci, nu se știa de Rugăciunea inimii, chiar dacă veneai din mediul preoțesc mirenesc – nu știu cum era prin mănăstiri, dar noi ne rugam cu acatiste, paraclise și alte rugăciuni. Cum a pătruns la noi Rugăciunea inimii? E o întrebare. Și, sigur, răspunsul la această întrebare se leagă de anumite evenimente. A pătruns prin Gafencu, Ia-

nolide, prin cei care au fost scoși la muncă în perioada aceea de curtoazie a comuniștilor față de noi.

Oamenii aceștia au fost duși de către administrație la Galda, pe moșia unui grof ungur. Erau domnul Traian Trifan, Gafencu, Ianolide, în special cei care s-au afișat mai mult ca fiind credincioși. Noi le spuneam „pocăiți” la vremea aceea, adică nu i-am crezut sinceri. Cu mintea noastră de atunci, îi judecam că sub forma asta a credinței caută să-i înșele pe comuniști.

Pe noi ne-au izolat, că noi oarecum am bravat. Noi eram gata să murim, pentru că așa ni s-a făcut educația: „Să fii în orice moment gata de moarte pentru Hristos și neam!”. Așa ni s-a făcut educația, așa am răspuns. Și de aceea noi le spuneam „pocăiți”, că, sub pavăza aceasta a credinței, comuniștii ce-au spus? „Ăștia nu-s niciun pericol pentru noi!”. Și i-au dus la Galda cu un singur gardian. Șeful grupului de deținuți era domnul Trifan – nu Gafencu este cheia, nici Papacioc. Acest Traian Trifan era cu Rugăciunea. Atmosfera era de așa natură, că ce putea să facă un singur gardian la sute de deținuți, ca să-i păzească? Și ce i-a spus conducerea deținuților? „Nu-i nevoie să ne păzești. Noi ne facem norma singuri. Poți să te duci acasă, la familie”. Așa că gardianul venea când și când acolo. Nu era vigilența care a urmat.

În aceste condiții, Traian Trifan, cu Nicu Mazăre, cu Valeriu Gafencu și cu Ioan Ianolide au plecat la părintele Arsenie Boca, la mănăstire. Cum tu, deținut, poți să te duci la mănăstire? În felul acesta au avut contact cu părintele Arsenie Boca. Și în perioada aceea erau editate două sau trei volume din *Filocalie*, de părintele Dumitru Stăniloae. Așa au primit ei *Filocaliile*, așa au venit cu ele aici, în lagărul de muncă. În felul acesta este adusă *Filocalia* și învățată Rugă-

ciunea inimii. Lumea sigur că știe de Gafencu că-i sfânt. Dar cum a ajuns sfânt, nu se știe. Noi știm ce și cum. Baza de trăire – deci înaintea lui Gafencu – a fost acest Traian Trifan. Și sigur că, pe unde era, îi făceau zid, ca să nu fie tulburat. Era în permanentă rugăciune. A fost și mediul prielnic, izolat.

Am constatat atunci, tot pe proprie piele, că până și sentimentul de dor e un păcat. Adică te poate întoarce. Am văzut camarazi biruiți de sentimentul acesta de dor de familie, de copii, de soție, de părinți – și au cedat! Eu am studiat stările prin care am trecut și dorul este o slăbiciune care te aduce la cădere.

- *Care sunt părinții isihaști pe care i-ați cunoscut și de la care ați primit povață?*

- Sincer să vă spun, am fost un fel de auto-povățuitor. Am căutat singur. Lumea nu știa atunci de această Rugăciune. După ce-am ieșit eu din închisoare și-am întrebat chiar și călugări, nu se știa. Sigur că mulți au tăbărât, ca să spun așa, pe părintele Papacioc, pentru că el era acum ieromonah, și a practicat-o mai ales când era duhovnic la Techirghiol. Venea lumea și-l întreba de Sbornic, că nu se găsea, și zicea părintele: „Ce Sbornic? Sbornicul este să zici Rugăciunea, măi!”.

Și cheia Rugăciunii așa este: în funcție de hotărârea pe care ți-o iei și de strădanii. Pentru că împărăția cerurilor nu vine dăruită de cineva, ci – ce spune Mântuitorul? *De la Ioan Botezătorul până-n zilele de astăzi, împărăția cerurilor se ia cu sila* (Matei 11, 12). Deci trebuie să ne silim. Nu că silința ne aduce mântuirea – că mântuirea este un dar! Însă în acest dar de la Dumnezeu trebuie să fie și nevoința noastră. Mântuirea are aceste două laturi: are latura aceasta, care este un dar de la Dumnezeu; dar Dumne-

zeu de ce a venit pe pământ? Ca să ne scape de păcat și de moarte! Deci dorința și darul lui Dumnezeu trebuie să se întâlnească cu voința și dorința noastră. Că Dumnezeu ne-a creat cu libertate, și nu obligă pe nimeni să intre în împărăția lui Dumnezeu.

Vedeți, sunt două atitudini în *Filocalie*: cei care caută cu tot dinadinsul să obțină Rugăciunea, prin orice mijloc – pentru aceia se spune că trebuie neapărat să fie predată Rugăciunea inimii de către un duhovnic. Că m-am întrebat și eu la început: de ce la toate celelalte rugăciuni ne putem ruga, și numai la Rugăciunea inimii trebuie să fii sub observația cuiva? Păi, dacă faci Rugăciunea pe inspirație și expirație, de aici te poți îmbolnăvi. Adică e o formă care forțează nota. Și de aceea trebuie să iei contact cu un isihast, pentru că el știe să intervină la momentul potrivit. Însă la adevărata Rugăciune a inimii nu trebuie să forțăm inima. Deși uneori este această luptă în noi: cum să aducem noi inima asta ca să-L iubească pe Dumnezeu? Noi am vrea, dar nu știm cum. Și totuși, de Dumnezeu nu ne putem apropia până când nu scăpăm de patimi.

Ideal este să spui Rugăciunea inimii prin dragoste. Dar cum să ajungi la dragoste? Trebuie să treci prin cele trei trepte prin care noi ne putem uni cu Dumnezeu: despătimirea e prima treaptă, pe care o socotesc cea mai grea și care cere nevoință. A doua treaptă este luminarea, și a treia este desăvârșirea, unirea cu Dumnezeu.

- *Ați făcut pelerinaje în Sfântul Munte Athos?*

- Am făcut trei. Ultimul a fost acum câțiva ani, când am urcat Athonul. M-a determinat să urc ce am citit la Gheron Iosif, cum a primit el Rugăciunea lui Iisus. Și am vrut să cunosc bisericuța aceasta de pe Sfântul Munte. Mi-a ajutat Dumnezeu, deși a fost

foarte greu, pot să spun că am luat muntele în brațe, că nu mai puteam să urc! Camarazii cu care eram voiau să mă ajute. Zic: „Nu mă ajutați! Lăsați-mă să mă urc eu singur!”. Și am spus: „Maica Domnului, nu mă lăsa! Ajută-mă să ajung la bisericuță, acolo, sus, unde s-a rugat Iosif Isihastul!”. Și, cu îngăduința și cu răbdarea celor trei camarazi, am urcat. Făceam vreo douăzeci de pași și mă opream, pentru că urcușul era foarte abrupt, mai ales pentru vârsta mea de 95 de ani. Și urcând, urcând, ne-am întâlnit cu niște străini, care au întrebat: „E tatăl dumneavoastră? Cum ați cutezat de l-ați luat, la vârsta asta, să urce pe Sfântul Munte? Sunteți niște iresponsabili!”. Și totuși, am ajuns, cu ajutorul lui Dumnezeu.

- Cum să dobândim răbdarea? Mai ales răbdarea în necazuri?

- Răbdarea în necazuri... eu zic așa, că, dacă avem credință cu adevărat în Dumnezeu și Îl iubim pe Dumnezeu, El ne ajută. E harul lui Dumnezeu care lucrează. Să nu credeți că eu, Marin Răducă, sunt viteazul și bravul care a trecut prin toate. Fără Dumnezeu nu se poate face absolut nimic.

- Frate Marin, în curând o să împliniți o sută de ani. Aștept să ne revedem și atunci și să mai purtăm un dialog de suflet...

- Dacă Dumnezeu îngăduie!

- Vă mulțumesc din adânc de suflet că ați binevoit să fim împreună astăzi și vă rugăm să ne pomeniți în rugăciunile dumneavoastră pe noi toți, cler și popor!

- Asta o fac! Ceea ce vă rog e ca și sfinția voastră să vă rugați pentru mine. Marin e numele meu de botez.

***

Mai săraci pe pământ, mai bogați în cer[17]

După plecarea la Domnul a blândului părinte episcop Vasile Flueraș Someșanul de la Cluj, alți doi prieteni întru Hristos și eroi ai Duhului Adevărului au părăsit cele trecătoare pentru a trece la cele veșnice: Marin Răducă și Marcel Petrișor.

Acestor doi cunoscuți mărturisitori de pe timpul prigoanei comuniste le-am conferit Crucea Nordului, cea mai înaltă distincție a Episcopiei Ortodoxe Române a Europei de Nord, în semn de cinstire pentru pilda lor vie de statornicie întru adevăr și dreptate în vremuri ale minciunii și vicleniei.

În ciuda unor condiții greu de închipuit de detenție, Marin Răducă și Marcel Petrișor au ieșit teferi și întregi din acel infern: atât trupește, cât și mai ales, sufletește. Au fost pentru noi izvoare de înțelepciune și de curaj, prin viața și mărturia lor, prin cuvintele și faptele lor, pe care am căutat să le împărtășesc multora în cadrul unor interviuri luate amândurora.

Prin plecarea lor rămânem mai săraci aici, pe pământ, dar ne îmbogățim în cer. Poate că această plecare dintre noi a multora dintre cei care ne-au slujit, ne-au sfătuit și ne-au bucurat nu este întâmplătoare în aceste vremuri. Ne aducem aminte mai mult și mai intens că adevărata noastră Casă nu este aici, ci în Împărăția Cerurilor. Acolo unde ne așteaptă părinții, eroii și frații noștri care au plecat înainte la Hristos, să ne pregătească și nouă un locșor la praz-

[17] Material postat pe pagina de FB a Episcopiei Europei de Nord, pe 13 octombrie 2021, în ajunul înmormântării domnului Marin Răducă - https://www.facebook.com/429291380558615/ posts/ 2144626659025070/ (n. ed.).

nicul luminii celei neînserate. Dumnezeu să îi odihnească cu drepții pe frații noștri Marin Răducă și Marcel Petrișor, iar pe noi să ne miluiască ca un Bun și de oameni iubitor! Veșnica lor pomenire!

† Părintele Episcop Macarie Drăgoi al Episcopiei Europei de Nord

„Drumul la înviere este prin cruce”[18]

Spuneţi-ne ceva despre dumneavoastră. Eu, unul, sunt curios de-un lucru: puterea... câteodată am insomnii. O noapte. Şi mă gândesc: „Eh, recuperez mâine!” Dar atâţia ani şi atâtea nopţi, să ştii că s-ar putea să nu mai recuperezi. Ce v-a dat putere în nopţile acelea grele, în zilele acelea grele? Unde găseaţi puterea?

Unde găseam puterea? He-hee... numai la Dumnezeu. Acolo nu aveai nici tată, nici mamă, nici soră, nici soţie, nici prieten. Singurul sprijin era Dumnezeu. Legătura noastră care era, bineînţeles, prin rugăciune, era cu Dumnezeu. Atât.

Cum aţi învăţat să vă rugaţi?

N-aş putea să spun că am învăţat să mă rog în puşcărie. Pentru că nouă nu numai că ni s-a făcut educaţia în Frăţiile de cruce, pe primul punct era credința, dar din familiile noastre, că suntem creştini, nu? Dar credinţa noastră era o credinţă obişnuită – mergi la biserică, lucruri de genul ăsta. Dar suferința... nu că am fost niște necredincioși și că în pușcărie am devenit credincioşi. Nouă ni s-a făcut educația mai ales în Mişcarea Legionară şi în Frăţiile de cruce, în care primul punct era să crezi în Dumnezeu. Nu credeai în Dumnezeu – bineînţeles, după anumite verificări, un an, doi stăteai în faza asta de pregătire; după aceea te primea şi ţi se adâncea oarecum credinţa. Acolo sigur că am venit în contact cu un lucru pe care nu-l întâlneşti în viaţa asta liberă: te trezeşti deodată între patru pereţi, fără carte, fără alţi colegi

---

[18] Interviu realizat de părintele Constantin Ciprian Grădinaru (n. ed.).

cu care să schimbi o idee sau un cuvânt. Şi începi, fără să vrei, să-ţi pui probleme: pentru ce sunt eu aici? Sigur că nouă ni s-a făcut educaţie în Frăţiile de cruce, că vom întâmpina greutăţi şi va trebui să ne dăm chiar viaţa pentru Hristos şi neam, însă nu le aprofundezi chiar aşa cum ţi se spune. Dar acolo, în puşcărie, ceea ce spun eu, că am venit în contact cu suferinţa, începi şi-ţi pui tot felul de întrebări, la care tu singur trebuie să răspunzi. Nu puteai să răspunzi – făceai apel la Divinitate, prin rugăciune. Că asta era singura noastră legătură. Căpitanul a spus că în Mişcarea Legionară nu intră cine vrea, ci intră cine trebuie şi rămâne cine poate. Deci s-a prevăzut lucrul ăsta, că, dacă n-ai fi avut credinţă în Dumnezeu, nu puteai să supravieţuieşti în condiţiile respective. Sau, pus în situaţia asta – că ei căutau să te ia de partea lor – nu puteai să rezişti. Şi bineînţeles, lucrurile astea, vedeţi, trebuie să ne gândim că lucrurile astea nu se întâmplă o zi, două; nici într-un an, doi, nici în zece, ci trec chiar în douăzeci, nu? Alţii au făcut douăzeci și trei, eu am făcut numai nouăsprezece. Şi aici, frământări din toate punctele de vedere: unde te găseşti? Cum ţi s-a făcut educaţie? Şi acolo am auzit de la unul, de la altul că Mişcarea Legionară este o mişcare de criminali. Şi bineînţeles că spui: „Măi, nu cumva eu am rătăcit?” Începi şi-ţi pui tot felul de întrebări imposibile şi posibile. Că acolo e singurătatea ta, în care trebuie să dai răspuns conştiinţei tale: pe ce drum te afli? Altfel nu rezistai. Şi vrei, nu vrei, viaţa o duci acolo, că doar nu te lăsau, nu e ca-n pustie... că de aceea, eu, când m-am eliberat, am fost curios să văd viaţa asta de singurătate a pustnicilor. Şi când m-am dus în Sfântul Munte, am ajuns la Vatoped, am întrebat dacă este vreun român (că ei se adună în

anumite sărbători) în pustie şi dacă vrea să mă ia în timpul sfântului post al Paştelui. S-a găsit unul care m-a primit. Şi am făcut postul Paştilor cu acest călugăr în pustie. Sigur că eu trebuia să fac – asta mă interesa! – comparaţia: viaţa lor de acolo cu viaţa noastră. Acolo te simţi ca-n rai: linişte... Atunci auzeam cel mai mic fâşâit. Acum, de la vreo 90 de ani, mi s-a diminuat mult auzul. Şi, stând acolo cu călugărul, zic: „Părinte, ce faceţi dumneavoastră, aceea voi face şi eu, exact ca un ucenic.” Mi-a dat o chilie – pentru că acolo a fost cândva un schit, ceva, dar nu mai era nimeni. Era o biserică. Mi-a dat ascultare să aprind candelele în fiecare dimineaţă, acolo, la biserică. Mă sculam noaptea cu el şi făceam toate rugăciunile. Şi aşa am petrecut timpul pe acolo. Era atâta linişte, că, vă spun: mă dureau timpanele de linişte! Şi am văzut la un moment dat o pisică, care fugea pe acolo. Singura vietate. În rest, n-am văzut nici pasăre. Singur, cu dânsul, acolo... L-am întrebat, de curiozitate cum fac rost de mâncare. Mi-a arătat nişte ierburi pe care le culegeau pentru hrană. Însă ei, lunar, mergeau la o biserică-mamă, de-şi făceau aprovizionarea – cu pesmet, ce avea el nevoie. Dar, pe lângă asta, vedeţi, nu mai se aseamănă cu sfinţii aceia pe care-i ştim noi din cărţile sfinţilor... acum au telefon, legătură totuşi cu exteriorul, cu mirenii... încât avea o cameră... am văzut că avea acolo tot felul de bunătăţi. Şi m-a dus la mănăstirea asta, când să facă aprovizionarea, la Dionisiou. Şi, bineînţeles, am mers cu el pe acolo. El cunoştea şi limba greacă, a stat de vorbă cu greci, că majoritatea acolo erau greci. Când m-am dus acolo, mi-a dat o chilie ca la hotel. Foarte bine, cu chiuvetă, cu... aveai impresia că eşti la un hotel de cinci stele. Şi a stârnit o curiozitate, că monahul respectiv le-a

spus celorlalţi că am făcut atâţia ani de puşcărie şi aşa mai departe. A venit un călugăr cu 100 de dolari, ca să mi-i dea. Şi, când l-am văzut, am zis: „Eu trebuie să-ţi dau ţie, nu mata mie”. Nu şi nu! Şi-mi spune călugărul: „Primeşte-i, că nu poţi să scapi de el! Pentru că, dacă ţi-a oferit, trebuie să primeşti. Şi, dacă nu-i vrei, mi-i dai mie.” „Bine”, am spus. Şi i-am luat de la el şi i-am dat lui. Ce, eu am venit aici ca să am beneficii?

Am stat câteva zile acolo. Sigur că aveau programul lor, biserică foarte frumoasă, înăuntru, cu cântece... şi aveau viaţa lor, care era viaţă de linişte în chilie. Dar condiţiile, raportate la „chilia” mea, adică la celula mea... ca de la cer la pământ! Când te urmărea miliţianul, că n-aveai voie să stai rezemat... Aşa trebuia să stai pe marginea patului. Dacă te-a prins că te-ai rezemat, acolo, deci din iadul în care te aflai, exista talpa iadului, adică subsolul temniţei, unde erau carcere şi erau nişte celule lungi, un hârdău descoperit şi cu un pat de ciment, pe jos ciment. Şi într-o zi îţi dădea turtoiul, şi-n cealaltă zi nu-ţi mai dădea şi turtoiul şi zeama aceea de chimen. Şi depinde cât te condamnau ei pentru treaba asta: 10, 15 zile, trebuia să stai acolo. Şi frig, şi singur. Şi ia închipuiţi-vă sfinţia voastră, ce se petrece în interiorul celui care primeşte treaba asta. Or, tu, dacă nu eşti înarmat cu ceva superior şi ştii ce-a spus Hristos şi ce ne spune, nu? Că este alături de noi până la sfârşitul veacurilor, este cu noi şi învierea, că asta ni s-a împlântat în educaţia noastră: învierea neamului! Dar până la învierea neamului, trebuie să înviez eu, adică să mă schimb eu. Şi drumul la înviere este prin cruce. Nu este prin viaţa asta de huzur. Nici vorbă!

Şi ce să vă mai spun? De acolo am venit iar la mănăstirea unde era călugărul acela... Până la urmă s-a legat între noi o stare, că nu mai voia să-mi dea drumul de acolo. Să rămân acolo! „Eu nu am venit, zic, să rămân aici. Eu am familie, am copii şi nu pot să-i las aşa, de izbelişte." Când le-am dat telefon la fetele mele, zic: „Măi, uite ce spun părinţii aici, ca să rămân aici." „Nu, tatăă! Vino acasă!"

Aşa că aşa l-am întâlnit – că sar dintr-una în alta – pe părintele Rafail. Voiam să mă duc la chilia părintelui Paisie Aghioritul. Şi noi coboram – de ce spun *coboram*, că nu eram singur. Am găsit un moldovean, un tânăr, şi ne-am împrietenit, şi cu el am colindat tot Sfântul Munte. Şi zic: „Dacă aş fi ştiut greceşte..." Că venea un călugăr – ştiam eu cine e? Eu credeam că e grec – zic: „Dacă aş şti greceşte, l-am întreba şi ne-ar indica mai bine drumul spre părintele Paisie". La un moment dat, când ne apropiem, că el urca şi noi coboram, cum coboram noi, zice: „Tu eşti Marin. Şi tu ştii că dacă ai venit aici, aici trebuie să rămâi?" Eu am început să zâmbesc. Zic: „Eu n-am venit să rămân. Am venit numai să văd şi să compar o viaţă cu alta."

Şi, în sfârşit, am stat de vorbă cu el acolo cam o oră, o oră şi ceva. Şi-a lăsat el desaga – că e un călugăr care tot timpul numai circulă, nu stă locului. Şi acolo, căutând el – şi cu o memorie formidabilă, extraordinară! Ştia din Sfinţii Părinţi tot felul de citate din astea ascetice, poezii de Eminescu şi câte şi mai câte! – ne-a dat câte o portocală. Dar n-a reuşit să mă convingă nici el pe mine, nici eu pe el. Şi l-am întrebat din ce mănăstire sau schit face parte. Și mai stăm de vorbă, că eu nu plec aşa uşor de aici. Şi mi-a spus că e de la Schitul Lacu. Schitul Lacu e destul de de-

parte de Kareia. Pe unde am urcat şi am coborât şi am dat de el. Şi am stat şi acolo câteva zile, la el. Cert e că până la urmă l-am convins eu, nu el pe mine. Cauzele, de ce.

Călugăria este o formă de viaţă, şi căsătoria este altă formă. Şi unii şi alţii au un anumit ţel: învierea. Şi problema se pune: mă pot eu mântui în familie? Şi Mântuitorul a spus: „Da!” Pentru că pe timpul Mântuitorului nu erau călugări. Şi am ajuns la concluzia că şi aici, unde sunteţi dumneavoastră, în pustie, unde sunteţi dumneavoastră în calitate de călugări, ceea ce am văzut eu peste tot, e că poţi să te mântuieşti sau să-ţi pierzi mântuirea, chiar în mănăstire fiind. Că am văzut un călugăr - tot umbla împrejurul mănăstirilor. Şi am întrebat: „Ce e cu călugărul ăsta?” Pentru că-l vedeam zilnic cu o trăistuţă şi el tot se plimba. A căzut din ascultare, n-a ascultat şi mănăstirea respectivă l-a dat afară din mănăstire. Dar acolo nu te primeşte o mănăstire, dacă alta te-a dat afară. Şi-n felul ăsta, de ani de zile, până la urmă, că m-am interesat, l-a reprimit, dar după ani de zile! Înţelegeţi ce înseamnă ascultarea!

Ce-am vrut să spun... făceam comparație între viața de acolo și de aici... Omul, dacă a ales calea familiei, apăi să se țină de familie! Pentru că el are anumite responsabilități chiar în fața lui Dumnezeu, pentru urmașii pe care-i are și pentru felul cum îi crește. Iar dacă ai apucat calea călugăriei, dacă nu-ți faci datoria de călugăr și angajamentele pe care ți le-ai luat față de Dumnezeu, nu te poți mântui.

Ce să vă mai spun eu dumneavoastră? Omul din curiozitate trebuie să le afle pe toate și să-și dea seama dacă el merge pe drumul cel bun sau rău. Și am ajuns la următoarea concluzie, în toate peregrinările

astea. Problemele pe care și le pun... oamenii, în general, nu ştiu care este primul început de mântuire și că dacă omul nu caută să-și desăvârșească propria lui viață, dacă nu pleacă de la păzirea minții, a inimii și a simțurilor – adică a cunoașterii mai întâi a lui însuși – pentru că peste tot, nu? numai rugăciunea, ca rugăciunea să fie rugăciune, trebuie să ajungi acolo ca mintea să stea concentrată în cuvintele pe care le spui. Nu să lași mintea să-ți fugă pe unde nu trebuie. Și bătălia celui rău aici stă: să ne tragă atenția în altă parte, mai ales la rugăciune. Adică, prin rugăciune este legătura asta între om și Dumnezeu. Și diavolul are grijă să-ți aducă aminte, după cum știți fiecare din experiență, lucruri pe care le-ai uitat, te-ai chinuit zile întregi să afli și odată îți vine acolo, la rugăciune, lucrul acela pe care îl căutai și nu-ți aduceai aminte. Atâta importanță dă diavolul la lucrul ăsta.

Deci, să te cunoști pe tine, să ajungi la simțirea asta, când te încearcă o plăcere și trebuie să ai și discernământul respectiv, ca să știi că plăcerea aia te duce la păcat; ca atunci când vine, să nu stai de vorbă cu ea, să nu dezvolți ideea aceea de care spun Sfinții Părinți că este ispită. În general ni se vorbește prin predici foarte frumoase despre omul nou. Însă ceea ce constatăm noi, mirenii, e că m-am dus la preotul duhovnic să mă spovedesc, îmi spun toate păcatele, preotul sigur că mă dezleagă. Dar eu constat că și a doua și a treia oară vin cu același păcat, care mă stăpânește. De aici se trage concluzia că nu e suficient numai să te mărturisești și preotului duhovnic nu-i este suficient să te dezlege, să-ți dea un canon. Și, din cauza asta, omul își face canonul respectiv şi atât. Ce spune? Să faci acatistul sau paraclisul sau să spui de

atâtea ori rugăciunea cutare și așa mai departe. Le faci, dar tu de păcatul respectiv nu scapi.

Și care-i cheia? De ce nu scap? Pentru că avem și noi părticica noastră de răspundere. Or, preotul... De ce se duce lumea la anumiți duhovnici? Pentru că dacă el, duhovnicul, preotul, pe lângă facultatea de teologie pe care o face, nu are propria lui experiență și trezvie, cum să înlăture păcatul? Dar e cam târziu să lupți, că e foarte greu cu păcatul. Eu am spus așa, că trebuie să luptăm cu cauza păcatului, nu cu păcatul. Adică lupți cu ispita, cu momeala, să o iei de la început, că e foarte ușoară lupta asta cu ispita, cu încercarea. Adică s-o tai. Să nu stai de vorbă cu ea. Să n-o dezvolți. Că mulți cred că, dacă-mi vine mie o idee sub formă de ispită sau momeală, gata e și păcatul. Nu! Momeala, ispita nu e nici păcat, nu e nici virtute. Rău e când mă unesc eu. Această ispită sau momeală trebuie să treacă prin anumite trepte până când trebuie eu să săvârșesc păcatul.

Încuviințarea. De acolo începe păcatul.

Adică eu s-o primesc, s-o prelucrez, nu? Dar, mai înainte, trebuie să știi ce este bine și ce este rău. Discernământul, care este mare lucru. Ca să ajungi la discernământ... Sigur că, citind Sfânta Scriptură, citind din Sfinții Părinți, ajungem la acest discernământ. Deci, totul este ca omul să vrea. Este acea trezvie de care vorbesc Sfinții Părinți, adică supravegherea asta permanentă a noastră interioară. Asta este lucrul principal, la care duhovnicul, după mine, trebuie să-l îndrume pe om, cum să lupte cu el însuși. Păi, când el vede că vine acest penitent permanent cu același păcat, nu? Așa a lăsat Dumnezeu. Dacă observăm noi la primii creștini: aveau ei posibilitățile pe care le avem noi astăzi? Astăzi avem cărți, avem pre-

oți care ne vorbesc foarte frumos despre Dumnezeu. Da, dar aceia aveau atâta educație, atâta cultură? Nu. Dar ce aveau ei? Aveau trăire. Ei nu vorbeau despre Dumnezeu, ei Îl trăiau pe Dumnezeu. Ei credeau adânc în Dumnezeu și făceau voia lui Dumnezeu, pe câtă vreme noi știm multe, dar facem *nimic* din cele duhovnicești. Iată deosebirea!

Nu că nu-s folositoare. Sunt folositoare, dar, dacă eu nu am nimic comun să pun în practică, este egal zero. Ba, mai mult, ajungem acolo unde spune Mântuitorul cu sluga aceea care a cunoscut voia stăpânului și n-a făcut-o, că mai tare va fi bătută sluga care a cunoscut voia stăpânului – noi știm care este voia lui Dumnezeu – decât cel care n-a știut-o. Dar, asta nu trebuie să ne pună să fugim de învățătură, chipurile ca să scap, să fiu mai puțin bătut. Mulți cred că lucrul cel mai important ăsta este. Deci, ce erau acei primi creștini? Ei credeau cu adevărat și puternic. Credința noastră s-a împuținat. Că, dacă noi am crede cu adevărat, am și face.

Cum întărim credința?

Cum o întărim? Prin rugăciune. Și cu fapta. Că credința fără faptă este moartă. Așa că depinde de preocupare. Vedeți de la copii. Sigur că ei nu înțeleg lucrurile astea. Dar, dacă mama, când își face rugăciunea, își ia pruncii pe lângă dânsa, copiii fac ceea ce văd. Dacă observăm noi la părinții acestor sfinți, cum au ajuns ei sfinți? Cum au ajuns? Pe unul l-a influențat o carte. Altul și-a adus aminte de mama, de bunica, cum se ruga. Sigur că pe copil trebuie să-l iei la biserică, să-l împărtășești, pentru că la început se sedimentează în el evlavia asta. Nu înțelege el mult, dar înțelege ceva: o taină. Și de multe ori rămâi per-

plex de ce întrebări îți pune copilul. Și astea se adună și îl urmăresc pe copil în viața lui.

De noi ține să fim atenți. Trezvia, fapta, rugăciunea. Toate, ca să atragem harul lui Dumnezeu. Cum ținem harul? Că asta-i, până la urmă, mântuirea: lupta noastră și dragostea lui Dumnezeu, harul Lui. Cum dobândim harul, când l-am pierdut, și cum îl ținem?

Prin nevoință. Adică, ce spune Mântuitorul? Că *de la Sfântul Ioan Botezătorul până în zilele de astăzi, Împărăția cerurilor se ia cu silința*. Deci trebuie, în primul rând, să am și partea mea. Nu că silința asta a mea mă mântuiește, dar fără această participare a mea... Și, dacă ne gândim mai profund, de ce are nevoie Dumnezeu de silința asta a noastră? Care este cheia? Dumnezeu ne-a creat cu voie liberă. Și în interiorul meu, în adâncul inimii mele, aici este cheia: spre ce înclin? Spre plăcere, spre păcat sau spre Dumnezeu? Sigur că noi vedem că suntem botezați, ne spovedim, ne împărtășim. Este foarte adevărat că Sfintele Taine ne mântuiesc. Dar, fără această strădanie, adică fără partea mea de nevoință... Deci, Sfintele Taine trebuie să fie însoțite de această nevoință a mea, de această vrere, pentru că Dumnezeu ține cont de nevoința mea, de vrerea mea, de dorința mea. Și mai întâi trebuie să cucerești harul lui Dumnezeu. Deși noi purtăm cu toții harul lui Dumnezeu. De când suntem botezați Îl avem pe Hristos în noi. Dar L-am părăsit pe Hristos prin ceea ce vedem noi. Noi, prin viața asta din afară, căreia-i dăm foarte, foarte multă atenție, uităm că noi Îl avem pe Hristos. Nu mai există o colaborare. El este lucrătorul. Dar, dacă eu nu am nimic comun cu El, nu mai avem nici har.

Și atunci, ca să avem har, și prin cine știe ce împrejurare mi-am adus aminte că eu Îl am pe Hristos prin botez în mine, încep să mă rog, încep să fiu atent cu mine, și merg pe calea aceasta. Ca să menții harul lui Dumnezeu, pe Hristos, pe Dumnezeu în tine, trebuie să fii trezvitor, adică să ai această permanentă luare-aminte la tine, la ce se întâmplă în interiorul tău. Dar, noi ne scandalizăm pentru nimicuri din afară: „că X a spus despre mine..., că mi-a aruncat o insultă" și așa mai departe.

Or, pentru lucrurile astea, cine este pregătit să spună: „Slavă Ție, Dumnezeule, slavă Ție, că vin tot felul de încercări!" Asta este viața. Viața este și cu bune și cu rele. Însă, noi nu știm cum să luptăm, nu știm cum să ne împotrivim și să facem voia lui Dumnezeu. „Păi, care-i voia lui Dumnezeu?" O să spui – „Știu eu care-i voia Lui?" Păi, voia lui Dumnezeu stă în poruncile Lui. Și poți să spui: „Păi, sunt atâtea porunci..." Nu sunt! Sunt numai două: „să-L iubești pe Domnul Dumnezeul tău din tot sufletul tău, din tot cugetul tău și din toată tăria ta și cu toată puterea ta" și așa mai departe, „și pe aproapele tău ca pe tine însuți". Nu spune să îl iubești pe aproapele ca pe Dumnezeu. Deci pe Dumnezeu trebuie să-L iubim atât de mult, atât de mult trebuie să-L iubim pe Dumnezeu, ca să ne dăm și viața noastră, că El Și-a dat viața pentru mine. El a coborât din cer, în înțelepciunea Lui și mila Lui, ca să ne salveze, că prin păcatul strămoșesc asta s-a întâmplat, dar Dumnezeu nu ne-a lăsat de izbeliște și n-a creat altă lume, ci a păstrat aceeași lume și a venit El pe pământ. S-a îmbrăcat în chipul nostru de om. El a coborât pe pământ ca Dumnezeu, ca pe om să-L facă Dumnezeu.

Harul îl pierdem foarte ușor judecând. Dar, ca să fii lucid în lumea de azi, cum să faci să ai discernământ, în așa fel încât... Nu judecați, ca să nu fiți judecați!... Pe de altă parte, nu poți să nu constați realitățile, cu luciditate.

În general, lumea, când aude despre Mișcarea asta Legionară, fuge cum ar trebui să fugă de diavol.

S-a mai schimbat...

Dar de ce fuge? Că știe că ăștia... Dar, e cruce. Trebuie să sufere. E suferința. Mișcarea Legionară n-a făcut altceva decât să caute să pună cuvântul lui Dumnezeu în practică. Noi avem preoți, nu-i așa?, în Mișcare... Și tăvălugul ăsta care a venit peste lume... ce s-a văzut? Că a fost Biserica încercată. Dar, noi ce am constatat? Că în general reprezentanții Bisericii au colaborat cu diavolul. Cu antihristul, cu comuniștii. Cei care au avut o educație... Și te întrebi: „Bine, dar Mișcarea Legionară a venit cu nu știu ce altă credință?" Nu! N-a venit cu altă credință și nici cu alt Dumnezeu. Cu același Dumnezeu, cu aceeași credință ortodoxă. Dar, așa cum spune în Apocalipsă: *fricoșii nu vor moşteni Împărăţia*... E cel mai mare păcat, de care toată lumea se ferește... „Niște criminali"! Păi, stai puțin să te gândești: ce fel de criminali sunt ăștia? Cine a înființat această Mișcare Legionară? Ce au fost oamenii ăștia, ce au vrut? Nu vor să discearnă lucrurile astea. Deși ei au plecat de la icoană și prin propria lor experiență...

Corneliu Zelea Codreanu era student, el a tras anumite concluzii. Pentru că ăștia, la universitate, aici, la Iași, voiau să deschidă cursurile fără slujba care se făcea înainte de începerea cursurilor. S-a găsit Căpitanul cu o mână de studenți să se împotrivească, să nu primească să deschidă anul universitar fără ru-

găciune. Vedeți, cu pași mici trecem în partea asta a diavolului. Și se știe, din povestirile lui, că până la urmă n-a cedat și a rămas pe baricade singur. De la care el a tras concluzia: „Atunci când lupți pentru Dumnezeu și neamul tău, chiar dacă ești singur, vei birui.” Nu prin forțele lui omenești – e puterea și harul lui Dumnezeu. Și până la urmă, a scris că pe data de..., cursurile vor începe cu slujba de deschidere a cursurilor. Și ce vedem? Care e oprobriul acestei mișcări, a acestui tineret? Mișcarea a plecat de la jertfă, de la *a da*, și nu numai pentru a da *ceva*, ci a da chiar viața pentru Hristos și neamul tău.

Pentru Biserică, Mișcarea Legionară a fost, ca să fac o comparație, cum spuneau comuniștii, „brațul înarmat al Bisericii”. Apărători ai Bisericii. Nu că ei și-au luat în minte că cine știe ce sunt, pentru că atunci când Căpitanul a fost întrebat de cei apropiați ai lui: „Căpitane, care este atitudinea Mișcării față de Biserică?”, ce a spus el? „Nu se poate compara, să facem noi comparație între noi și Biserică. Noi suntem jos. Noi tindem. Biserica este deasupra noastră la mii de kilometri, spre care noi tindem.” Și multe alte lucruri... Ca să vedeți „antisemitismul” românesc. Când Căpitanul era la mare, căuta repede să se dezbrace, că a văzut în mare, la distanță, că cineva se îneacă. Și atunci, cei mai apropiați ai Căpitanului i-au spus: „Căpitane, este evreu!” – și bineînțeles că nu i-a ascultat. S-a dus și l-a adus înapoi pe evreu. L-a salvat.

Cine își închipuia că vine o așa-zisă revoluție în 1989? Este un Dumnezeu, le aranjează. Ați văzut? Toată lumea credea că vom fi stăpâniți mii de ani de comunism... Așa pier toate, prin puterea lui Dumnezeu. Și vedem această Mișcare și spunem, și spui și tu, cel care ești întemnițat acolo și suferi, că ai avut

acest ideal, să te schimbi, și-L iubești pe Dumnezeu și neamul tău, și ești pedepsit. Și bineînțeles că-ți pui întrebarea: Ce e cu mine? Ce vrea să-mi arate Dumnezeu prin asta? Că noi suntem ultimii păcătoși? Nu că nu suntem păcătoși. Suntem cu adevărat păcătoși, dar Dumnezeu pe cine-l iubește îl mai și pedepsește. De ce? Ca să-l păstreze pe linia lui. Nu să fiu cu Dumnezeu numai atunci când îmi merge bine. Cum nu-mi merge bine, nu-mi mai trebuie Dumnezeu.

Așa e și în familie, nu? Că și-n familie vin exact tot felul de încercări. Dar, dacă eu știu că trebuie să-mi păstrez un anumit echilibru și că viața este și cu bune și cu rele, și că nu trebuie să-mi schimb eu starea mea sufletească, adică să încep să mă cert cu soția, că nu știu ce lipsuri sau insuccese am în familie. Nu! Deci altă problemă se reduce la fiecare, ca să ajungă la desăvârșire, adică la unirea cu Hristos, la această trezvie – ca fiecare să fim trezvitori, să luptăm cu cauza păcatului, adică să-l luăm de la rădăcină, ceea ce e foarte ușor. Îmi dau seama că plăcerea respectivă nu e pe linia lui Dumnezeu s-o caut. Și eu caut ca să ajung acolo unde nu trebuie. Cum am spus: nu știm noi voia lui Dumnezeu? Voia lui Dumnezeu asta e: să păzim poruncile, adică să iubim pe Dumnezeu și pe aproapele nostru. În spatele lor este voia lui Dumnezeu. Acolo o căutăm. Zice: „M-am rugat...” Păi, poți să te tot rogi, poți să tot spui la „Doamne, Iisuse Hristoase” până când nu mai poți, dacă viața ta lăuntrică nu este curată, nu duci lupta cu păcatul! De ce oare când venea câte un sfânt din ăsta și făcea rugăciune, venea imediat ploaia? Pentru că acela cu adevărat credea în Dumnezeu.

Ce spuneți e ușor de înțeles, vorbind de nivelul luptei cu gândurile. Dar sunt patimi explozive: mâ-

nia, gelozia... dintr-o dată, omul cum duce lupta asta? Una este să mă gândesc: „Aș mânca o ciocolată." După aia zic: „Nu, că e miercuri. Dar, totuși e bună. A, nu, nu, nu! Lasă!" Zic: „Doamne, ajută-mă!" și nu mănânc ciocolată. Aici e lupta cu gândul. Dar, deodată îți vine mânia: „Iară s-a parcat în locul meu! Ah!" și omul vede negru în fața ochilor. Stă cam mult de vorbă cu vecinul. Omului i se-ntunecă mintea. Cum facem?

Cum să faci?! Aleargă în fața icoanei Maicii Domnului și a lui Hristos și fă o rugăciune. Dacă Mântuitorul ne îndeamnă să ne rugăm pentru vrăjmașii noștri, pentru cei care ne fac nouă rău, n-am să mă duc la el și eu să mă enervez. Toată grija cea lumească s-o lăsăm! Cui? Lui Dumnezeu. El are grijă de lume. Eu trebuie să am grijă de pacea mea sufletească. Nu este ușor, e adevărat. Dar, dacă știi să te stăpânești... Pentru că mânia și gelozia de care spuneți sfinția voastră ia cu atât mai mare amploare, pentru că aici lucrează duhul diavolului; și eu, dacă am încredere în Dumnezeu, că El le rezolvă, eu trebuie să cer de la El lucrul ăsta. Că, dacă copilul nu plânge, mama nu-i dă hrană, nu? Este un exercițiu care nu vine peste noapte, ci trebuie să-l faci.

Eu cu asta mă întâlnesc cel mai des la spovedanie. De când spovedesc, așa am încercat, cum spuneți dumneavoastră, să-i ajut pe oameni să lupte cu răceala, nu cu strănutul; cu cauza, nu cu efectele, simptomele; să lupte cu gândurile. Și sunt mulți care reușesc. Dar sunt patimile astea grele, de care am spus, cum sunt invidia, mânia, gelozia, care-l întunecă pe om și cad oamenii, ani de zile, ani și ani și ani...

Dar, de ce mă întunecă pe mine? De aici mă duc la gândul: ce s-a întâmplat cu mine într-o anumită

situație? M-a luat, m-a dezbrăcat și m-a băgat, în luna ianuarie, într-o cameră răcoroasă. Atunci mi s-a pus o *perdea*, că imediat m-am gândit, primul gând care a fost? Că nu voi rezista. Asta a fost ca un fulger. Dar, după aceea mi-a venit alt gând: „Doamne, Tu, Care cunoști și numărul de fire de păr în capul meu și niciunul nu pică jos fără știrea Ta, Tu știi că sunt aici, că diavolul vrea să mă treacă de partea lor. Întărește-mă! Eu nu vreau să trec de partea lor!” Și înghețul ăla care venea asupra mea – mi s-au umflat mâinile acolo – numai mă mângâia. Șase luni m-au ținut acolo. Și bineînțeles că de acolo m-au pus în altă parte, la rezervă. Dar, în felul ăsta vă pot spune... decât să stau la grămadă și nu știu ce, am stat singur.

Într-adevăr, singurătatea nu-i ușoară, dar, în clipa când I-ai simțit prezența lui Dumnezeu în tine, ai toată lumea și toată liniștea și e o fericire să fii singur. Dar, dacă nu-L ai pe Dumnezeu... vai de sufletul respectiv! Și-n felul ăsta, vedeți, m-am aclimatizat, că am zis în sinea mea, deci m-am opus, n-am vrut să mă alătur lor. Ăia mă supravegheau, să vadă ce fac, dar mintea și ce faci tu Dumnezeu n-a îngăduit nici măcar diavolului să priceapă. El numai ghicește, din anumite manifestări, că el este bătrân de zile - nu e ca noi, niște copii - care se joacă cu noi. Așa și aici. Că nu-s toate, nu vin toate, nu vine nici mânia, nici celelalte odată. Vin pe rând. Dar, până când s-a instalat gândul ăsta, vedeți cum lucrează diavolul? Poate că el, dacă s-ar fi trezit, acest gelos – că gelozia e o boală a sufletului – dacă el s-ar fi trezit mai dinainte, nu numai când și-a văzut în fapt soția sau viceversa, ci lucrurile astea le știi mai dinainte. Dacă lupți cu tine însuți, vezi lucrurile astea.

Dar ce facem când omul se justifică? Aici e marea problemă! Una este să știu că sunt mânios și să-mi pară rău, să zic: „Doamne, iartă-mă că mereu mă mânii!" și alta-i să zic: „Pentru că nu aranjezi lucrurile, de aia mă enervez! Din cauza ta mă mânii! Din cauza ta, că stai mult de vorbă cu nu știu cine, sunt eu gelos!" Adică sunt două atitudini: osândire și justificare. Când omul se justifică și el cade mereu în patimile astea grele: invidie, mânie, gelozie. Își găsește argumente.

Pentru că nu cunoaște cum să ducă lupta cu cauza păcatului.

Cum îl ajut eu, ca preot, ca duhovnic, pe el?

E greu ca să stai de vorbă cu un om, să-l faci să înțeleagă dintr-o dată. Dar sfinția voastră știți anumite cărți care se ocupă de lucrul acesta. Adică, omule – tu ești creștin și vrei să ajungi în viața cealaltă, să ai viață veșnică. Ei, tu, ca să ajungi acolo, ai anumite obligații. Însuși Mântuitorul ce spune? *Privegheați și vă rugați, ca să nu cădeți în ispită!* Deci ajungem din nou la atenție. Eu nu mă pot scuza. Pot să aduc eu o sută și o mie de argumente, când eu nu cunosc această luptă interioară, această sesizare pe care trebuie s-o fac eu, că eu îmi gelozesc soția și de aici mă mânii și am neînțelegeri în familie. E un mare secret viața asta de familie. Și viața asta de familie este încercată.

Sfinția voastră, ca duhovnic, sigur că vă puneți problema: vine ăsta care spune că se mânie. „Păi, să nu te mânii!" „Păi, nu pot!", zice el. „Păi, ia vezi tu: cine te duce la mânie?" „Gândurile." „Ei, gândul ăla care-ți vine ție, ai luptat tu cu el? Te-ai împotrivit tu gândului ăluia? Te-ai rugat tu lui Dumnezeu să te lumineze?" Dacă n-am preocuparea asta duhovnicească, vin înapoi.

Și sfinția voastră spuneți așa: „Măi, prima treaptă pe care trebuie s-o parcurgă creștinul (că el, creștinul are trei trepte ca să ajungă la unirea cu Dumnezeu, la mântuire, la desăvârșire), prima treaptă este despătimirea. Înnoirea. Cum crezi tu că se face înnoirea asta? Și ia citește tu la părintele Stăniloae, care descrie viața asta mistică a Bisericii Ortodoxe, cele trei trepte.” Sigur că mai puțin mă interesează treapta a doua și a treia. Pe mine mă interesează care e cea mai importantă: prima treaptă, despătimirea. Și un om când este despătimit... adică eu văd și în zilele de astăzi. Degeaba îmi stai în genunchi ore întregi, dar vine o ispită și te-a dat peste cap. Te-a răsturnat. Și, când i-am explicat persoanei respective, a constatat că așa e. Deci, trebuie să cunoască tehnica asta... Și acolo îți spune: cu momeala, cu ispita, care-i totuna...

Vine câte o creștină și-mi spune: „Vai! Câte gânduri, câte păcate! Sunt pierdută!”, îmi spune. Are ea educație în privința asta? Ea crede că, dacă au venit gândurile asupra ei, au venit de la ea și că este o păcătoasă de nu știe cum să mai... Cade în deznădejde. Asta-i prima formă care vine, că nu știe să lupte. Și lupta care este? Foarte ușor: nu o primesc. Dar, nu-i suficient numai asta, numai „Nu primesc!”, ci imediat – că asta-i pentru moment, până nu intră El în lucrare – dar vine al doilea moment, când lucrătorul și biruitorul nu sunt eu. Lucrătorul este Dumnezeu. Și chem în ajutor numele lui Dumnezeu: „Doamne, Iisuse Hristoase, miluiește-mă pe mine, păcătosul!”

Ce fac, în fond? Îmi mut atenția de la momeala sau ispita respectivă, care mi-a împlântat o anumită idee, ca să mă facă să gândesc la ea, și eu zic străfulgerător - mă duc imediat la Hristos, la Dumnezeu. Ce fac eu, în fond? Pe aia o părăsesc și o înlocuiesc, pentru că

mintea noastră nu trebuie lăsată să vagabondeze unde vrea ea. Eu o conduc, că așa m-a înzestrat Dumnezeu cu această voință de a-mi dirija mintea mea să facă prin voință ce vreau eu, să-mi umplu mintea de Dumnezeu, nu de desfrânări, nu de plăceri, nu de mânii. Și aici vine pacea lui Hristos. Deci, trebuie să știm că lucrătorul principal este Hristos Omul-Dumnezeu. El este lucrătorul și la El mă arunc în brațe. Dar, prima treaptă îmi revine mie. Puținătatea asta. Adică Dumnezeu să vadă că eu cu adevărat nu vreau să fiu târât în păcat. Vezi? Voia liberă, arbitrul.

Sfântul Apostol Pavel, de exemplu, zice despre diavol că gândurile lui nu ne sunt străine, învățându-i pe creștini cum să lupte cu gândurile. Însă eu am pățit de câteva ori, la spovedanie... Sunt oameni care vin cu argumentări, cu justificări și eu le zic: „Sunt gândurile diavolului!" „Nu, părinte! E logica mea. Eu înțeleg lucrurile. Așa stau. Lăsați-mă cu diavolul, că eu sunt convins, am văzut și am înțeles." Cum îl ajut pe om să distingă între gândurile care-i vin de la diavol și socotelile lui, ceea ce numește el gânduri?

E nevoie de discernământ. Mai întâi, el trebuie să aibă o anumită educație creștină, o înclinație. Să aibă, să constate în sufletul lui o evlavie către Dumnezeu. Nu să-mi aduc eu aminte de Dumnezeu numai duminica, că trebuie să merg la biserică... Că sunt unii care nici duminica nu fac lucrul ăsta. Mă preocupă înnoirea mea, schimbarea mea, nașterea mea din nou. De aceea a venit Hristos. Nu să ne facă nici alte trupuri, nici altă minte, că mintea noastră este rea. Pentru că ceea ce seamănă cu Dumnezeu e mintea mea. Dar prin păcat eu mi-am umplut mintea mea și am căzut din cauza ispititorului, a lui Lucifer. Or, această luptă între bine și rău...

Diavolul ce caută? Nu poate să lupte direct cu Dumnezeu. Luptă cu creatura Sa, pe care știe că Dumnezeu o iubește și că-i vrea mântuirea. Aici vrea să-L hărțuiască pe Dumnezeu. Dar dacă eu stau nepăsător... trebuie mai întâi să am această preocupare duhovnicească: „Ia stai, măi! Ce e cu mine? Ce e cu lumea asta?” El trebuie să-și pună în gânduri că nu rațiunea lui... că el nu are un punct de plecare, de discernere în el însuși între bine și rău, nu are această discernere în el. Și cum să facă? Ia, măi, și citește! Viața lui cutare sau viața lui cutare, și vezi cum a trăit. Și mă duc la părintele Stăniloae și... ia și citește, că acolo descrie omul, mă! Ați citit, nu?

Sigur!

Dar poate nu accentuați prea mult ce a scris părintele Stăniloae.

El de fapt face sinteza învățăturilor Părinților Bisericii. Face sinteza învățăturii filocalice, a sfinților Bisericii, pentru vindecarea omului. N-a creat el. E teologia Bisericii. Tot ce a citit el și a tradus, de fapt acela e miezul teologiei lui.

Omul, dacă are preocupări... ucenicii de la cine să învețe? De la maestrul lor. Noi de la cine să învățăm? De la Sfinții noștri Părinți care au trăit. În general, nu mi-a plăcut prea mult vorbirea asta despre Dumnezeu, ci m-a preocupat mai mult cum să ajung la Dumnezeu. Nu vorbirea despre Dumnezeu. Vedeți oameni documentați care... lumea în general nu se preocupă de lucrul ăsta de început. Unul vorbește foarte frumos despre Dumnezeu și, când a ieșit de acolo, de la conferință, fie că-l văd cu țigara în gură, fie că e cu ochii după femei și așa mai departe. Geaba! Își adună jăratec pe sufletul lui, pentru că a cunoscut voia lui Dumnezeu și n-a făcut-o. Va fi mai

bătut, mai mult decât ăla care n-a știut lucrurile astea. Deci, esențial pentru om și pentru lumea asta lăuntrică duhovnicească asta e: ne preocupă cu adevărat? A, rațiunea mea, eul meu! Toate vorbesc din eul ăsta, de care eu trebuie să scap, care mă duce permanent la plăceri și la păcat. Eu trebuie să câștig cugetul lui Hristos.

Asta-i pocăința. Metanoia. În loc de mintea noastră, mintea Lui, mintea lui Hristos.

Există vreo religie în lumea asta – pune-ți tu toată mintea și contribuția la încercare și să vezi dacă există ceva mai presus de pocăință. Nu există! Căința! Căința care mă duce la ce? La smerenie. Asta ne schimbă. Și asta a spus Mântuitorul: *Pocăiți-vă, că s-a apropiat împărăția cerurilor!* „Ce e împărăția cerurilor?”, te întrebi. I s-au pus tot felul de întrebări Mântuitorului. Ce e Împărăția cerurilor, după sfinția voastră? Ce este Împărăția cerurilor?

Prezența lui Dumnezeu în inima omului.

Împărăția cerurilor este Însuși Hristos. Deci ajungem la Hristos, la Dumnezeu.

Duminica trecută, asta am spus la predică. Dă Mântuitorul pilda cu împărăția cerurilor. Asemănatu-s-a femeii care pune un pic de aluat în trei măsuri de făină până dospește tot. *Este grăuntele de muștar pus în pământ. În pământ e lucrarea noastră, asceza, atenția noastră, lupta, nevoința omului. Însă, dacă nu pune Dumnezeu harul Lui, bobul de muștar, niciodată Hristos nu va putea să vină cu faptele noastre...*

Să luăm aminte la ceea ce ați spus sfinția voastră cu aluatul. Omul zilelor noastre, care trăiește în timpul ăsta al vitezei... el crede că dacă zice: „Doamne, Doamne!”, gata, m-am schimbat, și trebuie imediat, trebuie

să dospească! Trebuie să ai preocupări: ia, citește din Sfânta Scriptură! Ia, citește din Sfinții Părinți! Ia să pun în practică eu! Dacă nu fac lucrurile astea…, am eu eul care-mi dictează. Spun: am rațiunea mea, am cutare, și nu e logica mea… Dacă eu spun mereu *al meu* și *eu*, înseamnă că am treabă cu eul meu.

Ego, egoism.

Or, lucrurile astea duhovnicești nu se întâmplă peste noapte. Perseverează, priveghează. Ce a spus Dumnezeu? „Ziceți cutare, chemați-Mă pe Mine și imediat vindec!”? Nu… *Privegheați și vă rugați! Privegheați și vă rugați!* Când? Permanent. *Privegheați și vă rugați!* În fiecare zi să crești un milimetru. Dar să crești, nu numai astăzi! Mă duc și stau în genunchi 12 ore și cred că m-am mântuit! Nu! Câte puțin, câte puțin, câte puțin, că harul lui Dumnezeu lucrează în tine fără să-ți dai seama. E o mare taină duhovnicia asta. Și cine se va mântui? Chiar dacă nimeni n-a ajuns la desăvârșire, departe… dar se află în acest urcuș permanent – ăla se mântuiește. Pentru că are această preocupare permanentă.

Sigur că cei care au avut aceste preocupări de schimbare și de înnoire pe pământ vor continua și dincolo. Dar cel care n-a avut asemenea preocupare și trăiește mai mult cu lumea asta văzută… El trăiește în afară. Ce spun Sfinții Părinți? Că roadele astea ale noastre din afară sunt asemenea cu frunzele. Rodul e interiorul. În afară e una. Chiar dacă vorbesc frumos despre Dumnezeu, nu este tot. Astea-s numai frunzele pomului. Coboară în tine însuți, că ăla este rodul. Conștiința noastră. Să conștientizez că nu trebuie numaidecât să iau această formă omenească, că poate sunt pe drum sau în ce situație sunt, eu trebuie să

trăiesc această prezență a lui Dumnezeu în mine, să-L am permanent pe Dumnezeu în față.

Că i-am pus întrebări unei doamne: „Dacă Hristos S-ar fi prezentat în fața dumneavoastră și avea aceeași problemă de rezolvat, credeți că El, Hristos, ar fi făcut ceea ce ai făcut dumneata?”, am întrebat. S-ar fi mâniat Hristos, când Hristos este dragoste? Nu! Asta-i! Trebuie să ai anumite repere, în funcție de care să îți răspunzi tu singur, să nu te ducă la mânie.

Ce spuneți dumneavoastră, eu asta am constatat și până să devin preot, și după ce am devenit. Foarte mulți oameni, chiar și dintre cei care merg la biserică, au înțelegerea asta orizontală. În momentul în care harul lui Dumnezeu cercetează inima omului, el iese, începe să meargă pe o altă traiectorie. Sunt oameni triști care, spovedindu-se, pocăindu-se, au fost cercetați de har, înțeleg cele pe care noi le vorbim... Dar ei suferă, pentru că familiile și prietenii le zic: „Nu mai exagera!” Vorbeați de setea asta de nepotolit, că vrei tot mai mult cu Hristos, și tot mai mult să lucrezi cu tine și cu atenția. Toți în jur spun: „Exagerezi! Duminica, la biserică, e bine. Vineri să ții din când în când post, e bine. N-o să ții tot Postul Mare!” Are rost să încerci să le explici, sau e vorba de limbi străine?

Depinde cu cine stați de vorbă. Dacă stați de vorbă cu unul care și-aduce aminte de Dumnezeu numai duminica...

N-o să înțeleagă, nu? El vorbește chineză și tu franceză.

Absolut! Eu pot să vă spun cazuri din familia mea.

Asta și mă gândeam: cum ați trăit lucrul ăsta?

Mai ales că eu m-am căsătorit după ce am ajuns la un grad de înțelegere. Știam ce se întâmplă... De exemplu, de la lucruri mărunte. Eu, în general, mi-am impus să nu beau. Nu că sufeream de ceva. Dar, trebuia să găsesc un motiv, să spun de ce nu beau, nu că mi-am luat eu o hotărâre, să nu beau. Încă din familie. Sigur că, după ce am trecut prin încercările astea din închisoare, îmi ieșeau niște bășici pe palme, din cauza înghețului la care am fost supus. Și am zis că din cauza băuturii, am reacție la băutură. Adică am găsit motiv, deși nu era ăsta motivul. Și oarecum o supăra pe nevastă-mea faptul că nu beau. Zic: „Uite ce e, dacă vrei să bei (că zicea: «Singură eu nu beau!»), ai vecini, ai prietene. M-ai auzit pe mine vreodată că-ți reproșez că-i inviți și stați de vorbă și aveți vreun păhăruț de vin sau de tărie? Nu. Dar eu nu beau. De ce vrei să mă forțezi pe mine să beau?”

Sau, alte discuții care erau în familie, pe care nu le înțelegea ea, dar s-a plâns la fratele meu că eu am luat-o razna cu credința. Și zic: „Las' să creadă!” Cine știe, nimicuri din astea mărunte... Eu nu intram să-i reproșez sau să-i spun ceva. Că am adus-o acolo, m-a zguduit așa: „Zi și tu ceva!” Zic: „Păi, ce vrei să zic?” „Păi, insultă-mă, păi, lovește-mă!” Zic: „Nu intră-n caracterul meu lucrurile astea.” Ei, cu timpul... Ea era mai mică decât mine cu 15 ani, nevastă-mea, Dumnezeu s-o ierte. Ea se plângea – eu îmi dădeam seama cum lucrează diavolul – se plângea la fiicele ei, ca copiii, că nu știu ce are ea cu mine; că dacă sunt prezent, se răscolește ceva împotriva mea, iar după ce plec, s-a întrebat ce are ea cu mine. Își dădea seama, dar nu înțelegea lucrurile. Supărările între mine și nevastă-mea erau nu că ziceam ceva, sau să o apostrofez sau să o insult – Doamne ferește! – era că nu

vorbea cu mine o zi, două, trei chiar. Eu am păstrat ca și cum nu s-a întâmplat nimic, că se întâmplă lucruri din astea mărunte în familie. Deci, interesant este, mi-am spus, că eu judecam lucrurile astea. Și mi-am dat seama că este lucrată de duhul cel rău să se împotrivească și să mă zădărască, să mă scoată pe mine de pe fix. Or, eu nu i-am dat această ocazie. I-am spus-o chiar în față. Și bineînțeles că o lăsam să nu vorbească. Dar eu vorbeam, că răspundea ori nu răspundea.

Nu spun că toată viața mea cu nevastă-mea așa a fost, dar au fost cazuri de genul ăsta. Deci, se pot întâmpla multe. Dar, chiar dacă este ceva, eu nu puteam să-i spun ei lucruri mai adânci. De ce? Că și așa ea interpreta că eu nu mai sunt pe linia Bisericii. Ea mergea la biserică cu pomeni, cu nu știu ce, toate le făcea ale bisericii, nu că nu era credincioasă. Dar nu avea preocupări din astea interioare, viață duhovnicească.

Și eu zic așa: la tot felul de lucruri de astea... nu-l schimbi pe om. Dați-i să citească într-o anumită direcție. Știți că-n cartea cutare găsești cutare, în cartea cutare găsești cutare. De exemplu: decât să-i vorbiți sfinția voastră despre trezvie și ce e aceea trezvie, nu?... Care trezvie ce înseamnă? Este această priveghere permanentă, adică trebuie atenție permanentă asupra ta însuți. Dați-i să citească scrierile părintelui Emilianos Simonopetritul. Ați văzut că din cele 203 capete a făcut o carte de peste șase sute de pagini și acolo îți descrie amănunțit. Ați citit cartea, nu? E foarte instructivă. Și nu e suficient să o citești o dată. Citește de două, de trei ori. Că, de câte ori citești din nou, e ca și Sfânta Scriptură: parcă acuma ni s-a dezvăluit ceva.

Or, ce mai trebuie să știe creștinul? Că înnoirea nu vine peste noapte, ci e o permanentă preocupare, până punem mâinile pe piept. Adică pașii trebuie mărunți, dar permanent urcuș să fie. Ai căzut, ți-ai dat seama, luptă să nu mai cazi și așa mai departe.

Cum ați luptat cu mâhnirea? Ați fost mâhnit în viață...

Este orgoliu, nu?

Dumneavoastră vorbeați românește și ăla de lângă vorbea turcește. Despre cele duhovnicești zic.

De care mâhnire vorbiți?

De asta a dumneavoastră, când simțeați că cei de lângă dumneavoastră nu vă înțeleg preocuparea, dorurile.

Nu-mi schimb atitudinea mea că ăla nu înțelege, chiar dacă mă insultă.

Nu, dar nu vă durea pentru el?

Mă rog, atât.

Eu, ca preot, vreau să zic, de multe ori...

Mă rog pentru el. Atât.

Și scăpați de mâhnire?

Păi, nu mă las cuprins de mâhnire... Adică, dacă coborâm puțin, că mă mâhnește că nu înțelege... Eu, ca om, eu nu pot să-l schimb. Eu am atâta libertate și atâta putere să-L pun în mișcare pe Dumnezeu, adică eu să mă rog lui Dumnezeu ca Dumnezeu, prin înțelepciunea și darurile pe care le are și puterea pe care o are, să-l schimbe El. Eu nu pot! Și n-am de ce să mă mânii!

Nu mânie, mâhnire.

Mâhnirea? Mă mâhnesc. De multe ori am o stare sufletească... dar mâhnirea care vine de la ce? Că sunt mâhniri care vin pur și simplu, fără să le găsesc o explicație. Simt un gol sufletesc, ca să spun așa. Și

mă mâhnesc. Și te întrebi: „Ce e cu mine? Ce vrei să-ți fac, mă, suflete păcătos? Hm? Ce-ți lipsește? Ce vrei?”

Ca psalmul: De ce ești mâhnit, suflete al meu, și pentru ce mă tulburi? Nădăjduiește în Dumnezeu!

Ce trebuie să faci? Du-te și cazi în genunchi, dacă ai locul respectiv. Dacă nu, dacă ești în trecere sau mai știu eu ce, smerește-te și apelează la rugăciunea de toată vremea: „Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine, păcătosul!”

Asta e o mâhnire. Mai e mâhnirea când tu vrei să te dăruiești, să faci ceva pentru aproapele și vezi că nu se schimbă nimic.

Păi, nu trebuie să mă mânii.

Mâhnire, nu mânie. Te întristezi, simți o apăsare pe inimă când tu vrei să-l ajuți pe om și el un pic se ridică și iarăși cade.

Mâhnirea asta de care spuneți trebuie să mă ducă la rugăciune. Adică eu depind totdeauna de cineva, care are... Ceea ce-i cu neputință la om e cu putință la Dumnezeu. Și arma mea este rugăciunea.

Dar e perioada aia de paralizie, cum ați spus: ați intrat în temniță, vi s-a pus...

Mă schimb imediat, nu mă las! Nu mă las... cum să spun... cotropit de starea aia.

Mâhnirea paralizează, am remarcat, și, dacă nu ieși repede, se-ntinde.

Fiți treji! Așa ne-nvață celula. Fiți treji! Nu? Atenți. Atenți, că nu mă las capturat.

Cum găsiți linia între compătimire și întristarea asta, adică detașarea de care spuneți: mă dau la o parte, că eu nu pot să-l ajut pe el. Pe de altă parte...

Eu nu mă dau la o parte. Eu știu să cer ajutor.

Da, pe Hristos. Dar trebuie să cultivăm și mila, compătimirea.

Și smerenia.

Da.

„Doamne, eu sunt neputincios.” Nu mai depinde de mine. De mine depinde să-i dau un sfat. Și el trebuie să-l facă. Dacă nu-l face, e egal zero.

El! Dar eu rămân cu mila. Eu trebuie să cultiv în continuare mila, compătimirea, durerea.

Cu rugăciunea, cu smerenia. Că „eu, Doamne, sunt neputincios, dar Tu le poți face pe toate. Te rog, ajută-l”.

Arhimandritul Emilianos cred că spune undeva: când te rogi pentru cineva cu un pic de durere, că are o ispită, Dumnezeu îngăduie ca o parte importantă din ispita lui să vină asupra ta, ca tu să verifici dacă te-ai rugat cu sinceritate, să împreună-pătimești cu el.

Da, ca să te învețe cum trebuie să reacționezi corect.

Ne luăm crucile altora, rugându-ne pentru ei?

Eu sunt neputincios, eu abia pot să-mi duc crucea mea.

Vorbesc de legea duhovnicească, nu că-mi propun eu: „Eu îs vrednic, mă duc și iau crucea altuia”, nu! Ca lege duhovnicească. O lege duhovnicească, spre exemplu, când judeci pe cineva că a căzut într-un păcat, vei cădea și tu. Asta e o lege, un exemplu. Alt exemplu: când te rogi pentru cineva care are o durere, îți va veni din ispita lui și asupra ta. O lege duhovnicească, e o realitate. Vorbește Emilianos Simonopetritul. Ne rugăm pentru oameni cu probleme mari sau îi lăsăm în grija lui Dumnezeu cu totul?

Păi, ca să-i lași în grija lui Dumnezeu, să-i dai tu în grija lui Dumnezeu.

Prin rugăciune.

Sigur.

De multe ori? Sau o dată pe zi? Sau o dată pe pomelnic? Sau până-i trece durerea sau ispita?

Eu zic să te rogi mai mult pentru dânsul, nu numai o dată.

Am înțeles.

Deci trebuie să ai această preocupare permanentă asupra eului tău, că de aici vin toate relele. Până-l schimbăm. Până s-a schimbat, până s-a sfințit. De aici vine și mânia și toate cele rele. Pentru că mândria are atâtea forme și subtilități ascunse, de nici nouă nu ne vine să credem că la bază stă slava deșartă, mânia, orgoliul.

Cum luptăm cu mândria?

Păi, cum?! Cu rugăciune. Cu rugăciune. Pocăiți-vă!

Faci o faptă bună, îți vine gândul: „Bun lucru ai făcut!" Ce-ați făcut în viață când ați simțit că oamenii v-au apreciat, pentru că era bine ce făceați?

Eu mă simt rău acuma. Eu am o persoană care tot mă laudă... Și i-am spus: „Să știți că eu consider, de câte ori îmi adresați asemenea cuvinte, că este duhul cel rău. Să știți că loviți în gol. Că sunt pregătit și nu primesc lucrul ăsta."

Cum v-ați rugat pentru cei din familie, cei foarte dragi, care nu v-au împărtășit credința respectivă asupra lui Dumnezeu, asupra credinței?

Păi, datoria mea este să mă rog. Și, dacă stă în putința mea să îi dau un sfat, să-i spun ceva, un lucru bun, îl spun. Dar peste toate eu consider că trebuie să apelez la Dumnezeu, ca El să lucreze. Eu fac ceea ce

omenește e posibil. Și eu, la rândul meu, dacă văd că am din partea lui reacții negative, să nu mă tulbure, să nu cad în durere. Și în sinea mea zic: „Doamne...”, atât. Dumnezeu este cel mai mare pedagog al nostru. *Eu sunt cu voi în fiecare zi, până la sfârșitul veacurilor*. El, duhovnicește, nu? Că Dumnezeu este duh, este permanent cu noi, în noi, să trăim cu această prezență a lui Dumnezeu, care este în rugăciune. Nu neapărat că trebuie să spun ceva cu gura. Trăiesc această prezență a lui Dumnezeu în mine, cu mine și înaintea mea. Și orice fac, să știu că Dumnezeu mă vede, deși eu nu-L văd. Eu nu-L văd. Dar trăiesc acest simțământ că El mă vede și este prezent permanent în mine, cu mine și în fața mea. Și mai greu greșesc. Mai greu mă las, mai ales că eu mi-am luat această hotărâre de a priveghea asupra mea. Totul este ca pe om să-l preocupe așa ceva și să ajungă acolo, să nu-l tulbure orice. Chiar dacă simt o tristețe, o mâhnire sau ceva, trebuie s-o stăpânesc și să mă rog lui Dumnezeu, că El e scăparea mea, El e liniștea mea. *Pacea Mea v-o dau vouă, dar nu cum v-o dă lumea*. Deci această preocupare permanentă asupra noastră.

Asta e cu noi. Dar legat de ceilalți, ca să împlinim a doua poruncă. Pentru prima, trebuie să încep prin a fi atent la mine. Să mă despătimesc, ca să Îi fac loc lui Hristos, să pot într-o zi să ajung să-L iubesc. Dar a doua poruncă, să-mi iubesc aproapele, cum o lucrez? Cum încep și cum continui? Cum ați trăit?

Nu știu dacă există un început. Pentru a fi în comunitatea, în comuniunea în care ești, trebuie să fii destul de măsurat, ca să spun așa. Să nu te lași antrenat și să le primești pe cele rele care se întâmplă ca și pe cele bune. Acolo trebuie să ajungem.

Pronia lui Dumnezeu.

Da. Adică să nu mă las ca un fulg bătut de toate vânturile și dus în stânga și-n dreapta. Minții noastre trebuie să-i dăm o ocupație. Ea nu poate să rămână goală, că, dacă rămâne goală, ați văzut ce spune Mântuitorul: că vine acela pe care l-ai scos, ai făcut curățenie... Mintea nu trebuie lăsată goală, ține-o ocupată, adică să-i dau eu. Ce să-i dau? Îi dau pe Hristos, să fie plină de Hristos, nu de păcat, nu de griji, și așa mai departe. Să nu las să mă ducă mintea unde vrea ea. Eu trebuie s-o conduc și să n-o las goală, că vine satan cu șapte și mai mulți diavoli și... va fi starea de pe urmă a omului mai rea decât cea pe care a avut-o întâi. Adică eu nu numai că trebuie să îmi golesc mintea, eu trebuie să o țin ocupată permanent de Hristos. Și, dacă-i plină de Hristos, mai intră și mai pot să locuiască alte duhuri? Nu!

Spuneați mai devreme un lucru și mă gândeam: astăzi foarte mult se duce lupta pentru a-i depărta pe oameni unii de alții prin pierderea încrederii. Cum lucrăm încrederea? Un lucru important în cuiburi, în Frățiile de cruce, în Legiune, în ansamblu, a fost încrederea între frați, între frățiori, și încrederea și ascultarea față de șefi. Astăzi n-avem structuri de felul acesta. Cum lucrăm încrederea, ascultarea și dragostea unii față de alții? Că și noi trebuie... Dumneavoastră ați avut o situație privilegiată, într-un sens.

Da... Întrebarea asta m-aduce cu gândul la închisoare. Deși la noi a fost această unitate de credință...

Același crez l-ați avut.

Același crez! Adică duceam aceeași luptă. Dar iată prin ce încercări a îngăduit Dumnezeu să trecem.

V-a cernut!

I-a îngăduit diavolului să...

Să vă cearnă.

Că însuși Mântuitorul spune: *Fiți atenți, că diavolul a cerut ca să fiți cernuți* și *Petre, Eu M-am rugat pentru tine la Dumnezeu, să nu-ți piară credința*. Și noi vedem ce se întâmplă după aceea cu Petru. Deși el, brav, așa cum arătam și noi, bravi și îndrăzneți și... Când a fost supus la prima încercare, i-a spus: *Cum, tu ești gata să mori pentru Mine? Tu te vei lepăda de trei ori de Mine*. Ăștia suntem noi, oamenii. Noi... Oglinda noastră sunt apostolii până la coborârea Duhului Sfânt, la Cincizecime. Ei au fost, s-au comportat exact ca și noi, cei de astăzi, nu? Fricoși și așa mai departe, ca Petru când a fost pus la încercare. Și... te gândeai că aia era o servitoare, care i s-a adresat: „Păi și tu, după limbă, nu știu ce, ești ucenicul Lui." „Eu? Nu!", și tot așa, știm cum s-a lepădat, și așa mai departe. Și atunci Petru s-a uitat la Mântuitorul și Mântuitorul sigur că numai atât... și atunci s-a trezit în el căința și a început să plângă. Și-a dat seama că a căzut.

A venit harul.

Și aici avem pe Petru, care suntem noi, oamenii, și avem și pe Iuda, care este alt specimen, care n-are curajul să îndrăznească să se căiască. S-a dus la ștreang, că așa a crezut el: „Am vândut om nevinovat!" El încă avea posibilitatea să se căiască, să se ducă să-și ceară iertare de la Hristos, Care nu mă îndoiesc că l-ar fi iertat. Dar el a ales cealaltă cale. Ce vedem noi? De-abia de la pogorârea Duhului Sfânt, apostolii se schimbă. De ce? Că a coborât harul Duhului Sfânt peste ei. Și atunci îi vedem că au alt comportament decât oamenii obișnuiți. Deci, fără Dumnezeu nu putem face nimic. Să nu ne punem încre-

derea în noi, că noi suntem bravi și nu știu ce. Permanent capul plecat în smerenie și în pocăință și să avem această legătură permanentă cu Dumnezeu. Însă noi... noi suntem niște păsărele care nu știm ce vrem. Să-L lăsăm pe El să lucreze. El e lucrătorul. Noi trebuie totuși să fim conlucrători. Adică conlucrători în sensul că nu conlucrarea mea mă mântuiește, ci acea voință, acea dorință... M-a creat Dumnezeu cu libertate. Dumnezeu vede, că îmi cunoaște inima, că eu sunt și vreau să fiu cu El. Dar eu sunt slab și de aceea trebuie prin rugăciune să mă întărească. Că de aceea spune: *Eu în toate zilele, până la sfârșitul veacurilor, voi fi cu voi!* Deci este și cu mine și cu sfinția voastră și cu toți în parte. Acuma depinde de fiecare cum conștientizăm această prezență a lui Dumnezeu în noi. În măsura în care noi suntem atenți și priveghetori, în aceeași măsură primim de la Dumnezeu harul și binecuvântarea Lui. Deci această conlucrare între duhul lui Dumnezeu și duhul meu.

Și între noi.

Iată că Dumnezeu pe noi, din toată educația și toată frățietatea, a îngăduit diavolului să ne treacă printr-o sită foarte deasă: închisoarea, în care vedem că unii au devenit Iuda. Asta înseamnă că n-au crezut. Au crezut superficial, dacă au devenit Iuda. Alții au căzut și crezând că îl păcălesc pe diavol, s-au dat cu ei. Bineînțeles că avem cazuri de genul ăsta, nu? Dacă ne uităm la Tache Rodas. Cel care l-a bătut cu ștreangul – camaradul lui l-a bătut, și el l-a rugat să nu-l mai bată atâta în cap, că-i era teamă că rămâne paralizat. Și când l-a întrebat: „Ți-amintești când te rugam? Ce te făcea ca să mă bați mai crunt?” Zice: „Duhul diavolului.” Dar eu, ca să mă transpun în locul bătăușului, era atâta duhul diavolului? Bineînțe-

les că tot diavolul era, dar cum lucra? Cum lucra? A, va să zică eu am căzut, eu, bătăuș, care am devenit bătăuș, eu, care am căzut – și tu vrei să reziști?! Lasă, că te fac eu!” Dar ăsta, Rodas, l-a speriat și pe șeful lor. „E singurul om care m-a învins!” – a recunoscut Țurcanu!

Și bineînțeles că aici vii și te întrebi: cum a putut rezista omul ăsta? Ce făcea el, adică viața lui interioară? Ce se petrecea în el? Eu asta l-am întrebat. Zicea că se ruga Maicii Domnului permanent. Și, când era ca să cadă, dacă ați reținut treaba asta, se opreau ăștia din bătaie.

Dar ce vreau să vă spun din toate treburile astea este că aici diavolul a semănat neîncredere în noi, nu? Acolo ajunseseși să nu mai ai încredere nici în tine. Și, dacă aveai această legătură cu Dumnezeu, atât mai aveai: pe Dumnezeu! Relația asta între camarazi devenise suspiciune. Ca să vedeți că numai trecând prin treburi de genul ăsta poți să-ți dai seama de anumite lucruri. Poate că vă este mai bine cunoscut Nicu Purcărea. El a făcut parte, și noi toți, din grup, ca elevi, la început. El a avut o condamnare mai mică, s-a eliberat, a ajuns student – ăsta i-a fost drumul lui. Și a ajuns la Pitești, nu? Ce mi-a spus el? Zice: „Mă vedeți? Știți cum am lucrat cu voi. Dacă pe mine mă auziți și vă îndemn altceva decât ceea ce v-am spus până acum, să nu mă urmați!” El a intuit ceva... Deci, ia închipuiți-vă în atmosfera asta ce lucra: neîncrederea! Și asta s-a întâmplat și la Pitești. Deci, prima dată – ei știau, nu? Dacă am făcut pactul de... foloseau metodele de educație și mentalitate și așa mai departe, ca după aceea să vezi că iau altă față, că te iau la ciomăgeală. Sita a fost destul de deasă. Dar, la cei care totuși, fie din neputință, ori din anu-

mite cauze, au căzut, eu le găsesc un mare merit: acela de a se ridica. Mare lucru! Deci iată cuvântul Mântuitorului: pocăință! Chiar dacă ai căzut. Ei la fondul lor nu au renunțat. Ba, mai mult, au devenit chiar preoți dintre ei. Oameni cu mare experiență.

Sita asta nu-i mai deasă azi?

Nu, încă n-a ajuns! Știți când? Când ajunge să te înțepe, să te distrugă pe tine. Uitați-vă la Iov, prin câte etape trece! Și diavolul, până la urmă, ce-i spune? I-a luat familia, i-a luat averea, i-a luat toate. Și zice: „Dă-mi voie să mă ating de el!” N-am ajuns noi astăzi la ceva mai sus decât temnița.

Nu la asta. Eu mă gândeam la egoism, părere proprie și neîncredere, care funcționează acuma tot așa, dizolvă... Așa se educă astăzi copiii în școală, în familie, în tot. Toată educația pe care o primesc tinerii astăzi spre asta merge, spre dezbinare. A făcut o întoarcere spre sine.

Aici e la alt nivel și la...

Adică asta te face impotent să mai poți vreodată să te deschizi, să ai încredere și să-i iubești pe ceilalți. Ca să ajungi la dragoste, începi prin a te deschide către celălalt, a dobândi încrederea și apoi, prin harul lui Dumnezeu, să-l și iubești. Cum va mai putea omul de azi să treacă? Pentru că toate sunt făcute să se întoarcă omul spre sine – plăcerea...

De n-ar fi scurtat Dumnezeu zilele acestea, și cei aleși cădeau. Aici, instinctul de apărare – a ta, a familiei tale. Mai greu a neamului întreg. Biserica, deocamdată, mai are această libertate, ca să spun așa, care încă poate să influențeze tineretul. Observăm că astăzi sunt alte metode, mult mai drăcești. Înainte, voiai ca să mă cucerești, puneam și eu mâna pe armă, puneai și tu. Care era mai tare fizicește, ăla mă ocupa

sau mai știu eu ce. Astăzi au găsit altă formă. De ce să mă lupt eu cu el cu arma? Găsim alte arme. Creăm crize economice. Te fac eu să-ți părăsești familia. Și, iată, ți-ai părăsit țara, ți-ai părăsit familia, te-ai dus dincolo. În unele cazuri, soția a rămas aici cu copiii și el s-a dus dincolo. Și închipuiți-vă ce se întâmplă în continuare. Sau viceversa, s-a dus soția dincolo și au rămas copiii aici și ce s-a întâmplat cu copiii, ce se întâmplă cu ei?

Spre mirarea tuturor, mulți, foarte mulți dintre cei care au trecut prin închisori și n-au murit acolo, au trăit mulți ani și trăiesc încă. Mai sunteți câțiva. Dar foarte mulți au prins așa-zisa revoluție din '89. Eu unul m-am gândit că lucrul ăsta a fost, la fel, din pronia lui Dumnezeu, ca să se pocăiască și ultima rămășiță de idee de soluție de salvare socială a României, anume că '89 a adus ceea ce visau mulți dintre legionari, adică au venit americanii, am avut libertate socială și așa mai departe, dar se vede că totul a fost confiscat. Și că singura, adevărata libertate și adevărata revoluție e doar cea personală și cea întru Hristos. Asta, așa m-am gândit, ca să spulbere din conștiințele legionarilor care s-au simțit trădați de faptul că n-au venit americanii să-i salveze de ciuma roșie, ultima idee de soluții sociale pentru România. Eu zic că nu există. Ce-ați spus dumneavoastră – criza economică i-a dus pe români în Occident – eu zic că tot criza persoanei, criză identitară. Foarte mulți nu s-au dus neapărat că le era greu aici. Câștigau bine. S-au dus pentru că L-au pierdut pe Dumnezeu și au crezut că, având încă un titlu, încă un ban în plus, se vor împlini ca oameni. Dar asta-i greșeala. Și se merge în continuare pe aceeași iluzie. De asta zic că soluția-i la

biserică. Biserică – nu doar patriarhul și sinodul. Cei care suntem aici, cei care încercăm să fim cu Dumnezeu. Și cred că aici e miza șansei românului de azi, nu ca țară, ci ca persoană. Nu știu dacă greșesc sau nu. Era o idee. O idee la volan.

Nu greșiți, pentru că și învierea neamului… Dacă fiecare dintre noi ne vom schimba, ne vom înnoi, vom fi incapabili de a face răul. Numai individual și fiecare la rândul lui individual, se cuprinde neamul întreg. Învierea neamului. Că nu merg lucrurile astea să spui la comandă: „Neamul românesc să învie! Neamul românesc să fie ascultător de Dumnezeu!" Plecând de la fiecare caz în parte, să biruiască Hristos Dumnezeu în fiecare om.

Vreau să vă spun că am avut, am în parohie un băiat care a ajuns la Dumnezeu prin sfinţii din închisori, citindu-le vieţile, dar care încă luptă cu încrâncenare împotriva călăilor lor. Nu poate ierta pe Ana Pauker, pe Nicolschi şi pe cei care au pus la cale ce a fost acolo. I se umplu ochii de lacrimi, dar e sânge, nu e duh în starea lui. El e mult sânge, e înflăcărat, aşa… dacă ar avea mitralieră, cred că i-ar secera pe ăştia, dacă ar putea. Cum putem să ne vindecăm, să înţelegem într-o analiză raţională, istorică, evenimentele şi să rămânem neschimbaţi în inimă, plini de dragoste, compătimire şi iertare, cum face Dumnezeu?

Numai că trebuie să tragem anumite concluzii…

Da! Prin analiză.

… ca pe viitor să nu se mai repete. Eu i-am iertat, dar faptele lor rămân pentru istorie. Şi urmaşii care vor urma să cunoască lucrurile astea. Să ştie să le preîntâmpine.

Sigur! Absolut! De acord! Dar cum putem să scăpăm de încrâncenare?

Păi el, tânărul care nici n-a trecut prin...

Plânge! Când citeşte, plânge. Şi e foarte încrâncenat. Acuma e un pic mai bine.

Să pună accent pe schimbarea lui lăuntrică.

Asta i-am zis şi eu: „Uite-te la ei! Ei au iertat, schimbându-se, umplându-se de Hristos”.

Vedem în Mişcare, în prima etapă a acelor generaţii care au fost în jurul Căpitanului, o anumită mentalitate. Mă refer la cei care erau în jurul Căpitanului. Căpitanul avea cu totul altă mentalitate. În generaţia respectivă, s-a pus accent pe răzbunare.

Pe onoare, cavalerism, evul mediu.

A doua generaţie din Frăţii, cu educaţie, care suntem noi, nu mai suntem pentru răzbunare. Suntem pentru iertare. Adică Dumnezeu ne-a adus aici prin suferinţă, să ne apropiem mai mult de porunca lui Hristos. Când zici: „Cum e posibil?” Păi, nu vedeţi că felul cum lucrează diavolul este să macine omenirea asta – că ne luptăm unul împotriva celuilalt... de interese, de mentalităţi şi aşa mai departe – să ne pulverizeze. Că Dumnezeu a creat lumea, nu? Lupta lui satan împotriva lui Dumnezeu nu e directă, că nu se poate! Că şi el e o creatură, ca şi mine. Şi mă poate spulbera Dumnezeu într-o clipită. Şi pe el. Dar Dumnezeu îl rabdă. Se foloseşte de această maimuţă, care nu mai are nicio putere după Învierea lui Hristos... Și-i aduce la înţelepciune Dumnezeu pe oameni, adică la ascultare de ceea ce spune El. Nu vă amintiţi de călugărul ăla, care avea o viaţă foarte liberă şi când a ajuns şi s-a îmbolnăvit şi era să moară, tot aşa era vesel. „Măi, dar ce-i cu tine? Tu, care-ai dus o viaţă nu ştiu cum şi nu ştiu ce, după părerea celorlalţi,

călugări, nu te pocăieşti?" „Eu? Am avut un singur principiu. I-am iertat pe toţi şi Dumnezeu e dator să mă ierte!" Da. Asta e. Trebuie să înţelegem că nu prin forţele noastre fizice putem face ceva. Putem face, dar foarte puţin, cu sprijinul lui Dumnezeu. Şi în tot ceea ce ne mişcăm noi, să ne mişcăm pe axa asta.

„Pregătirea noastră a fost pregătirea pentru moarte”[19]

Ne aflăm în ziua de 20 martie 2014, în casa domnului Marin Răducă, unul dintre supraviețuitorii temnițelor comuniste. Am venit pentru a primi cuvinte de folos. Pentru început, aș vrea să ne spuneți când v-ați născut...

În 1922, pe 10 octombrie.

În ce perioadă ați trecut prin închisorile comuniste? Când ați ajuns la închisoare?

Am fost arestat în 1942, la 1 octombrie. Am fost condamnat la 15 ani muncă silnică în cadrul Frățiilor de cruce din Brașov. Din cei 15 ani, am executat 11 ani și jumătate, după care am fost pus în libertate cu legile care erau atunci, cu reducere nu știu cât la an și la 11 ani și jumătate am fost eliberat. Nu m-am mai reîntors în Brașov, pentru că, din informațiile pe care le aveam din închisoare, știam că e bine să nu te mai întorci la locul unde ai activat și ai fost condamnat. Însă securitatea m-a găsit și acasă. Că eu m-am întors la casa părintească, în comuna Poienarii-Rali, județul Prahova, unde m-am și stabilit. Acolo am și copilărit. Când am venit acasă, frații și surorile mele care încă mai erau acasă, acolo, în comună, mă îndemnau să mă căsătoresc, că nu văd că mă urmărește securitatea? „Să intru și eu în rând cu lumea”, îmi spuneau dânșii. Și treaba asta am amânat-o cam vreo doi ani.

[19] Interviu realizat de scriitorul Danion Vasile. La interviu au participat și alte persoane, printre care se aflau părintele Hrisostom Manolescu și Ciprian Voicilă. Au fost scoase din text pasajele care apăreau, în forme asemănătoare, în alte interviuri din acest volum (n.ed.).

De-abia în al treilea an de libertate m-am căsătorit. Și un camarad de-al meu, tot din Brașov, pe unde-mi dusesem activitatea, a venit pe la mine ca să-mi ceară o carte – cartea *Pentru legionari*. Și i-am dat-o. Sigur că n-a durat mult timp, vreun an de zile, până când s-a descoperit că au organizație acolo, în Brașov. Și bineînțeles că au descoperit la el și materialul, cartea respectivă, și la anchetă a trebuit să spună de unde parvine cartea. Și în felul ăsta m-au descoperit. Au venit la mine. Eram căsătorit de un an de zile. Soția era gravidă în a șasea lună... Atunci am fost rearestat – în 1950, dacă nu mă înșel... și am fost eliberat în 1964, când s-a dat decretul acela. Sigur că între timp nu am mai avut nicio legătură cu familia, nu știam ce am: fetiță, băiat... Securitatea a făcut presiuni acasă, asupra soției. Făceau percheziții săptămânal. Nevastă-mea mi-a spus, după ce m-am eliberat, că tremura toată când veneau ăștia să facă percheziție.

Sigur că au trecut anii, cu teroarea și cu reeducarea care a fost. Și pentru faptul că nu am primit să fiu reeducat, am fost mai tot timpul izolat – fără nicio legătură cu familia, fără așa-zisa plimbare de cinci-zece minute care se făcea în țarc... Ei și-au schimbat metodele de la o lună la alta – probabil că ei pregăteau și decretul care a venit în 1964 – ca, sub o formă sau alta, să abdicăm, să ne negăm credința și să trecem în rândurile lor, că asta era țelul lor: să fim cu ei. Și bineînțeles că nu toată lumea a acceptat... deși erai dus cu forța acolo, într-o sală, și cei care trecuseră de partea cealaltă căutau să te convingă, cei care erau politicieni...

În ce închisoare s-a întâmplat asta?

În Aiud. Însă noi nu am făcut politică propriu-zis. Nouă, în Frățiile de cruce, ni s-a făcut cu to-

tul altă educație: creștină și naționalistă. Asta a fost educația noastră. Și până la urmă am fost puși în libertate și noi – sigur, cu supravegheri și așa mai departe. Au căutat ca, chiar și în libertate, să mă acroșeze, ca să spun așa, ca să fiu informatorul lor.

Să vă racoleze!

Să mă racoleze... M-au dus acolo, la Ploiești, într-o clădire. Era un ofițer și încă vreo câțiva, și au început să-mi pună tot felul de întrebări, și-mi spuneau că, dacă nu voi accepta să trec de partea lor și să fiu în serviciul lor, voi suferi rigorile cunoscute și necunoscute ale Republicii Socialiste România. Și eu le-am spus așa: „De ce vă pierdeți vremea cu mine? Uitați-vă, că am un dosar acolo, vedeți ce atitudine am avut în închisoare! Și să știți că nu mi-e teamă. Ce puteți să-mi faceți mai mult decât să fiu dus înapoi în închisoare?” Și ofițerul m-a înjurat, m-a insultat în tot felul... N-a făcut nimic cu hârtiile pe care mi le dăduse să le iscălesc că „mă angajez să...”. Și bineînțeles că am stat supravegheat acasă. Nu m-a mai chemat.

Trebuia să fac ceva ca să trăiesc. Aveam un frate la Suceava, care era electrician, șef de echipă, și am vorbit cu el să mă calific electrician la locul de muncă. Aveam nevoie de o adeverință și, când m-am dus să o obțin, m-au dat afară. Mi-au zis: „Banditule! La munca de jos cu tine, nu la munca de calificare! La munca de jos!” În sfârșit, am aranjat treburile de așa manieră cu fratele meu, că am plecat acolo. Securitatea, când a aflat că am părăsit comuna de acolo, a fost în alertă. Dar ei aveau securitate și acolo. Și bineînțeles că m-au dat în primire. Fratele meu a încercat să mă angajeze, cu sindicatul, cu partidul, cu nu știu ce. Că era înscris în partid și fratele meu, că altfel nu se putea pe atunci. Și, în sfârșit, m-au angajat. M-au

trimis la Ploiești, pentru calificare ca electrician. După ce am făcut cursurile de calificare, m-am întors înapoi pe șantier și, împreună cu fratele meu, am lucrat la partea de automatizare pentru circuitele secundare ale spațiilor pe care le făceau. Am lucrat acolo la combinatul chimic, la Suceava, la Burdujeni. Mi-au dat apartament cu două camere, la etajul unu, în oraș – că eram cu familia. Când am plecat, eram cu soția și cu un singur copil. Acolo s-a născut fata cu care stau acuma. Și m-am calificat ca electrician, am lucrat câțiva ani, după aceea am venit în Iași.

În Iași am intrat la Combinatul de fibre sintetice, tot cu întreprinderea la care eram angajat, IIB – Întreprinderea Industrială București – și am vorbit cu fratele meu: „Măi, zic, copiii s-au făcut mărișori, nu mai e bine să umblăm ca țiganul cu cortul din oraș în oraș. Ar fi bine să rămânem aici, în Iași, pentru că e un oraș cu școli, cu licee, cu facultăți și așa mai departe.” Și, bineînțeles, după ce am lucrat și am făcut instalațiile la camerele AMC și electrice – că fratele lucra pe partea de *înaltă* și eu pe partea de *joasă*, de automatizare; am făcut între timp o școală de electroniști, de automatizare electronică, am lucrat cu nemții care veniseră și lucrau și montau aparatura electronică. Și așa am devenit specialist electronist.

Și în felul ăsta am apartamentul de aici din Iași, că directorul general de acolo nu știu ce informații avea despre mine, dar i-a spus directorului tehnic: „Vedeți că pe ăștia doi să nu-i scăpăm din mână, să rămână la noi.” Și noi am pus condiții: „Dacă vreți să rămânem, ne dați condiții adecvate, ca să putem locui cu familia” și așa mai departe. Și în felul ăsta am apartamentul în care stau. Bineînțeles, când a venit timpul să-l cumpărăm, l-am cumpărat.

Dar… am sărit peste ceva legat de a doua arestare. A venit un camarad din Brașov – oraș de care eu fugisem, de Brașov, la sfaturile altora și am venit în Prahova, la locul de naștere. El știa că am cartea *Pentru legionari* și cum de aveam cartea și cum puteai să scoți o carte din închisoare, ca să ți-o trimită ăștia acasă. Pentru că ei, prin sistemul lor, ne-au trimis toate bagajele personale, pentru că nu mai aveai nicio legătură cu familia, fără să le comunice că ești mort sau ceva… Dar, din moment ce primeau toate hainele, cu geamantan cu tot, sigur că… erai mort! De aceea și socru-meu, deși aveam un copil, pentru că era femeia tânără – când m-am căsătorit cu ea avea 18-19 ani – îi spunea să se recăsătorească, după ce divorțase de mine la presiunile securității. Nevastă-mea a spus că nu se recăsătorește, că are o presimțire că eu totuși trăiesc. „Cum să trăiască? Nu vezi?" Au încercat prin toate metodele să afle ceva despre mine și n-au aflat nimic, dacă mai trăiesc sau nu.

Inițial am fost condamnat la 15 ani muncă silnică, cu Frățiile de cruce din Brașov. Atunci era libertate!… Și aveam un geamantan cu fund dublu. Și am așezat cartea acolo, jos, în dublură. Când au venit comuniștii, nu ne-au mai lăsat cu geamantanul și cu lucrurile personale prin celulă. Le-au luat și le-au băgat la magazie, ne-au dat zeghe de pușcăriaș și în felul ăsta toate bagajele personale erau la magazie. Și, când au trimis ei bagajele acasă, au trimis și cartea. Nu știa nimeni asta, decât o singură persoană: camaradul ăsta. Și el, știind, a venit după ce m-am eliberat, în 1954, dacă nu mă înșel… Mi se pare că în '57 a venit el la mine. Și mi-a spus că șeful Frățiilor de cruce de acolo, care era un avocat, a spus să le dau cartea… Să le dau cartea, că nu mai au literatură

legionară. Și bineînțeles că le-am dat-o. O țineam ascunsă într-o saltea, în salteaua de paie de la pat. Am scos-o și i-am dat-o. Și bineînțeles că ei au fost descoperiți. L-au bătut pe camaradul ăsta, săracul, că nu mai avea carne pe tălpi... pe os călca...

Și bineînțeles că am fost rearestat și anchetat. Și ăștia, văzând că nu recunosc nimic, mi l-au adus. „Banditule, zice, te confrunt cu cel căruia i-ai dat cartea...” Era cu fața la perete. „Mi-e milă de tine, să te desfigurăm și pe tine”, mi-a spus un anchetator. Sigur că m-au bătut, dar nu în halul în care l-au bătut pe camaradul meu. Și acela mi-a spus: „Camarade Răducă, nu mai nega, că eu am recunoscut... Eu am declarat că de la tine am cartea. Recunoaște!” Și am recunoscut. Și atunci n-am intrat în fabrica de torturare în care a fost camaradul meu. Acum, după eliberare, când a mai venit pe la mine să-și ceară iertare că n-a putut să reziste, venea în niște cârje. Și era un băiat tot de seama mea, sănătos, dar nu mai avea carne pe tălpile picioarelor. Așa l-au chinuit...

Nici acum, după eliberare?

Sigur că da! Nu i-a mai crescut carnea pe tălpi... Că l-au pus pe o bară cu picioarele în sus și l-a bătut la tălpi. Și când țipa – că avea un vas cu apă – îl țineau cu capul în apă, ca să nu mai țipe. Bineînțeles că l-am iertat... că doar știam prin ce-a trecut...

L-ați iertat!

Sigur că da, sigur! Dacă te angajezi într-o luptă... Noi nu ne-am angajat numai... cu viața! Pregătirea noastră a fost pregătirea pentru moarte, tot timpul! În orice clipă, gata pentru moarte. Așa că, ce era să spun că am venit și eu din nou la pușcărie?! Și așa am mai făcut încă șapte ani și jumătate. În total am vreo 19 ani de închisoare. Când m-am întors acasă,

m-am dus la soacră-mea și zic: „Vasilica unde e?” – că Vasilica o chema pe nevastă-mea. Zice: „E la serviciu. O să vină după-masă de la serviciu, dar până atunci, vino pe stradă acolo, la noi, să vedem dacă-ți cunoști copilul!” – care acum avea șapte ani. „De unde, zic, să-l cunosc?” Nu știam: e băiat, e fetiță? Nu știam nimic. Zic: „Păi, ce este, în primul rând?” „E fetiță.” Și m-am dus acolo, în stradă, unde se jucau copiii și bineînțeles că n-am recunoscut-o. Tot soacră-mea a venit și i-a spus copilului, fetiței mele, Gabi: „E tăticul tău!” Stătea așa și se uita la mine... Mai ales că copiii o tachinau: „Tatăl tău e pușcăriaș!” Ce știau copiii de diferența dintre un pușcăriaș de drept comun și un pușcăriaș politic? Și ea avea un sentiment din ăsta nu prea plăcut! Eh, și în felul ăsta m-am împrietenit cu ea. Apoi a venit maică-sa, ne-am îmbrățișat, lacrimi... și așa mai departe... Și în felul ăsta ne-am refăcut familia. Mi-a povestit totul, cum s-a petrecut, de ce a dat divorț. Am aflat de la ea că părinții o îndemnau să se recăsătorească și-i părea bine că nu i-a ascultat. Ea a avut intuiția că eu trăiesc.

Ea divorțul l-a dat formal, nu că s-ar fi dezis de dumneavoastră, nu?

Nu s-a dezis. Deși diferența de vârstă dintre mine și soție era de 15 ani. Era... cam la a cincea casă, pe aceeași stradă cu mine, în comună. Sora mea mai mare cu soacră-mea erau prietene, cunoscute. Soacră-mea era mai mare ca mine cu un an de zile. Și totuși, nevastă-mea s-a dus înainte...

La Dumnezeu.

Da. De aici noi mergeam în fiecare an la țară și stăteam, în timpul concediului, două săptămâni, pe acolo, pe la ei. Ea își ajuta părinții. Pe mine mă proteja totdeauna, ea ajuta mai mult la muncile astea

grele de acolo, de la țară – la cărat greutăți, porumb, cărat în spate... Și într-o vară, acum 16 ani, când ne-am dus acasă, am mers – că avem Ialomița, care trece prin marginea satului – și am făcut baie. Și verigheta pe care o aveam fusese purtată prin pușcărie – bineînțeles că nu mi-au lăsat-o, mi-au luat-o când m-au închis și mi-au dat-o la eliberare. Mai făcusem baie de atâtea ori acolo, în Ialomița, și nu mi-a ieșit verigheta. Acum, când am venit în vara asta, înotând așa prin apă, am simțit cum mi-a ieșit verigheta din deget. Și i-am spus lui nevastă-mea: „Măi, zic, mi-a ieșit verigheta din mână și ăsta nu-i un semn bun!” Ce mi-a venit mie să îi spun asta? Nevastă-mea era sănătoasă, vioaie.

Am venit acasă. Nu știam că peste o lună de zile ea o să aibă această surpriză. Că, venind acasă, cu toate că a muncit pe acolo, pe acasă, n-a sesizat nimic deosebit. Și-a văzut de treburi pe aici, în mod normal. Și un prieten de familie i-a spus: „Doamna Răducă, mata ești schimbată la față. Hai să te consulte Mariana!” – că fiica lui era doctoriță. S-a dus, în sfârșit, după aceea am mers mai departe, de i-au făcut consult la Spitalul Sfântul Spiridon, și acolo medicul a spus: „Rămâne aici internată, că-i facem operație.” I-au făcut operație.

Ce boală avea?

Chipurile, i-ar fi găsit cancer la vezica biliară. Dar eu am impresia că au greșit ei operația pe care au făcut-o și au motivat că...

Că era altfel!

Da. Și ne-au spus nouă, în particular, că problema nu durează mult, cel mult o săptămână, două, și ea *pleacă*. Am încă una dintre fete, care e în Canada, și bineînțeles că i-am scris și ei, și de ce boală suferă,

și i-a trimis tot felul de medicamente, ierburi din astea, și a mai trăit șase luni de zile, conștientă, fără să reclame vreo durere, cum de obicei se întâmplă la cancer. Ea a fost conștientă și s-a mișcat până când a murit.

Ce oameni mai deosebiți ați cunoscut în închisoare?

Pe Mircea Vulcănescu. Fac o paranteză: închisoarea nu a fost numai teroare – teroare cu așa-zisul sistem reeducativ al comuniștilor. Dacă ne-am cunoscut și puteam să ne cunoaștem în timpul închisorii, sub Antonescu era mai multă libertate, adică aveai un pachet de 3 kg pe lună, aveai dreptul la Biblie, să o ai în celulă. Conform condamnării, din 15 ani, am făcut trei ani de izolare.

Trei ani de carceră?

Nu, nu. În celulă. Un regim sever.

Trei ani singur?

Trei ani, da, singur! Și, bineînțeles, și în comunism, la fel: fără să mai fie lege, te izolau ei.

Și cum rezistați? Ce vă ținea?

Cum să reziști?!... Cu rugăciune. Cu nimic altceva.

În cei trei ani de izolare cum v-ați rugat? Cu ce rugăciuni vă rugați?

Cu „Miluiește-mă, Dumnezeule”, Psalmul 50, în special.

Îl ziceați continuu? Sau de câteva ori pe zi?

Ori de câte ori simțeam nevoia. Nu aveam program, ca să spun nu știu de câte ori. Dar întotdeauna cu Psalmul 50 am simțit ușurarea tuturor gândurilor, pentru că avem fiecare gândurile noastre și lupta noastră lăuntrică. Și fie că gândurile sunt ale noastre, fie vin din afară, fie vin de la diavolul, fie vin din înțe-

lepciunea lui Dumnezeu... Prea multe nu știam atunci, cum să duc lupta cu gândurile. Știam atâta numai: să mă rog. Dar nu știam cum să mă rog, cum să îndepărtez gândurile astea negre care veneau asupra sufletului meu.

Trebuie să fac altă paranteză, să vă spun cum a pătruns *Filocalia* în temniță - prin grupul acesta al părintelui Arsenie Papacioc, al lui Valeriu Gafencu, al lui Ianolide, Mazăre și al celorlalți, care au fost colegi, mai ales că au fost din prima generație de pușcărie sub Antonescu. Noi ne-am cunoscut mai bine atunci, că sub comuniști nu s-a mai putut, nu mai aveam legături cu ei.

Eu nu am făcut parte propriu-zis din grupul Traian Marian și Traian Trifan. Ei au fost capul, n-a fost nici Gafencu, n-a fost nici părintele Papacioc. Ăștia au fost: cei doi Traian – Trifan și Marian. Erau niște oameni care nu vorbeau mult. Vorbeau foarte puțin. Am fost cu ei la Suceava, trimis tot pe timpul lui Antonescu. Și printre puținii care am fost trimiși am fost și eu... și părintele Palaghiță, cei doi Traian, Trifan și Marian... Acum, ce să zic... e o viață mult prea lungă, e o altă viață acolo... Când am fost duși în lanțuri, de la Aiud până la Suceava, am făcut popas aici, în Iași, și aici am parcurs drumul până la Galata. Unde e acuma mănăstire, a fost pușcărie... Când ne-au dus cu trenul, am făcut popas aici, în Iași. Am urcat dealul cu lanțuri la picioare și cu cătușe la mâini. Ne-au dus pe jos cu pază până la Galata. Și aveam lanțurile la picioare. Și m-au rănit. De-abia mai mă puteam ține, deși eram tânăr. Și ei: „Hai, banditule!” Te loveau cu cravașa, ca să te ții aproape. Că de evadat, cine putea să evadeze cu cătușe la mâini și cu lanțuri la picioare? Și ne-au ținut câteva

săptămâni și la Galata. Și de aici ne-au transferat la Suceava. Noi, prin educația care ni s-a făcut, trebuia totdeauna să ascultăm de șefii noștri de grupă. Și șeful meu de grupă a avut altă atitudine, mai bătăioasă. Nu voia să avem niciun fel de relație cu comuniștii, sub nicio formă, nici cu muncă, nici cu nimic. Și ei, ca atare, ne-au izolat. Ne-au ținut acolo izolați, fiecare în câte o celulă. Eram în jur de treizeci de inși, mai mulți nu eram.

Erați socotiți cei mai periculoși, cei mai înrăiți sau cum?

Cei care nu vor să stea de vorbă cu ei. Domnul Marian Traian a dus o politică nu de înfruntare cu vrăjmașii.

Ci mai mult de rugăciune...

Da. Și bineînțeles că noi, cum eram mai tineri, mai zvăpăiați, mai activi, neastâmpărați, într-un fel, dar credincioși statutului nostru de frați de cruce – noi, propriu-zis, nu am făcut nicio zi politică, nu am făcut politică! Nouă ni s-a făcut educație creștină și naționalistă. Iubirea de neam și de Dumnezeu, atât! Noi nu știam să fim diplomați. Și bineînțeles că noi am fost ținuți acolo izolați, ani de zile, iar cei care au știut să facă politică, să profite, au fost scoși la munci.

Dintre legionari, cei care au cedat sau din alte motive...?

Nu că au cedat, că nu le-au pus niciun fel de condiții la ora aceea. Nu erau așa de întăriți comuniștii. Nu erau întăriți, și ei se purtau cam cu mănuși cu noi...

Probau terenul!

Sigur că da! Că ei s-au și opus să lase să fim puși în libertate la decretul pe care-l dăduse regele. Comuniștii s-au opus să fim noi puși în libertate. Vor fi puși

în libertate numai aceia care, bineînțeles, se vor da cu ei. Pentru că ei n-au putut să pună punctul pe i dintr-o dată – era atunci, prin ’46…

Comuniștii nu controlau total situația în România.

Nu! ’46’-47, începând din ’45, au fost câțiva ani. Și cei așa-zis mistici – noi nu-i socoteam că-s mistici: tot frați de cruce, tot cu educația respectivă, însă era o denumire, așa, ca să facă deosebire: între intransigenți, mistici și așa mai departe.

Dumneavoastră erați în grupul cu intransigenții?

Da. Și nu că eu am ales. Ei ne-au catalogat așa. Unul a fost primarul Brașovului, Traian Trifan, și unul a fost prefectul. Pe camaradul Papacioc, care a fost instructor legionar, era primar al Codlei, nu-l cunoșteam, dar pe ceilalți îi cunoșteam. Și sigur, eram atașat de ei. Ei mi-au spus: „Ține-te de șeful tău!” Înțelegeți? Disciplină! Și el, Trifan, avea gradul de comandant legionar. „Ține-te de șeful tău!” Și în felul ăsta, pe cei care au știut să facă politică i-au dus la munca câmpului. I-au dus în colonie. Sigur că acolo viața era mai ușoară. Ușoară, în ce sens? Adică nu mai erai supus la regimul ăsta aspru, de celulă și de mâncare. Noi nu aveam drepturi… Ne-au tăiat orice drept de legătură cu familia. Am dus-o așa, tot înainte. Că au venit după aceea tot mai greu, tot mai greu, tot mai greu…

Și prin libertatea pe care au avut-o ei, și prin contactul pe care l-au avut cu părintele Papacioc, au putut să pună mâna pe *Filocalii*. Și aș putea să spun că rodul nu este de la Gafencu și din educația lui… În Frățiile de cruce nu intra nimeni care nu credea în Dumnezeu. Asta era prima cerință: trebuia să crezi în

Dumnezeu. Cei din grupul ăsta, Traian Marian, Traian Trifan, Gafencu, Ianolide... știau că n-or să țină mult asupra lor cărțile, hârtiile, *Filocalia*, și nici Biblia, că a fost interzisă. Și fiecare trebuia să învețe câte o Evanghelie. Tu înveți Evanghelia cutare, tu din *Filocalie*, și așa mai departe. Și în felul ăsta se purta *Filocalia* în cap și scrierile Sfinților Părinți... Și de aici a venit rugăciunea lui Iisus... Și a venit cu sintagma asta, de „sfântul închisorilor”, a lui Gafencu.

Dar sfinți ai închisorilor au fost mai mulți la măsura lui Gafencu?

Sigur că da!

Ați mai cunoscut și alții? Ați putea să dați exemple?

În primul rând, nimeni nu-l întrecea pe Marian Traian, că ei erau niște copii pe lângă Marian. El cu Traian Trifan erau capul propriu-zis al credinței, de la ei a plecat totul. Și Papacioc, și... ceilalți, de la ei au plecat, de acolo s-au inspirat. Bineînțeles, fiecare are meritul lui, dar, dacă nu perseverezi într-o înclinație pe care vrei să o dezvolți... Dumnezeu ne-a creat cu libertate. Poți să faci pe una sau pe alta. Și nu numai ei, și Mazăre și tot grupul ăsta care s-a adunat în jurul lui Traian Marian, după aceea în jurul lui Papacioc.

Când s-a întâmplat trecerea de la Traian Marian la Papacioc? A fost eliberat Traian Marian sau de ce?

A fost mutat la Suceava, pentru că ei au fost luați... Eu n-am fost o personalitate, să fiu dus la Suceava – era un fel de pedeapsă, de izolare acolo. Acolo cine era? Erau cei mai mari criminali din țară. Nu erau liberi. Toți aveau lanțuri pe picioare, erau condamnați pe viață.

Criminali de drept comun?

De drept comun, da. E un episod interesant și ăsta, ce s-a întâmplat, cum am scăpat, că au venit rușii și pe noi ne-au găsit acolo. Și directorul de acolo a fost încă din oamenii lui Antonescu. Și știau că, dacă vin ăștia, armata sovietică, peste noi, îi eliberează pe criminali și criminalii trebuiau să ne omoare pe noi. Ăsta era scopul. Și într-o noapte, când s-au înțeles cei mari – noi atâta am avut transmis prin morse, din celulă în celulă, că să fim pregătiți că la ora cutare se vor deschide ușile și să ieșim cu toții în curte din celule. Și în felul ăsta am ieșit pe porțile închisorii și am fost eliberați legal. Directorul ne-a ținut un discurs acolo și ne-a spus ca fiecare să ne prezentăm la închisorile unde am fost prima dată arestați. Și eu zic: după cine să mă țin? După Marian și Trifan, ei erau împreună cu grupul părintelui Palaghiță. Și am plecat așa, cu dânșii, până la Târgu Ocna, zicând că, ce, nu știm noi să mergem până la Brașov, mai cu trenul, mai pe jos? Dar n-aveam niciun fel de act.

Și am poposit la un camarad, acolo, din Târgu Ocna, îl chema Ionică, și am stat câteva zile acolo. Iar grupul ăsta a aflat că părintele Palaghiță și cu domnul Trifan au trecut în Ungaria, în partea cealaltă. De acolo, domnul Trifan, ce judecată și-o fi făcut, s-a întors înapoi și s-a predat. În sfârșit, cu chiu, cu vai, am ajuns și eu în Brașov. Am luat legătura cu ceilalți camarazi cu care ne cunoșteam și nu erau arestați, și am spus că situația politică e de așa manieră, că n-are rost să stau fugar, ci să mă predau – dacă așa au făcut domnul Marian și Trifan, că s-au predat de bună voie, așa trebuie să facem și noi. Și ne-am prezentat de bunăvoie la închisoare.

Acolo l-am întâlnit pe domnul profesor Valeriu Ștefănescu, care mi-a spus: „Măăă – râdea de mine tot timpul – bine, mă, de ce n-ai luat legătura cu mine aici, în închisoare?” Eu am fost în celulă și la Aiud cu el, și din „Benevolule!” nu mă scotea. Adică râdea de mine, că am fost prost: „Ce, mă, tu erai o personalitate, să te predai? Ăia, Marian și Trifan s-au predat, că ăia au fost niște personalități, nu? De aia s-au predat, dar tu? Tu trebuia să-ți vezi de treabă, mai ales cu încurcătura asta care este acuma... Asta, cu libertatea, ce ți-au spus-o, nu prea se potrivește.” Și, bineînțeles, că am stat, și am stat, cu evenimentele care s-au succedat... și ne-au trimis la Aiud... Nici n-au vrut să mă primească ăia la închisoare, prima dată când m-am prezentat. Nu au vrut să mă primească! „Pe ce bază vă predați? Cine sunteți?” „Păi, uite, dom’le, că am fost închis...”

Cum i-ați convins?

Trebuia să fac ascultare. Ceea ce se aseamănă în viața monahală și în Frăția de cruce este ascultarea.

Adică dumneavoastră de ascultare v-ați dus și v-ați predat?

Sigur că da!

Comuniștii nu înțelegeau de fapt ce e ascultarea.

Din moment ce mi-a spus șeful din Frăția de cruce că trebuie să mă predau, m-am dus acolo să mă predau.

Chiar dacă comuniștii nu înțelegeau asta!

Indiferent ce se întâmpla! Dar, să ne întoarcem aici, la ce se întâmpla cu așa-zișii mistici, nu? Sigur că acolo, în închisoare, dacă viața noastră nu era legată de Dumnezeu, de rugăciune, de biserică, nimeni nu putea să reziste la chinurile care au venit peste

noi. Deși nouă ni s-a făcut într-adevăr educație, ca să fim oricând și în orice clipă gata de moarte pentru neam și pentru Legiune și Hristos. Dacă aprofundezi credința asta ortodoxă, nu poți să fii mulțumit numai cu numele de creștin și cu o educație superficială, de suprafață.

Doar morală, moralistă.

Nu-i suficient. Trebuia cu adevărat să fii interiorizat și convins, cum au fost Moța și Marin, ca din dragoste pentru Hristos să fii gata oricând pentru jertfa totală. Or, noi, la vârsta aceea, am fost mai superficiali; cântam noi cântecele cu echipa morții și că ești gata de moarte și așa mai departe, dar, ca să se sedimenteze sentimentul ăsta al morții... Însă acolo, în închisoare, am întâlnit și oameni care erau împotriva Mișcării Legionare și care spuneau că este o mișcare de călăi, o mișcare de criminali. Și bineînțeles că acolo te rogi... „Ce fel de creștini sunteți voi? Că, iată, aveți acte de suprimare a vieții oamenilor!" Și am început să mă gândesc... „Cum ziceți voi că sunteți creștini?"

Cine vă punea întrebările astea? Cei de alte orientări, ateii, mai ales?

Sigur că da! Ca să te smulgă. „Voi sunteți creștini?" Acuma, sigur că este o problemă foarte spinoasă. Și în cadrul Mișcării Legionare s-a pus problema asta, în special așa-zișii mistici: „Domnule, suntem noi pe linia Bisericii?" Căpitanul a fost întrebat de cei mai apropiați ai lui: „Căpitane, care este atitudinea noastră față de Biserică?" și Căpitanul a răspuns că noi nu ne putem compara cu Biserica. Biserica e deasupra noastră la mii de kilometri! Noi tindem către ea! Dar Biserica e deasupra noastră la mii de kilometri și noi tindem către ea, către Biserică, și să nu

amestecăm treburile noastre omenești cu treburile bisericești. Adică era amestecul ăsta de naționalism și credință.

Vedeți, sunt niște lucruri destul de profunde aici. Din cadrul Mișcării a plecat teoria asta... Mulți ne oprim la teorie, dar în practică... Mișcarea Legionară totuși a dat oamenii ăștia care au fost oricând gata de moarte... și i-am cunoscut și am fost acolo, cu ei, și mureau. Eu sunt un supraviețuitor. Puteam să fiu și eu printre osemintele astea, acolo... zvârlit pe tăpșanul ăla, acolo... că ne-au chinuit ăștia... Că vă întrebați: cum ai ajuns la vârsta de 92 de ani și n-ai murit, prin chinurile prin care ai trecut? Prin izolare, foamete, carceră, bătăi și așa mai departe... Ce-i aici? Este forța noastră omenească? Este trupul nostru care a fost călit sau nu? Este o putere care este deasupra noastră, care lucrează cu noi și în noi. Nu este un ghid, să spui: „Iată, domnule, care-i cheia: că trebuie că mănânci așa, că trebuie să te trezești așa...” Nu!

Nu e o cale omenească...

Nu, nu este! Și mă întorc înapoi. Trebuie să aibă ei o explicație, de ce oamenii ăștia au o trăire mai deosebită, mai ridicată către Dumnezeu. Că s-au ridicat, nu? Într-adevăr, ei n-au vrut să mai aibă altă gândire și preocupare decât problemele de ordin mistic, duhovnicesc. Și au pus în aplicare scrierile Sfinților Părinți: rugăciunea lui Iisus. Rugăciunea lui Iisus, pe care a avut-o și Gafencu și părintele Papacioc și înainte au avut-o ceilalți, veteranii. Și bineînțeles, nu că noi eram ceva – noi, cei care eram izolați, „vitejii”, ca să spun așa, „eroii”... noi am făcut ascultare, majoritatea de acolo. Am făcut ascultare și am stat acolo...

Până în ’64 am fost ținuți sub cheie și terorizați în tot felul. Pe mulți i-au omorât, mai ales pe cei care

se puneau împotriva lor. Nu scăpau din carceră. Pentru că în închisoare, acolo, în celulă aveai dușumea și așa mai departe, dar când te pedepseau te băgau la subsol, la ciment, la întuneric... unde nu era numai umezeală, ci erau niște celule înguste, lungi și întunecate; însă acolo era și o strâmtorare mai teribilă... În carceră sau în etuvă te băgau și îți aplicau tot felul de chinuri. Or, dacă aveai o atitudine de frondă față de ei, te băgau din una în alta, până te omorau sau te scoteau pe targă. Aveau toate metodele...

Mișcarea Legionară este o mișcare care a îngemănat ființa asta a neamului omenesc cu Biserica... Este ceva specific și deosebit românesc! Pentru că nici la procesul de la Nürnberg nu au găsit-o ca mișcare fascistă. Adevărul adevărat ăsta este despre Mișcarea Legionară. Acolo se găsea tot ce a fost ca valoare intelectuală, duhovnicească. Dacă ne gândim la... – pe mine nu mai mă servește memoria ca să vi-i spun – cei care au scris istoria Bisericii, Noica... vârfurile intelectualității românești... S-a mai ridicat cineva la nivelul acestor oameni, care au fost elevii lui Nae Ionescu? Și Nae Ionescu cine a fost? Nu a fost în Mișcarea Legionară? Nu a fost legionar? Deci este un fel de unire a intelectului românesc, ce-a avut mai bun de dat neamul ăsta românesc... Asta este! Lupta asta care a fost dusă de către forțele astea oculte împotriva Mișcării Legionare. Cum au ajuns ei la crimă? Prin apărare, nu? Sar de la una la alta și nu e de competența mea să judec lucrurile astea...

Să vin la ale mele! Iată că așa a pătruns la noi în închisoare *Filocalia*. Și de aici, la rugăciunea lui Iisus. Și bineînțeles că cine s-a ținut de ea, harul lui Dumnezeu n-a întârziat să vină. Cine nu, nu!

L-ați cunoscut pe Virgil Maxim?

Cum să nu?!

Spuneți-ne câteva cuvinte despre el.

El e prahovean. Ce să vă spun? Și el a făcut parte dintre tinerii care... el era la școala normală, mi se pare în ultimul an, și în cadrul liceului, acolo, era în Frățiile de cruce. Eu nu l-am cunoscut în afară, pentru că eram în Brașov. Deși ca origine sunt prahovean, nu brașovean. Și el a activat în Prahova.

Dar în închisoare v-ați întâlnit cu el!

Sigur că da! Și nu numai în închisoare ne-am întâlnit, și după. Ne-am întâlnit aici, la Râpa Galbenă, când a venit de-a ținut conferințele acelea aici, la Râpa Galbenă. Acolo m-am întâlnit cu el. Și așa și cu Gafencu, făcea și el curte unei fete, când era liber. Și bineînțeles că fata era normală, anii treceau...

El nu mai ieșea...

Și ea, în ultimă instanță, l-a părăsit. Și el a aflat. Și probabil că și treaba asta a lucrat asupra sufletului lui, că s-a dezbărat de toate, de toată lumea; așa cum spune Eclesiastul: *Deșertăciunea deșertăciunilor e viața aceasta...* Oricare dintre dumneavoastră la fel ar fi procedat. Acolo erau cele două grupuri, și din cei numiți mistici, și din cei numiți intransigenți. Dar a mai fost încă o categorie: oameni politici, ziariști, profesori, medici, mai știu eu ce, de toate categoriile, care în 1940 au făcut politică, și care într-adevăr au fost puși în libertate – cei care au acceptat propunerile comuniștilor. Însă, în ultimă instanță, nici noi și nici misticii n-am fost puși în libertate și nici nu am acceptat reeducarea.

Ați pomenit de lupta cu gândurile. Ați spus că în momentul respectiv nu știați să vă luptați cu gândurile. Cum să ne luptăm cu gândurile?

Cum ne luptăm cu gândurile?! Hm! Păi, în primul rând, trebuie să ne întrebăm cine naște gândurile, nu? Gândurile sunt născute de mintea noastră. Dar la nivelul minții – că gândurile vin din trei părți: vin de la noi, vin de la diavolul și vin și de la Dumnezeu. Însă trebuie să avem acest discernământ, să le alegem.

Dar, ce spun Sfinții Părinți? În vremea rugăciunii să nu acceptăm niciunul, nici măcar pe cel bun, adică să ne împotrivim. Să ne împotrivim oricărui gând care vine asupra noastră. Și cum ne împotrivim gândului? Atunci când vine gândul, nu trebuie să stăm de vorbă cu el. Spun Sfinții Părinți că trebuie să-l tăiem. Adică, ca să tai gândul, imediat după ce nu-l primești, te duci cu gândul și ceri ajutorul lui Iisus Hristos, al Domnului: *Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine, păcătosul*. Că, dacă noi suntem concentrați asupra lui Hristos, gândul nostru, cel care vine asupra noastră, îl mutăm la Hristos, el dispare. De ce dispare? Nu prin forța mea! Că eu mă împotrivesc, de împotrivit, dar nu pot să rezist gândului, dacă nu fac apel la ajutorul numelui lui Iisus Hristos.

De ce spun Sfinții Părinți să spunem neîncetat rugăciunea lui Iisus? Din acest considerent, că Satana stă la pândă și ne urmărește în toate felurile. În special, unde are el acces? La gând, la duhul nostru – că și el este tot un duh! Împotrivirea trece prin aceste etape – adică să nu primesc gândul care vine împotriva mea, de împotrivire; apoi este gândul de smerenie, că atunci când cer ajutorul lui Dumnezeu, rugăciunea trebuie făcută în smerită cugetare, cu inima frântă: „Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine, păcătosul!” – adică cu frângere de

inimă, cu gând smerit, că altfel devenim niște automate și spunem: „Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine, păcătosul!, Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine, păcătosul!”, dar, la nivelul adânc al gândului, trebuie să ne alipim gândul nostru de gândul lui Hristos, adică de rugăciune.

Foarte explicit, părintele Stăniloae ne prezintă în *Ascetica și mistica* lupta asta a noastră cu patimile. Și bineînțeles că o categorisești: despătimirea, luminarea și desăvârșirea sunt cele trei etape prin care trebuie să treacă creștinul. Or, lupta cea grea asta este: lupta cu gândurile! Aici! Nu putem să ne despătimim, dacă nu alungăm gândurile, care vin permanent. Știți atâtea exemple care se dau în scrierile Sfinților Părinți, când un avvă s-a dus la un alt avvă, mai bătrân, și-l întreabă: „Avvo, ce să fac că nu știu cum să scap de gânduri?” Și ăla zice: „Du-te afară, întinde mâna și oprește vântul. Și vii și-mi spui.” Și el s-a dus să oprească vântul și a spus: „Nu pot!” „Tot așa e și cu gândurile”, zice. „Gândurile nu le putem opri. Ele vin și pleacă.” Totuși, noi putem face ceva la gândurile astea care vin: să nu le primim. Dacă nu le primești... că gândul, în sine, nu e nici virtute, nici păcat, când vine. De abia când începi tu, când l-ai acceptat... îl prelucrezi, îl primești, nu? Plăcerea sau gândul păcătos respectiv ajunge din treaptă în treaptă la păcatul cu fapta. Deci prima atitudine pe care trebuie să o aibă creștinul în privința luptei cu gândurile este această împotrivire și această alergare la ajutorul numelui lui Dumnezeu, al lui Iisus Hristos. Este o mutare a gândului, am putea noi spune. Gândul îmi vine, dar eu nu stau de vorbă cu el, îl resping, și alerg la ajutorul Cuiva, la ajutorul Mântuitorului, la

ajutorul lui Dumnezeu, prin rugăciune: „Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine, păcătosul.”

Dar gândurile vin neîncetat. Însă noi ne putem ruga neîncetat? Cum să ne rugăm neîncetat?

Gândurile nici ele nu vin *neîncetat*! Vin neîncetat? Nu cred! Nu cred că vin neîncetat! Nu vin. Și ce spun Sfinții Părinți? Că problema cu gândurile astea... La nivelul nostru de oameni cu simțuri, noi zicem că ne rugăm numai atunci când și spunem cuvântul, cu vorba: „Doamne, Iisuse Hristoase”, dar rugăciunea este de mai multe feluri: este cu graiul, cu vorba; e cu gândul – și cu gândul mă pot ruga fără măcar să mișc limba. Dacă eu stau lipit cu gândul meu la Dumnezeu... nu trebuie să treacă un timp anume, gândul meu este permanent lipit de Dumnezeu, de Hristos – asta e o rugăciune. Gândul meu, când stă lipit de Dumnezeu, mai poate fugi la păcat?

Nu.

Nu mai poate. Dacă ați observat frăția voastră că atunci când alți călugări din Sfântul Munte s-au prezentat la alt avvă, care era mai avansat duhovnicește, s-au dus la el să stea de vorbă cu el, după ce au stat ei de vorbă un timp, au zis: „Hai să plecăm!” și când au dat să plece, zice unul: „Dar să facem o rugăciune, că plecăm!” „Dar până acuma ce-ați făcut?” Deci iată că acest părinte, care era crescut duhovnicește, stătea de vorbă cu ei, dar se și ruga. Așa și cu frăția voastră: poți să te rogi... sigur că dacă mă refer la gură, că trebuie să spun cu gura – numai că rugăciunea nu se spune numai cu gura! O spunem și în minte. Dar, dacă obosește creierul, zici și cu gura. Dacă ești undeva, așa, singur... ești prin parc, pe aco-

lo, pe la Copou, pe unde mă plimb eu... mă uit în stânga, în dreapta, o mai spun și cu gura...

Sunt momente când nu vă rugați, în timpul zilei?

Ca să nu fiu cu gândul la Dumnezeu? Ca să fiu sincer... de un timp, nu! Ca să nu fiu cu gândul la Dumnezeu... N-aș putea să spun lucrul ăsta, că nu-s cu gândul la Dumnezeu. Ca să fie o pauză... Bine-bine, dar când te gândești să mănânci, Sfinții Părinți spun că și atunci când mănânci să te rogi – te rogi cu gândul. Că nu e neapărat că trebuie să spun *Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine, păcătosul*, nu trebuie numaidecât! Să am acest simțământ lăuntric.

Asta spunea părintele Arsenie Papacioc, e aceeași școală, prezența continuă.

Sigur că da!

Totdeauna inima dumneavoastră, când sunteți cu gândul la Dumnezeu, totdeauna inima dumneavoastră e și ea în aceeași lucrare? Adică e alipită în lucrarea minții sau nu inima? Pentru că sunt momente în care mintea poate fi la Dumnezeu, dar inima departe. Sau ele-s întotdeauna îngemănate?

Vă referiți la unirea minții cu inima?

Da.

Eu știu ce să vă spun? Să nu fie...

Să ne folosim și noi, ca să învățăm și noi de la dumneavoastră, nu ca să vă mândriți, ci ca să ne ajutați.

Depinde și de preocupările pe care le are omul.

Intelectuale, meșteșugărești?

Da. Dacă ai preocuparea asta... acuma, eu, de un timp – ca să vă mărturisesc... Eu, de exemplu, ca să fiu mai sigur... Vedeți aparatul ăsta? Îl am și când

mă duc în Copou. Acasă am alte instrumente... și fac înregistrări. Filocaliile, Proloagele, viețile sfinților și ceea ce găsesc eu mai deosebit înregistrez aici. Și apoi, când merg pe stradă, ascult înregistrările.

Ce simte inima atunci când gândul în Hristos este lipit de ea? Facem și noi rugăciunea minții, cât putem, dar nu putem spune ce simte inima în alipire cu gândul la Hristos, pentru că nu avem această experiență. De aceea și întrebăm, pentru că dacă vreodată cumva vin astfel de simțiri, să știm dacă să ne ferim de ele sau nu. Pentru că știm că diavolul poate și el simula trăire duhovnicească.

Absolut!

Știm lucrul acesta. Și atunci, tocmai ca să nu cădem în înșelări diavolești, de aceea vă și întrebăm: ce se întâmplă atunci când inima se lipește cu mintea în rugăciune?

N-aș putea să vă explic, pentru că ar trebui să vă spun niște lucruri care...

Cât se poate spune...

Nu se păcătuiește... Cel care are această convingere intimă și este preocupat de rugăciune. Fiecare dintre noi ajungem la un anumit stadiu al rugăciunii.

Duhovnicește?

Da. Și lucrurile astea nu se întâmplă peste noapte, ca să ajungi acolo unde ai vrea să ajungi, sau unde spun Sfinții Părinți. Dar, prin străduință și în timp, omul ajunge acolo unde trebuie.

Atât cât vrea Dumnezeu!

Vedeți dumneavoastră, că trebuie să-l pui pe om și în postura și la vârsta și în preocupările lui. Eu nu fac piața... pe mine nu mă preocupă problemele astea administrative...

Care contează!

Eu o am pe fiică-mea, nu? Eu știți ce fac? Atât: „Tata, vino la masă!” Atât. Deci, omul care este axat în viață are și alte preocupări. Și chiar dacă are, el să-și aducă aminte cât mai des de Dumnezeu... Cât poți... că nu e păcat ceea ce faci în rest, nu e păcat... și eu am căutat ca preocupările mele și având experiența temniței mele, în singurătatea mea, eu nu mă simt prea bine în cercuri cu...

Cu zgomot, cu multă lume...

Da. Am anumiți oameni cu care stau de vorbă, schimbăm idei, preocupări și așa mai departe. Dar ceea ce mă preocupă pe mine, om la 92 de ani... Nu se potrivește, de pildă, ce fac eu să facă alții...

Să putem noi, la vârsta noastră! Nu, vorbiți pentru vârsta noastră. Sfătuiți-ne cât putem și ce să facem noi la vârsta noastră. Deci, ceea ce faceți dumneavoastră, raportat la puterile noastre.

Să ne ținem fiecare, după puterile noastre, de rugăciune, de smerenie. Aici este lupta noastră cea grea. Să ne ferim de slava deșartă, să ne ferim de tot ceea ce se poate... de invidie... Vedeți că și eu am fost invidios. Acuma, sigur că lucrurile astea nu le mai am – după părerea mea! – și mă feresc foarte, foarte mult de lucrurile astea. Adică să nu cădem în cealaltă parte.

Adică?

Adică să nu cazi în slava deșartă. Trebuie foarte, foarte mare atenție la capitolul gândului smerit. Foarte mare atenție. Vedem că cele mai mari căderi ale sfinților care au ajuns la un grad foarte înalt sunt din cauza semeției, din cauza slavei deșarte. Încolo, nu e păcat... E lăsat de la Dumnezeu să trăim în familie, cei care sunt în familie...

Noi suntem căsătoriți, avem copii.

Sigur că da! Să avem grijă de copiii noștri, să le facem educație creștinească, să se apropie de Dumnezeu.

Și când vedem că fac greșeli, că vor niște lucruri nepotrivite, ce le spunem? Cum să-i îndreptăm?

Ce să le spunem? Trebuie să aibă un duhovnic, nu? Că de greșit, suntem permanent în greșeală, dar Dumnezeu ne-a dat această dezlegare, prin care putem fi mântuiți. Că observăm că primul în rai a intrat cel păcătos, nu cel drept. Deci această spovedanie, pe care trebuie s-o facem față de duhovnicul nostru; și atenția noastră cu noi înșine: trebuie să fim cât mai atenți. *Privegheați și vă rugați, ca să nu cădeți în ispită*, ne spune Mântuitorul. Deci, trebuie să fim atenți cu noi înșine. Uitați, că lumea asta a noastră e atât de diferită! E păcat... păcat, sigur, chiar dacă cad, totuși, ce spune? Să nu rămânem acolo, jos. Să ne ridicăm.

Să nu disperăm...

Sigur! Așa că nu trebuie să luăm lucrurile... că toată lumea trebuie să facă ce fac eu! Eu mai am... la mine sunt zilele numărate! Am 92 de ani. Până la o sută cât mai e? Hai să spunem că trăiesc o sută de ani... Trebuie să fiu foarte atent! Or, eu nu pot să spun cuiva: „Fă ceea ce fac eu!"

Vă e frică de moarte?

Eu cred că nu există om să nu-i fie frică de moarte. Mi-amintesc că am trecut prin încercările astea de moarte. Am fost aici, la Suceava, când trebuia să vină criminalii să ne omoare... ăștia, rușii, să vină peste noi... și aici, la Aiud, când ne-au scos în fața celulei ca să ne împuște, să ne mitralieze. Ne-au scos în fața celulei. A fost de două ori: când armatele fas-

ciste, hitleriste, dacă treceau Mureșul încoace, eram curățați, adică ne împușcau ăștia, comuniștii. Dacă n-au trecut, n-au venit, atunci ne-au zis: „Intrați în celule!” Vreau să vă spun prin ce-am trecut eu, în clipele acelea... Stăteam cu profesorul Valeriu Ștefănescu în celulă și ne-au scos afară pe amândoi. Și eu mă uitam la el. Numai eu știam ce se petrece înăuntrul meu, că așa, pe dinafară... nu ziceam nimica, eram stăpânit... dar ce era în inima mea... tot tremuram... inima mea tremura ca la un pui din ăla de găină, pentru că de-abia așteptam să vină, să termine odată!

Deci vă bucurați dacă vă împușcau?

Nu că mă bucuram...

Așteptarea era mai dureroasă, mai chinuitoare.

Asta a fost, așteptarea! Pentru că nu am fost fără emoție și fără frică, nu? Și mă gândeam, în clipele alea: mor ca un tâlhar... nespovedit, neîmpărtășit de atâția ani! Dar Dumnezeu, Care le știa și le știe pe toate... că nu eram ca acela care are biserica la îndemână și eu nu mă duc să mă spovedesc, eu nu mă duc să mă împărtășesc... în altă categorie este ăla, și-n altă categorie este acela care este de zeci de ani acolo, ținut...

În fața morții!

Da...

Exact ce-ați spus acuma, cu cei care au biserica aproape și nu se duc...

Vedeți... astea erau... și frica care venea... Cum te prezinți tu? Cum ești tu pregătit cu adevărat să te prezinți în fața lui Hristos și a lui Dumnezeu pe lumea cealaltă? Și acuma, ce credeți, că sunt scutit de frică? Nu! Dar pentru asta ce trebuie să fac? Să ascult

pe Cuvântul – Hristos. Am la îndemână spovedania, Sfânta Împărtășanie și așa mai departe.

Ați pomenit adineauri de smerenie, că toată problema este să păstrăm gând smerit. Cum, concret, dobândește omul smerenia? Ce trebuie să-și spună? Ce trebuie să facă, să ajungă să simtă...

Să nu te crezi mai deștept decât altul și să nu crezi că tu ești buricul pământului... Cum spune Sfântul Apostol Pavel, când ne împărtășim, că cel dintâi dintre păcătoși sunt eu. Eu sunt primul păcătos, să mă întinez pe mine.

Dar dacă gândul zice că nu-i chiar așa, că, uite, eu postesc...

Eu trebuie să mă gândesc așa... că tot la Sfântul Maslu găsim, acolo, la rugăciunea a cincea, că dreptatea mea înaintea lui Dumnezeu e o cârpă lepădată... Eu nu trebuie să am dreptate niciodată, nu? Adică ce mi se cere? Jertfă! Să-mi jertfesc dreptatea mea! Să renunț la ea.

Bun, dar în viața practică, vi se întâmplă, totuși...

... dar, ca să ajung aici – că cineva, dacă te insultă, sau te batjocorește în tot felul...

... nu prea poți!

... omenește, într-adevăr, așa este, zici că nu... Dar, dacă tu duci viața asta duhovnicească, zi de zi, de rugăciune și de smerenie, să vedeți că puteți!

În clipele alea fierbinți!

Da, se poate, pentru că nu cu puterea noastră putem, ci prin rugăciunea aceea pe care trebuie s-o spunem în timpul ăsta.

Considerați că meritul nu este al meu – al „antrenamentului”, al priceperii, al experienței...

Nu este... Nici măcar mântuirea noastră nu este datorată nevoințelor noastre, pentru că avem atâtea exemple...

Da, prin multe fapte bune, noi credem că faptele bune ne mântuiesc. Noi așa spunem.

Nu numai faptele bune... dacă nu sunt smerit, degeaba țin post...

... mă rog, merg la biserică...

... la situația în care suntem... degeaba mă înfrânez eu trupește, dacă eu îl urăsc pe fratele, dacă eu îl urăsc pe fratele meu; Dacă eu îl vorbesc de rău pe fratele meu, degeaba țin postul ăsta trupesc. Degeaba, degeaba! Degeaba mă ostenesc. Lupta principală a noastră este lupta asta lăuntrică...

... a curăției sufletului, nu atât a trupului.

Să mă înfrânez. Este bine că te poți înfrâna, pentru că te ajută, pentru că fără înfrânarea aceea... Dar, dacă eu le iau separat și zic că, domnule, eu numai asta fac! Și nu țin cont de starea mea sufletească, de invidie, de critică, de vorbire de rău, de alte nedreptăți pe care le fac aproapelui meu, este zero... Și dacă aș avea toate comorile de pe lume și le-aș împărți săracilor, egal zero! Înțelegeți? Așa e și cu milostenia, așa e și cu înfrânarea. Există o armonizare în toate. Păi, eu, ca să duc lupta asta trupească, am nevoie de strădruința asta duhovnicească, de curăție lăuntrică. Una fără cealaltă nu se poate. Adică mă ajută aceea trupească, pentru cea sufletească. Din anumite motive, pot să mănânc de dulce, adică Biserica mă dezleagă – datorită vârstei, bolilor și așa mai departe, Biserica mă scutește de post. Dar nu trebuie să exploatez treaba asta. Nu e bine să vorbesc despre mine, dar și eu depind de cineva care-mi face de mâncare – ca să-mi facă de post, nu? Poate ei nu

prea țin atâta la post... Iată că vă spun o treabă intimă: nu țin decât miercurea și vinerea post. În rest, nu. Depinde și de medicamente... Când aveam 89 de ani, acum trei ani, la vie, că are fiică-mea aici, la Bucium, un petic de pământ cu vie, m-am dus acolo de unul singur. Aveam 89 de ani. Până atunci nu am avut niciun fel de necaz deosebit, ca să am nevoie de doctor. Eu, în viața mea, pentru că așa m-a învățat pușcăria – ce, te consulta? Te ducea la medic, că te durea măseaua sau că erai bolnav de ceva? Nu!

Și ce făceați când aveați nevoie de doctor?

Ori mureai, ori te vindecai.

Răbdai?

Da.

Ăsta era tratamentul?

Tratamentul... Dar, ce făceam, ce-am observat la mine? A rânduit Dumnezeu în așa fel că tot în afară mai mult aveam probleme de astea. E un exercițiu pe care l-am făcut acolo, și pe care am să vi-l povestesc. Domnule, dacă aveam o răceală, sau ceva, știți cum mă vindecam? Nu prin pilule – hai, că acolo nu avea să îmi dea cine, dar aici aveam – copiii îmi dădeau piramidon sau aspirină sau paracetamol sau mai știu eu ce. Niciodată n-am primit! Dacă eram eu acolo, cine-mi dădea mie? Așa mi-am zis acasă! Ce se întâmpla cu mine? Eu simțeam că am temperatură și nu aveam poftă de mâncare, dacă eram cu temperatură. Nu mâncam până când nu aveam poftă de mâncare. Și ce mi se întâmpla? Nu mâncam o zi, nu mâncam două, până la trei zile. Și dacă mâncam, și începea să mi se deschidă pofta de mâncare, mâncam și... boala s-a dus! Asta am făcut eu până acum trei ani, până în 2011.

Și până atunci țineați posturile normal, până la 89 de ani?

Da. Miercurea și vinerea nu mâncam până la ora patru nimic. Așa posteam atunci. Acum... postesc că nu mănânc de dulce... Ăsta-i post? Că nu mănânc de dulce, dar mănânc! Postul eu îl socoteam că este acela când nu mănânc deloc.

Când ajunez.

Da. Și nu mâncam până la ora patru. Așa am apucat din Mișcarea Legionară.

De ce? Așa posteau legionarii? Unde ați învățat să postiți așa?

Din Frățiile de cruce. Să ținem post negru.

Tot postul? Patruzeci de zile nu mâncați decât după ora patru?

Numai miercurea și vinerea, în timpul anului, nu posturile mari.

Tot timpul anului? În fiecare zi de miercuri și de vineri, până la ora patru nu mâncați?

Da.

Și în Postul Paștelui, de exemplu?

În Postul Paștelui țineam postul, tot postul.

Există o circulară a lui Corneliu Zelea Codreanu, pe care o reproduce Virgil Maxim, în care scrie: „Legionarul să ajuneze miercurea și vinerea până la apusul soarelui!”

Da! Păi, eu asta am învățat-o de acolo, nu de la biserică! Ăsta e adevărul.

Pe Corneliu Codreanu l-ați cunoscut?

Nu, că eram mic. Dar am fost la înmormântarea lui și a celor care au fost împușcați împreună cu el, în 1938...

Nu erați înfricoșat de moartea lor?

Nu! Era exemplu de moarte, și-mi doream moartea cum au murit ei! Și ghidul nostru erau Moța și Marin. Ca să iubești cu adevărat pe Hristos sau pe oricine altcineva, trebuie să îți dai viața. Asta e jertfa, nu? Mântuitorul cum ne iubește? Cum ne închipuim noi că Mântuitorul Hristos Dumnezeu ne-a iubit și ne iubește pe noi? Prin ce ne-a dat El dovadă?

Prin jertfă.

Prin jertfa Lui. Și noi la fel.

Bun, dar în tinerețe nu vă înfricoșa moartea? Cum gândeați moartea, cum o concepeați la vârsta aia?

E greu să vă spun... Cert este că mă mândream că aveam cămașă verde, îmi plăceau cântecele... nu-mi puneam atât problema duhovnicește... Toți spuneau că trebuie să ținem post, că trebuie să facem ceva – făceam așa din ascultare și a intrat în firea mea...

... în educație, da.

Eu postesc, dar nu mai simt că postesc miercurea și vinerea. Și nu că mănânc cine știe ce, dar faptul că mănânc... dacă eu toată viața mea am avut așa regimul ăsta! Dar nu l-am învățat de la biserică, că nu Biserica mi-a spus să ajunez! Biserica e foarte indulgentă!

Dar duhovnicul vă binecuvânta? Ce vă spunea duhovnicul atunci, că e bine, nu-i bine, trebuie postit așa, trebuie postit mai mult, mai puțin?

Duhovnicul spunea să țin postul. Dar, să revin la ce mi s-a întâmplat. M-am dus eu la vie ca să iau struguri. Fata zice: „Dar, tată, cât timp pierd eu, și cât mă costă mașina până acolo, nu e mai ușor să mă duc aici, în piață, să cumpăr struguri? Și mă costă mai ieftin decât până acolo!” Zic: „Lasă-mă, că pe mine nu mă costă nici timpul, nici drumul, nici altceva!” Și

m-am dus acolo. Și acolo e îngrădită via, cu gard de sârmă. Și m-am dus, nu mai fusesem demult, știind că am la mine cheile de la lacăt. Și văd că nu pot să deschid lacătul. Îl schimbaseră, că au dat la un vecin să curețe, să facă pe acolo... Ce să fac? Să mă întorc înapoi acasă? Am venit degeaba până aici! Și parcă a tresărit ceva în mine, de când eram copil și săream gardul, și zic: măi, dar gardul ăsta e chiar de nesărit? M-am uitat eu în stânga și-n dreapta și am găsit un pom, și pe lângă pomul ăla, m-am agățat de gard și am sărit în partea cealaltă. Mi-am umplut ambele sacoșe cu struguri, și am dat-o pe fiecare jos, în partea cealaltă, și am plecat, cu două sacoșe zdravene, către autobuz. Pe drum, am simțit greața obișnuită. Hm, zic, iar trebuie să nu mănânc vreo două, trei zile. Și să știți că așa se întâmpla: după ce nu mâncam o zi, două, maximum trei, îmi venea pofta de mâncare și aia era semnul că... gata, mâncam și eram, mai departe, sănătos. Când am observat treaba asta, ducându-mă către mașină, că îmi vine un fel de greață, zic: „Iar... dar, de ce? Unde am răcit, ce mi s-a întâmplat? Am răcit, sau ce? De ce să am repulsie?” Că aveam repulsie față de mâncare. Nici struguri, nici nimic să nu fi băgat în gură.

Am venit acasă și i-am spus ginerelui meu – că ginerele meu e mai bolnav decât mine, deși el știe cu doctorii, cu pulsul... eu nu îmi luam niciodată nici puls, nici nimic. Că-i spunea unul: „Băi, Dane, socru-tău e mai tânăr decât tine, așa urcă scările! Și tu?” – că el e cu coloana. El lucrează la facultate, acolo. Și m-am dus la el, să-mi ia tensiunea – că el are aparate, de toate... Îmi ia el tensiunea, zice: „Ai... zece... E normal, la vârsta matale, să ai atâta!” Măi, zic, eu n-am avut niciodată atât! Am stat eu relaxat

până seara... Au început venele de la tâmple să mi se inflameze. De mâncat, gata, n-am pus nimic în gură. La mine era lege, să nu pun nimic în gură.

Apă beați?

Nimic! În ceea ce privește apa, poate că nu mă credeți: eu nu beau un pahar de apă, poate, într-o lună. Deși ăștia spun că trebuie să bei doi litri la zi. Eu nu cred că beau un pahar cu apă în total...

La lună?

La lună! Că mi-e sete. Și aia-mi spunea fiică-mea, că din cauza asta nu sunt bine, că nu beau apă. Că i-am spus doctorului că apa care-i trebuie organismului meu o iau din supe, ciorbe, din ce mănânc... din ceaiul sau laptele pe care-l beau dimineața, și așa mai departe... și mi-e de-ajuns. Totuși, zice, este bine să bei măcar un pahar cu apă. M-am dus la medic să mă consulte. A început capul să mă doară. Și m-am dus la toți doctorii, particulari și de stat. M-au băgat și mi-au făcut tot felul de analize... M-a băgat doctorul cu capul într-un aparat, să vadă ce-i cu creierul meu... Când să mă bage cu capul în aparatul ăla, zice: „Dom'le, dar ce vârstă aveți?" Zic: „90." „Aoleu! Eu am crezut că 70. Nu te bag, dom'le, aici până nu iscălești", zice doctorul... M-au băgat... totul normal: feliile, pozele lor, normal.

Dar nu v-ați simțit rău în aparatul ăla?

Nu, deloc. Nu vedeau ei care e cauza. Și în sfârșit am dat de o doctoriță particulară care lucrează și la policlinica de oraș, care mi-a zis: „Mata ai o boală rară, sunt cam cincizeci de cazuri pe glob". În tot cazul este ceva în legătură cu circulația sângelui, venele mi se umflă... și nu există tratament pentru boala mea. Zice: „Încercăm și noi, dar..." Și m-au tratat cu un medicament foarte periculos, care poate

duce la orbire. Și au văzut că după o lună și ceva că nu dă înapoi durerea. Eu durerea am împărțit-o în trei feluri: o durere pe care o puteam stăpâni, o durere care era durere și una imposibilă. Și aia imposibilă mă apuca de la ora 12.00 noaptea până la 6.00 dimineața.

În mai multe seri s-a întâmplat asta?

Zece luni de zile... Am fost cobaiul medicilor! Ei ziceau: „Ceea ce căutăm noi este să-ți ușurăm durerea asta, dar de vindecat niciodată n-ai să te vindeci... Te tratăm pentru ameliorare, ca să nu te arunci de la etaj, cum avem înregistrate cazuri, sau ca să nu te spânzuri." Așa mi-a spus doctorul, pe față, fără menajamente. Și a început să mă trateze cu niște perfuzii, o lună și jumătate, pentru care venea acasă, nu doctorul, ci asistentul lui. Plăteam și asistentul, plăteam și medicamentele. Și după o lună și jumătate, pentru că am venele foarte, foarte subțiri... la mâna stângă e imposibil să îmi facă perfuzii, numai la dreapta îmi putea face, și asta cu chinuri mari. Și după ce mi-a făcut tratamentul ăsta, durerea s-a tot agravat, în loc să se amelioreze. Și într-o noapte, m-au apucat durerile astea imposibil de suportat, de seara, de la ora 20.00, până dimineața la ora 8.00... Dar, ce făceam eu când aveam durerile astea? Ziceam: „Ah, satano, crezi că ai să mă poți muta cu gândul la tine? Ei, află că nu vei reuși!" Era durerea aia imposibilă, când nici de rugat nu te poți ruga...

Asta e cel mai grav!

Atât m-am opus durerii... zic: „N-ai să reușești să mă dezlipești de Hristos!" Ceva de groază... Au fost oameni care n-au rezistat, s-au aruncat de la etaj. Ei, în loc să iau hapul acela, am zis: „Îmi trece, trece, trece! Se duce și nu va mai reveni!" Nu cred că au

trecut treizeci de secunde, și... zicând eu „trece, trece, trece”, am simțit o lumină în capul meu, o bucurie în mine, că m-au podidit lacrimile, și zic: „Doamne, Iisuse Hristoase!” Nu mai ziceam: „Îmi trece, îmi trece, îmi trece!” Am zis că asta e o minune cu mine. M-am limpezit la cap.

Dar, imediat a venit îndoiala: „Ce, crezi că ține mult?” Până seara nu am mai avut niciun fel de dureri, niciuna din cele trei trepte – dureroasă, mai tare și imposibilă. A doua zi, n-am mai simțit dureri, nici noaptea, am putut să dorm liniștit. Am mai avut durerea asta ușoară, prima treaptă, pe care aș fi putut s-o port. După zece zile, am scăpat și de asta.

În timpul ăsta de zece zile trebuia să mă duc la doctor, că terminasem tratamentul. Stând de vorbă cu cineva, mi-a spus: „Să nu faci greșeala să-i spui doctorului prin ce te-ai vindecat, că te dă afară din cabinet de la el!” Am zis: „Bine, dom'le!” Doctorul m-a întrebat cum e, și zic: „Domnu' doctor, mort am fost și-am înviat!” „Ei, nu chiar așa, spune el, nu chiar așa!” Zic: „Cum, dar așa e!” El a crezut că e rezultatul tratamentului lui. Zice: „Uite ce facem: mărim doza, mai facem o lună și jumătate!” În gând, mi-am zis: „Aoleu! Mai bine ziceam că nu e bine!” Și am căutat să-i spun că e greu de suportat. El: „Nu și nu și nu, măcar o lună!” Zi de zi îmi făcea, și înainte de masă și după masă trebuia să suport înțepăturile. Am zis eu în sinea mea să zic ca el și să fac ca mine, ca să scap de el. Am venit acasă și le-am spus fetelor mele: „Uite ce e, spuneți doctorului că eu nu mai accept!” Și nu m-am mai dus un an de zile la ăla. Ba nu, să nu mint, m-am dus când am scăpat de boală.

Când eu am refuzat tratamentul, fetele: „Nu și nu, tată!” Zic: „Măi, ele nu cred în ceea ce spun eu.”

Zic: „Voi credeți în doctori, însă nu voi ați purtat chinurile. Eu știu de unde vine sănătatea. Vreți să vă dovedesc?” „Nu, că tu să știi că paralizezi și nu știu ce”. Asta era teama lor, că paralizez și se chinuie ele cu mine. Zic: „Uite ce e, dacă se întâmplă așa ceva, suport eu și găsesc eu altă metodă să-mi fac singur tratament... Eu am terminat cu doctorii! Ați înțeles? Cu doctorii nu mai am nicio relație și o să vă dovedesc... O să vă dovedesc că eu nu mă mai îmbolnăvesc.” Și am scăpat, după zece zile, și de acea durere ușoară, fără să mai mă duc la doctor.

După un an de zile, să vedeți ce mi se întâmplă! Eu în viața mea nu am băut băuturi alcoolice. Și am aflat de la un doctor de ăsta cu circulația, cu sângele, care zicea că bea trei pahare de vin negru pe zi: după masa de dimineață, și așa mai departe. Și eu am încercat să beau numai o ceașcă – o ceașcă! – toată ziua. Și mi-a crescut tensiunea la 24! Dar asta, târziu... au trecut doi ani! Când mi-a pus mie aparatul ăsta de tensiune, seara, aveam vreo 20. Peste vreo două ore, trei, când mi-a pus iarăși aparatul, 24! „Să sun salvarea!”, zice fiică-mea. „Stai liniștită, dom’le! Nu vezi că sunt întreg, că n-am nimic? Să-ți spun ce-am făcut: am băut ieri, după ce-am mâncat, o ceașcă de vin negru.” „Și cum, din cauza asta?” „Din cauza asta.” Și așa a și fost. Ne-am dus la doctor, mi-a luat tensiunea. A mai adăugat la pilulele pe care mi le-a dat pentru inimă și le păstrează fetele astea ale mele, că să le iau – și le iau, că n-am încotro – a mai adăugat încă ceva, de tensiune, și a revenit la normal. Pe la doctor n-am mai fost. Am vrut să mă duc din nou să fac analiza sângelui, am vrut să scap de medicamentele astea. Nu mai am arterele acelea inflamate. Mă simt binișor, de aceea mă duc și fac maraton

în fiecare zi în parc, la Eminescu, în Grădina Botanică.

Dacă ar fi, cu experiența pe care o aveți, mai ales a suferinței, dacă ar fi să reluați de la început vechea viețuire, adică cu frățiile de cruce... știind că sunteți amenințat cu pușcărie, cu suferințe, cu chinuri, ați mai accepta încă o dată tinerețea, până acum, la bătrânețe? Și toată viața să fie aceeași?

Acum, dacă e să vă vorbesc, trebuie să vă vorbesc de la vârsta asta. Dacă m-ați fi întrebat atunci, când eram acolo: „Măi, vrei să fii om liber? Uite, te scoatem afară, te duci și tu cu toată lumea. Vrei? Sau accepți celula, întunericul?” Am acceptat. E greu să dau un răspuns la vârsta mea, să fac pe eroul, să spun... Este... cum să spun?... un calvar prin care am trecut. Din punct de vedere fizic este foarte greu. Din punct de vedere duhovnicesc, asta este... Adică toată suferința m-a adus lângă Dumnezeu. Dacă aș fi respins suferința, aș fi fost și eu un om ca toată omenirea. Un om al lumii, al plăcerilor...

Întrebarea era puțin altfel. Dacă ar fi să garantați cu propria experiență vechile idealuri, idealul creștin și idealul legionar sau naționalist românesc, pentru aceste idealuri...

Eu nu fac deosebire între ele, înțelegeți? Adică, eu fac deosebire între ele doar pentru că în Mișcarea Legionară au fost anumite greșeli, care trebuie lepădate. Însă sistemul de educație este extraordinar! Pe noi nu ne-au învățat să luăm viața cuiva! Nu! Ci să ne iubim, ca oameni, să ne ajutăm, să ne jertfim pentru aproapele, să ne dăm viața pentru Hristos și neam și așa mai departe. Deci toate lucrurile astea sunt bune. Dar astăzi nu există o organizație de talia Mișcării Legionare.

Tineretul de astăzi ar mai fi potrivit conceptelor legionare, sau este pregătit tineretul de astăzi să trăiască așa cum au trăit generațiile de demult?

Tinerii de astăzi nu au un ideal. Idealul lor e material. Idealul lor este să, ce? Să aibă o mașină, că așa e la modă...

Să se distreze... să aibă bani...

Bani, să se distreze. Este latura asta a plăcerilor, nu a idealului, a sacrificiului. Ei sunt înclinați mai mult spre materie, deci înspre plăcere – nu spre jertfă, nu spre renunțare...

Nu spre veșnicie!

Nu spre mântuire! Biserica!... Biserica e ceva... hm!... Eu știu? Trebuie să ne aducem aminte și de Dumnezeu... sau de biserică...

Mai la bătrânețe!

Nu merge! Aici, voiai, nu voiai – că Biserica nu poate să te țină atât de strâns cum te ținea organizația, că te întâlneai minim o dată pe săptămână, și trebuia să te rogi, trebuia să citești din Sfânta Scriptură, din Noul Testament... Și așa mai departe... să ții post, regulile astea... Ți le impunea cine? Această mișcare, care nu e... cum să spun?... numai duhovnicească, cum este Oastea Domnului.

Ci și socială, și civică.

Da. E acest tot, întreg: să ai familie, să ai... cutare... să te întrajutorezi... spiritul ăsta de jertfă și de dragoste, că asta este. Dragostea fără renunțare... Eu, dacă văd pe cineva că este flămând, trebuie să-l întrajutorez, să îi dau din al meu, adică să renunț la mine, la al meu... or, astăzi...

Nu se mai poartă. Nu e la modă.

Astăzi... îți dau ție în cap, ca să am eu. Invers. Ce să spun? Nu vedeți că nu are trecere astăzi?... E

așa de puternic duhul ăsta lumesc, că Mișcarea legionară nu mai are priză la generația de azi. Cum, să fii gata să te jertfești? Să renunți la tine? Era frumos! Adică, ce făceam noi? Ce ne învăța? Adică, ești acolo, în comună, sau ești în oraș, ești în acest mănunchi de prieteni, ca să spun așa, acest cuib, care e până la 12 oameni, aveai în cartierul tău, în școala ta, în sat, aveai un bătrân, o bătrână, cineva care era sărman, luai inițiativa: trebuie să-i facem focul, trebuie să-i ducem, să-i facem – adică era un spirit din ăsta de întrajutorare, nu erai singur în lume. Acum nu mai este așa. Nu mai este spiritul ăsta, adică idealul. Uitați-vă la ce se întâmplă la nivelul de sus. Îi vedem împărțiți în tot felul de partide. Păi, ăștia!... E vreun partid idealist? Ai vreun partid ideal? Când îi vezi că trec dintr-un partid în altul, de la social la liberal, de la liberal la ăia și de la ăia la ăia? Există vreun ideal la oamenii ăștia? Nu există! Interesul personal, nu? Sunt multe, multe de spus, dar ca să revin la momentul acela, că m-a impresionat atât de mult, momentul ăsta când mi s-a iluminat mintea...

Atunci când v-ați vindecat?

N-am trăit în viața mea așa ceva! S-a luminat capul ca lumina! Vă dați seama ce fericire? N-am fost niciodată... am simțit acolo, în temniță am simțit acea fericire, pe care n-am regăsit-o aici, afară, liber fiind. Însă așa ceva... probabil că am fost prea chinuit cu mintea, ca dintr-odată să-mi ia această durere. Cine? Dumnezeu! O boală despre care spun ei că e fără leac! Se poate lăuda cineva că m-a vindecat? Niciunul! Că, dacă ei ar fi fost niște oameni cărora să le povestesc, ca și dumneavoastră, ar fi tras o concluzie, înțelegeți? Că nu medicamentele m-au vindecat – nu m-au ghicit! Fizic, așa s-a manifestat: necirculația

sângelui care alimenta creierul. Asta a fost. Îngroșarea sângelui. Boala Horton... arterită Horton temporizată. Asta e diagnosticul. Că englezul ăsta a descoperit-o. Nu sunt decât cincizeci de cazuri în toată lumea.

Considerați că așa-zisa revoluție din 1989 a adus României libertatea dorită? Sau, mai bine spus, așteptările pe care le-ați avut dumneavoastră în tinerețe și după viața de întemnițat s-au împlinit după revoluția română din 1989?

Nu! Libertatea, sigur, este după cum și-o închipuie fiecare. Noi aici vorbim de 1989, de libertatea asta mai mult fizică. Libertatea care a venit este greșit interpretată. Dumnezeu ne-a creat cu adevărat ființe libere...

Dar liberi duhovnicește, liberi de păcat.

Da, omul are această libertate de a alege, de discernământ, de a alege între bine și rău, dar, dacă noi luăm ca libertate că am scăpat de stăpânirea comunismului, aș putea să spun că adevărații oameni liberi am fost noi, cei care eram în închisoare. Noi eram în închisoare liberi. De ce? Pentru că nu ne-am despărțit de Dumnezeu, de crezul nostru, nu am abdicat. Care au avut fericirea, au rămas acolo, sunt fericiți veșnic...

De ce îi considerați fericiți pe cei care au murit în temniță, pentru Hristos?

De ce? Pentru că au murit lipiți de Dumnezeu. Și viața veșnică e viața cea cerească, nu e cea pământească, pe care o vedem aici. Viața asta are limite și azi sau mâine plecăm de aici, pe câtă vreme ei au scăpat de deșertăciunea asta a deșertăciunilor, de viața asta trecătoare, și au trecut dincolo și și-au asigurat veșnicia... Așa că libertatea... Vedeți că tocmai aici,

până unde se coboară, lupta asta a libertății noastre, e tocmai lupta asta a noastră cu gândurile. Pentru că cine ne înrobește pe noi? Gândul! De la gând pleacă! „Spune-mi ce gândești, ca să-ți spun cine ești”, spun înțelepții. Deci, vrem să fim liberi, nu putem decât fiind alături și alipiți de Dumnezeu. Nu mai suntem alipiți de Dumnezeu, nu mai suntem liberi.

Chiar dacă din punct de vedere social suntem liberi, dar suntem robi patimilor.

Da, sigur că da! Așa că, vedeți, am căpătat noi libertate, dar mai mult o libertate fizică, o stăpânire a pământului, dar duhovnicește nu s-a întâmplat nimic. Depinde de fiecare dintre noi, de discernământul pe care-l avem fiecare și cât putem să ne păstrăm liberi, adică cât reușim noi să stăm cu gândul lipit la Dumnezeu, ca să fim liberi. Cum ne abatem, nu mai suntem liberi.

Credeți că toți cei care au trecut prin pușcărie ar putea fi călugări, sau călugării neapărat pot să trăiască în pușcărie, să ducă mucenicie? Că unii oameni așa ar crede, că un călugăr poate să fie și mucenic, dar nu-i obligatoriu.

Nu, fiecare om are caracterul lui și are menirea lui. Și Dumnezeu are biciul Lui. E bine că ești de bună credință, dar ești naiv – îți mai dă câte un bici, așa, și te ține pe cărare. Nu spun că asta pe care am fost eu e cărarea cea mai bună și toată lumea trebuie să meargă pe ea. Sau să spunem că asta este forma cea mai bună, desăvârșită, călugăria... Am văzut în pelerinaj ceva care putea la început să smintească pe alți oameni. Am văzut călugări îmbrăcați în haine, pe marginea apei, și fumau... Dacă eu aș fi fost mai limitat și cu cunoștințe mai limitate, ar fi fost pentru mine sminteală. Dar ghidul meu nu este omul, ghidul

meu este Hristos. Ăsta e ghidul meu! Poate să aibă orice grad și orice funcție, și chiar arhierească dacă are... Știam că la noi, dacă nu făceai ascultare, te dădeau afară, nu mai puteai să te numești frate de cruce. Nu mai erai fratele meu de cruce dacă tu urmai altă cale.

Dumneavoastră în temniță ați cunoscut catolici, protestanți, evrei.

Sigur! Greco-catolici, catolici, evrei...

Ați suferit împreună, ați mâncat din aceeași pâine cu cei de alte credințe. Ce părere aveți, că și credința lor e bună sau numai credința ortodoxă trebuie păstrată, chiar dacă ei, ca oameni, sunt admirabili?

Pentru mine, credința desăvârșită e numai cea ortodoxă, de la care nu trebuie să mă abat. Dacă eu am îndoieli în credința mea, nu mai sunt ortodox, pot să fiu spre credința cealaltă. Pentru că am cunoscut, și aici profesori, oameni născuți ortodocși, profesori universitari... și au venit ăștia din America, și oameni culți, cu nu știu ce... au adoptat... probabil că i-a săltat și în funcții, și în numerar...

Voia unul să vină să-mi predea... să-mi vorbească mie... Și am spus imediat: „Să ne înțelegem de la început: eu sunt creștin ortodox. Eu vreau să știu cu cine stau de vorbă” – că l-am simțit că nu e de credința noastră. Zic: „Dumneavoastră spuneți Simbolul credinței? În rugăciunile dumneavoastră spuneți Simbolul credinței?” Zice: „Nu.” Zic: „Ei, asta ne desparte. Eu îmi respect Simbolul credinței. În Dumnezeul care scrie acolo, în Tatăl, în Fiul, în Duhul Sfânt, așa cum spune *Crezul*: «Cred întru Unul Dumnezeu, Tatăl atotțiitorul, Făcătorul cerului și al pământului»

și așa mai departe. Dacă dumneavoastră credeți altfel, nu avem ce discuta.”

Zice: „Totuși, dacă veniți uite, aici, la noi, la biserică, că avem și noi biserică...” Zic: „Mă iertați, eu de-abia fac față la biserica mea. Nu pot să merg la mai multe biserici deodată. E un singur Dumnezeu, o singură Biserică, un singur Hristos, un singur pământ, un singur cer... Nu, n-am treabă cu voi...” Ăsta era de la o sectă americană.

O dată mă înconjoară niște studenți. Toți de-aceeași vârstă. Ei au crezut că dau de-un ortodox oarecare, și mă iau așa la întrebări, pe departe. Însă am tăcut, să văd în ce ape se scaldă ei. Că... ce cred eu despre Sfântul Duh? Zic: „Păi, ce pot eu să cred mai mult decât ceea ce crede Biserica? Pot eu să cred mai mult decât ne învață Biserica? Dumneavoastră la ce biserică mergeți?” Că nu știu cum, că nu știu ce... Zic: „Uite ce-i...”– și i-am luat și pe ei în primire, că aveam încredere, ăștia erau tinerei; că i-am spus și profesorului universitar: „Mata la bază ai fost ortodox, nu?” „Da. Și?” „Acuma sunteți de altă credință.” El era acolo predicator, în duhul că toți să fim o apă și-un pământ, toate credințele.

Ați dat de un predicator ecumenist.

Zic: „Părinții dumneavoastră au știut Crezul, au fost ortodocși, ca și mata, cred.” N-a negat! Și am vorbit și cu alt profesor, care și el a fost comunist, și el a fost profesor care a predat la universitate. Ăsta cel puțin a fost sincer! A fost prin Ucraina și așa mai departe, a predat comunismul... însă de ortodoxie nu s-a lăsat. Și ceea ce a făcut el a făcut din interes. A făcut omul facultate, a ajuns pe treptele cele mai înalte ale societății și așa mai departe. Acuma, el îl ataca pe celălalt, nu era de acord cu el, dar s-a dus o dată la

biserica lui. Zice: „M-am dus o singură dată.” Mi-a spus celălalt: „Uite, și profesorul Matei a fost aici” – ca să mă ducă și pe mine. Zic: „Profesorul Matei? N-am nimic cu el, omul e liber, fiecare poate să se ducă. Dar eu nu merg.” „A, îmi pare rău!” Și bineînțeles că ne salutăm când ne vedem, dar nu mai vorbim.

Vi se pare că România e mai liberă decât pe vremea comunismului? La nivel social românul a primit ceea ce aștepta el pe vremea lui Dej, pe vremea lui Ceaușescu? Credeți că în plan social România a ajuns la o bunăstare, la o fericire, la o normalitate?

Vedeți, aici se contrazic. Dacă eu sunt idealist materialist și urmăresc fericirea asta materială, adică să am de toate din îndestulare, să-mi satisfac toate plăcerile trupești e una – și alta este ca eu să fiu liber din punct de vedere duhovnicesc. Este cu totul altceva. Comuniștii au avut idealuri materialiste și cei de astăzi nu pot să spun că au alte idealuri – bunăstarea, nu? Dar am scăpat de o anumită dictatură antihristică, ca să spun așa.

Vi se pare că țara acuma, politic vorbind, este liberă? Că atunci eram sub cizma URSS, iar acum...

Unii sunt capitaliști, alții sunt socialiști, ca să nu mai spunem comuniști, dar și unii și alții sunt materialiști. Unii sunt mai agresivi, folosesc mijloacele astea de forță, de distrugere, și ceilalți aș putea să spun că au alt sistem, bazat mai mult pe libertatea asta fizică a omului, însă nu au un ideal. Nu au un ideal cum are Biserica, idealul mântuirii. Împărăția tot a oamenilor, tot a diavolului este, până la urmă, că uneori diavolul se luptă cu sfinții agresiv și chiar având chip de oameni care s-au luptat cu ei și alții în chip nevăzut.

„Cine crede cu adevărat în Hristos, acela şi moare pentru Hristos”[20]

Când îl întâlneşti prima dată, eşti izbit de vioiciunea şi de energia pe care le degajă, dar şi de privirea luminoasă şi căldura sufletească pe care o răspândeşte. Discuţiile cu el te fac să te simţi ca în faţa unui Gheronda mult-încercat în luptele cu diavolul. De altfel, Marin Răducă a experimentat aproape douăzeci de ani iadul temniţelor comuniste, unde a avut ocazia să-l înfrunte pe satana în chipul torţionarilor, dar şi să-şi conştientizeze propriile patimi şi neputinţe.

La cei 96 de ani ai săi, Marin Răducă ne împărtăşeşte experienţele sale din perioada detenţiei, din care putem învăța la rândul nostru cum să devenim fii ai luminii *(Efeseni 5, 8).*

- Domnule Marin Răducă, ați petrecut nouăsprezece ani în temnițele comuniste. Prima condamnare, la numai 20 de ani, când ați primit doisprezece ani de închisoare, iar cea de-a doua la scurtă vreme, când erați deja căsătorit și soția însărcinată; v-ați întors atunci acasă după aproape opt ani de temniță. Ce a fost pentru dumneavoastră cel mai greu de suportat în anii de detenție?

- În general, puşcăria, pentru că omul e născut să trăiască liber, nu să fie băgat într-o cuşcă. Aveam credință în Dumnezeu, asta ne-a ajutat. Făceam parte

[20] Interviu realizat de Raluca Tănăseanu, apărut în revista *Familia ortodoxă*, în numerele 110 şi 111/2018 (n. ed.).

din Frăţiile de Cruce, și nimeni nu era primit în Frăţiile de Cruce dacă nu era cunoscut că are credință în Dumnezeu. Noi aveam, într-adevăr, o pregătire creştină ca toată lumea, dar puţin mai deosebiţi, aş putea spune, pentru că se punea accent ca în fiecare duminică şi sărbătoare să mergem la biserică şi trebuia să studiem din Sfânta Scriptură şi Sfinţii Părinţi. Dacă nu aveam aceste elemente de credinţă din libertate, cred că nu am fi putut să suportăm supliciile la care am fost supuşi.

Dar aici suferinţa ne-a adâncit credinţa. Aici, când te-ai văzut singur în celulă, fără carte, fără alţi prieteni, ai început să te întrebi şi mai profund, să te gândeşti ce e cu tine. Trebuia să ne cunoaştem pe noi înşine şi să luptăm împotriva slăbiciunilor noastre: ca simţuri, ca gânduri, ca imaginaţie. Și cred că este punctul cel mai important în viaţa unui creştin ca omul, înainte de toate, să se cunoască pe sine însuşi, să caute şi să înveţe cum să-şi stăpânească eul. Față de ceea ce astăzi se face sub egida „Drepturilor omului” și se stimulează mai mult simţurile de plăcere, noi căutam să luptăm împotriva acestor simţuri, începând cu gândul – pentru că păcatul mai întâi se împietreşte în inimă printr-un gând, care poate să vină de la mine, poate să vină de la diavol. Deci, luptam să nu stăm de vorbă cu gândurile, să ne împotrivim, şi după aceea să ne rugăm cu „Doamne, Iisuse…”, adică să ne mutăm gândul de la ideea care s-a înfiripat în minte şi să cerem ajutorul lui Dumnezeu, pentru că omul nu poate singur, numai prin voinţa lui, să biruiască păcatul.

Și de-aici, sigur că în educaţia noastră era vizată crearea omului nou. Bineînţeles că noi vorbim de crearea unui om nou, dar, cum se realizează acest om

nou? Omul nou este Hristos, şi omul vechi este Adam, după ce a căzut în păcat. Iar ca să realizăm acest om nou, trebuie, mai întâi, să scăpăm de gândurile păcătoase, care trebuie înlocuite cu gânduri nepăcătoase. Ăsta este un punct care va trebui să ne urmărească toată viaţa. De ce trebuie să fim trezvitori toată viaţa? Pentru că gândurile nu le putem opri, dar ceea ce putem face noi este să le primim sau să nu le primim, putem să stăm de vorbă cu ele sau să le întoarcem spatele. Avem libertatea asta. Omul, în general, când îi vine un gând, stă de vorbă cu el şi, dacă îi stârneşte plăcerea, luptă chiar să ajungă acolo. Însă Mântuitorul ne învaţă: *Privegheaţi şi vă rugaţi, să nu cădeţi în ispită* (Matei 26, 41).

Deci toate strădaniile acestea de înnoire, de lepădare de omul cel vechi şi îmbrăcare în omul cel nou – adică te lepezi de Adam cel vechi şi te îmbraci în Adam cel nou, în Hristos – sunt ca să obţii viaţa veşnică. Însă ceea ce vedem noi la tineretul de astăzi este că nu are o preocupare – or, mai întâi, trebuie să crezi, adică să ai un ideal. Care este idealul nostru? Învierea, viaţa veşnică. Şi ce condiţii trebuie să îndeplinesc eu ca să ajung acolo? Să mă despătimesc. Înnoirea asta este: omorârea păcatului, lepădarea de sine.

Toate, toate se învârt în jurul lui Hristos, a vieţii Lui. Dacă noi nu am fi avut credinţa în Hristos Dumnezeu, nu am fi putut să trecem prin încercările groaznice prin care am trecut.

„Doamne, nu vreau să mă lepăd de Tine, ajută-mă!”

- Ce gândeaţi în timpul torturilor?

- Ce gândeam? La rugăciune, atât. N-aveai niciun ajutor; n-aveai mamă, n-aveai tată, n-aveai surori, n-aveai pe nimeni – erai numai tu cu Dumne-

zeu. Ne rugam la Maica Domnului, la sfinţi, la Mântuitorul... „Doamne, Iisuse Hristoase, miluieşte-mă!”, „Doamne, apără-mă! Doamne, întăreşte-mă!”.

Am fost dus, de exemplu, într-o celulă de tortură. Au deschis geamurile – asta era în luna ianuarie, şi era un ger afară! – m-au dezbrăcat şi m-au băgat acolo. Când am intrat acolo şi m-au dezbrăcat, primul gând a fost la Dumnezeu şi-am spus: „Doamne, Tu, Care ştii şi firele de păr din capul meu şi nu pică niciunul fără ştirea Ta, Tu ştii că sunt aici. Întăreşte-mă, să nu cad în mâna vrăjmaşului, că eu nu vreau să mă lepăd de Tine. Ajută-mă!”. Și, în felul ăsta, prin rugăciune, mi-am zis: „Dacă a trecut un minut, o trece şi-al doilea...”, şi tot aşa, până când mi-am zis: „M-am aclimatizat!”.

Eu am zis așa ca să dau o înțelegere, dar era şi Dumnezeu acolo, nu? Că Dumnezeu nu lucrează fără noi, deci trebuie să doresc lucrul acesta. Și bineînţeles că pe ocheanul vizetei mă spionau, vrând să vadă ce fac. Aveam această libertate, puteam să aleg: ori cu Dumnezeu, ori cu satana. Dacă ciocăneam în uşa celulei și ziceam celui care mă spiona să vină ofiţerul politic – adică satana – şi cădeai în mâinile lui, atunci, după povestirea altora, te ducea în birou, acolo, la el, te servea cu ness, te întreba – ca și cum nu s-ar fi întâmplat nimic, ca și cum nu ar fi știut nimic! –, şi te lua aşa, cu frumosul, cu frumosul, ca să te aducă la lepădare, înțelegeți? Să te aducă la necredinţa lor. Și, dacă n-ai făcut treaba asta şi ai ales voia lui Dumnezeu, e suferinţă. Și noi instinctual fugim de suferinţă. Dar ceea ce am constatat, şi ceea ce vedem chiar din Sfânta Scriptură, că Sfântul Apostol Petru, atunci când Mântuitorul le spune: *Vedeţi că mergem la Ierusalim, şi Fiul Omului va fi dat în mâna cărtu-*

rarilor şi va fi scuipat, batjocorit, răstignit, atunci Sfântul Apostol Petru Îl trage de-o parte pe Mântuitorul, să nu audă şi ceilalţi, şi zice: *Să nu Ți se întâmple Ţie una ca asta!* Şi Mântuitorul ce-i răspunde? *Înapoia mea, satano! Că tu gândeşti ale lumii!* (cf. Matei 16, 22-23). Cu o oră înainte, tot aceleiaşi persoane îi spusese că: *Tu ești Petru și pe această piatră voi clădi Biserica Mea* (Matei 16, 18). Și iată că din vieţile Sfinţilor Apostoli tragem anumite învăţăminte, că şi ei au fost oameni ca şi noi. Schimbarea lor are loc de-abia când harul Duhului Sfânt, sub formele acelea de limbi de foc (cf. Fapte 2, 3), a venit peste ei, atunci când ei erau în cămara de sus, strânşi acolo de frică, ca să se roage. Și ei de-abia de-atunci, cu puterea harului Duhului Sfânt, n-au mai avut comportamentul omului fricos, de-atunci ei erau gata să-şi dea chiar şi viaţa pentru Hristos. Aşa şi noi. Înțelegeți?

Și, ce să vă spun? M-au ţinut şase luni de zile acolo, în celula aceea. Și celula asta era lângă o toaletă, și toaleta era cu zidul din afară, și acolo, cum curgea apă, peretele ăla era şi îngheţat. În prima clipă când m-au băgat acolo, a venit peste mine parcă o întunecare, așa, a minţii, când am văzut că mă răscoleşte frigul şi mă pune și să mă dezbrac – că și în temniţă era frig, da' vedeți că există şi iad, da' există şi talpa iadului! Și prima dată, cu rugăciune, m-am împotrivit și-am spus: „Doamne, Tu, Care le ştii pe toate, şi Tu ştii, știi că eu nu vreau să mă lepăd de Tine, ajută-mă! Maica Domnului...". În felul ăsta, m-am „aclimatizat", așa spuneam eu, şi m-am obişnuit cu frigul. Și-a trecut o zi, și-a trecut o săptămână, și-a trecut o lună, şi-au trecut şase luni. Și de-acolo, de unde eram, din celularul nou, m-au băgat în zarcă, că n-am cedat. Dacă cedai... se foloseau de tine, te fă-

ceau omul lor, informator, te băgau prin alte celule – că trebuia să dai dovadă că eşti de partea lor – şi spuneau: „Vezi, pe persoana respectivă să o întrebi următoarele lucruri şi să vezi ce spune”. Asta era treaba celor care cădeau.

„Prin Hristos vine harul Duhului Sfânt şi te întăreşte”

- Au fost și care au căzut dintre dumneavoastră. Cum îi priveaţi pe cei ce au căzut?

- Ca pe nişte trădători. Vedeţi, pe parcurs, când treci prin toate chinurile astea, te gândeşti că au fost nişte oameni slabi. Or, la Hristos – ce spune Hristos? *Cine vrea să vină după Mine să se lepede de sine, să-şi ia crucea şi să-Mi urmeze Mie* (Marcu 8, 34). A-I urma lui Hristos, a crede cu adevărat în Hristos înseamnă să te lepezi chiar de propria ta viaţă, aşa cum tot El ne-a învăţat, că: *Nu vă temeți de cei ce vă ucid trupul, ci să vă temeți de cei care vă pot ucide şi trupul, şi sufletul* (cf. Matei 10, 28). Și de-aceea mulţi au murit fără să se lepede – dintre fraţii de cruce, mai ales dintre cei vechi, foarte-foarte puţini s-au lepădat. Ceilalţi, care au venit mai târziu cu vreo zece ani în puşcărie, aceia au fost mai vulnerabili; și noi, atunci, îi priveam ca pe nişte trădători, ca pe nişte informatori. Și i-am cunoscut după ce s-au eliberat: unii s-au călugărit, alții şi-au revenit prin pocăinţă... Deci, slăbiciune. Omul are o anumită limită de rezistenţă.

Dacă vrei cu adevărat să mori pentru Hristos, ai ocazia, nu? Vedeți că nu întotdeauna ţi se iveşte această ocazie. Câţi n-am dori, sau câți n-au dorit înainte, cum spune Mântuitorul, să prindă zilele acelea, ca să-L vezi pe Dumnezeu Om, cu Care poţi să stai de vorbă? Însă El ne-a lăsat Testament cum să credem, cum să trăim în lumea aceasta, şi eu zic așa, că ăsta

este lucrul principal: cine crede cu adevărat în Hristos, acela şi moare pentru Hristos, şi atunci prin Hristos vine harul Duhului Sfânt şi te întăreşte.

Sunt foarte mulţi care au fost chinuiţi, bătuţi – avem exemplul ăsta cu Tache Rodas, când se întâlnește în pușcărie cu unul dintre studenţi: „Camaradul meu!”, şi ăla îl bătea cu funia în cap, şi el, de teamă să nu rămână paralizat, îl ruga: „Nu mă mai bate în cap...”. Și, când s-au întâlnit – poate aţi văzut întâlnirea asta între Rodas şi torţionarul lui pe internet, impresionant... Că doară el nu era din fire pornit spre rău, dar nu a rezistat – și l-a întrebat Rodas: „Îţi aduci aminte când te rugam să nu mă mai baţi cu funia? Ce te-a determinat?”. Zice: „Eram îndrăcit”. Până la urmă, ce se întâmplă? Torționarul se călugăreşte, Rodas nu se călugăreşte! Și ce mărturiseşte Rodas, când era sub ploaia asta de lovituri? Se ruga la Maica Domnului şi nu simţea durerea, deşi el era spulberat din punct de vedere fizic. Însuşi călăul cel mare, torţionarul Ţurcanu, a rămas înmărmurit. A fost învins prin rezistenţa lui Rodas. Dar a întrebat el: „Cum ai putut să rezişti?”. Zice Rodas: „Nu simţeam”. Și zice: „Ori de câte ori era cât pe-aci să cedez, atunci se oprea bătaia”. Şi el era cu rugăciunea, permanent.

„Cuvântul lui Hristos trebuie trăit”

- În ce momente aţi simţit că Dumnezeu vă ajută?

- Dumnezeu ne ajută atunci când ne rugăm la El! Una este când eu mă forţez aici, în libertate, să spun rugăciunea cu atenţie, să fiu concentrat, să am inima zdrobită şi aşa mai departe. Acolo, în atmosfera aceea de tortură, inima se roagă cu multă simţire şi cu lacrimi, înțelegeți? Și-atunci vine harul lui Dum-

nezeu şi te ajută. Dacă tu doreşti lucrul ăsta, şi nu-ţi atribui că poţi tu ceva... Pot eu să spun că pot ceva? Uitaţi-vă la mine: sunt în al 96-lea an al vieţii, nu sufăr, cu toate că m-au ţinut în frig. Oamenii care au trăit normal în lumea asta suferă de reumatism și de câte altele. Eu nu sufăr de nimic. Este puterea mea? Nu, totul e să fii sub ascultarea lui Dumnezeu.

Şi ajutorul ăsta e: în primul rând, să fii permanent lipit de Hristos. Nimeni nu te ajută, decât Dumnezeu. Dumnezeu ne-a creat cu libertate, şi avem această libertate de a alege: ori cu Dumnezeu, ori cu diavolul. Dacă eşti cu El, şi Dumnezeu știe și vede că tu te străduieşti să nu păcătuieşti, să te rogi, să faci voia Lui, să nu ieşi din cuvântul Lui, și duci lupta asta împotriva păcatului şi-a răului – vedeți, cu acestea, omul, pe parcurs, îşi schimbă viaţa. Nimeni nu s-a născut sfânt, dar cine vrea ca să ajungă la sfinţenie, cu harul şi cu ajutorul lui Dumnezeu ajunge acolo unde trebuie, şi în felul ăsta se capătă învierea, viaţa veşnică, numai în Dumnezeu, numai în Hristos. Și gândul la El, că El atâtea a pătimit, cum n-a pătimit niciun ucigaş pe lumea asta, torturat cum a fost El torturat. Şi El a fost torturat fără a avea păcat, pe câtă vreme oricare dintre noi suntem păcătoşi. Noi suntem păcătoși, oricât am căuta noi... Fără mila lui Dumnezeu, nimeni nu se mântuieşte. Dar Dumnezeu, în mila Lui, când te vede că tu te străduieşti, te nevoieşti, aşa cum spune Mântuitorul, că *Împărăţia Cerurilor se ia cu sila, de la Ioan Botezătorul încoace* (cf. Matei 11, 12), adică cu străduinţă. Deci, trebuie să ne străduim. Avem și noi părticica noastră, dar nu că străduinţa mea mă mântuieşte; tot mila lui Dumnezeu e aceea care mă sfinţeşte. Fără asta nu se poate.

Și-ţi pui tot felul de întrebări: „Cum, domnule...?” Și ne dă exemplu chiar în Sfânta Scriptură, că vedem că au ajuns la sfinţenie tâlhari, desfrânate, și te-ntrebi: „Cum?” Și noi nu suntem nici reci, nici calzi, de aceea spune Mântuitorul că ne scuipă afară din gură (cf. Apocalipsa 3, 16), că nu suntem nici reci, nici calzi, suntem în starea asta de ambiguitate. Avem impresia că suntem ucenici şi credem în Hristos, dar prin faptele noastre dovedim contrariul. Cuvântul lui Hristos trebuie trăit.

Și omul nu-şi dă seama de ce simte, că eşti într-o permanentă bucurie sufletească. Îi aud pe oameni că sunt frământaţi – şi sunt oameni care au preocupări duhovniceşti, dar nu ştiu să lupte cu păcatul. Pentru că, în clipa în care ai ajuns de te-ai curăţit, atunci harul lui Dumnezeu lucrează împreună cu tine, dacă voieşti. Că dacă omului i-a dat Dumnezeu voia liberă, înseamnă că trebuie să voiesc; nu că prin voința mea aș face eu ceva. Fără harul lui Dumnezeu sunt nimic. Și pentru asta îți trebuie strădanie, trezvie, o permanentă luare-aminte la tine însuţi – aşa se ajunge la Hristos. Să ai permanent, pe cât se poate, gândul la El. Și cum pot să am eu gândul la El? Prin rugăciune, prin „Slavă Ție, Dumnezeule, slavă Ție!” „Maica Domnului, ajută-mă!” „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine, păcătosul!”.

Aici e toată cheia: nu-ţi lăsa mintea să vagabondeze pe unde vrea ea. Mintea trebuie strunită şi condusă acolo unde vreau eu. Că, dacă mă las așa, în voia sorții, se plimbă mintea prin toate locurile murdărite. Dar, dacă îi dau eu de lucru minţii, adică o stăpânesc eu, nu mă las eu dus după ce vrea ea, rămân cu Hristos. Trebuie nevoinţă şi ascultare de poruncile Lui, şi asta nu e imposibil. Nu e imposibil.

Pe mine la început asta mă frământa, cum să fiu eu atent permanent la mine însumi. Păi, vezi că-ţi vine un gând sub formă de păcat. Dar, gândul nu e nici păcat și nu e nici virtute, depinde de-aici, de la libertatea mea, dacă eu vreau să-l lucrez, să-l primesc, să stau de vorbă cu el. Și Sfinţii Părinţi ce spun: „Nu sta de vorbă cu el, taie-l, întoarce-ţi gândul la Hristos, la rugăciune: «Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă!»". Aşa se ajunge la viaţa veşnică. Or, astăzi tineretul este preocupat de grija zilei de mâine, de întreţinerea vieţii, şi pentru asta face toate păcatele şi toate compromisurile. Dar Mântuitorul, ce spune? *Nu vă gândiţi la ziua de mâine, ajunge zilei necazul ei* (cf. Matei 6, 34). Deci, mai întâi – nu spune să nu faceți și celelalte – mai întâi caut Împărăţia Cerurilor *şi toate celelalte vi se vor adăuga vouă* (Matei 6, 33).

- Domnule Marin Răducă, ne-ați vorbit cu multă însuflețire despre dragostea lui Hristos. Dar ne uităm la noi și vedem că suntem morți duhovnicește. Cum să deşteptăm în noi acest dor după Dumnezeu?

- Prin evlavie şi, mai ales, prin mama. Cum au ajuns sfinţii sfinţi? Prin mamele lor, prin bunicile lor. Sigur că dumneavoastră aţi apucat nişte timpuri de necredinţă, când credinţa era sub altă formă, interzisă, adică nu se mai făcea educaţie creştină, şi aţi trăit într-o anumită mentalitate, mai mult spre materie, nu spre duh. Dar o mamă de mai înainte – care şi ea, la rândul ei a primit de la părinţii ei educaţia asta –, ea, când se ruga, se punea acolo, în faţa icoanei, îşi lua şi copilul lângă ea la rugăciune, şi copilul, chiar dacă uită, la un moment dat îşi aduce aminte ce făcea mama. Și, în felul acesta, nu eu sunt acela care fac ceva, ci vine harul Duhului Sfânt prin rugăciune și face.

Suntem purtători de Hristos de la Botez, dar noi L-am lăsat pe Hristos singur, şi El aşteaptă cu multă răbdare, nu ne forţează, deşi doreşte ca și ultimul păcătos să fie acolo unde este El, adică în ceruri, în împărăţia Tatălui, în rai. Avem atâtea exemple... Mântuitorul a lăsat cele nouăzeci și nouă de oi care Îl ascultau şi a plecat după cea care rătăcise de la viaţa duhovnicească. Iubirea lui Dumnezeu! Vedeţi până unde merge? Le lasă pe cele nouăzeci și nouă drepte şi fuge după celălalt, care-i păcătos!

Și așa ne răspunde la toți cei care suntem dintre tâlhari. Că cine-i primul om care intră în rai? A intrat un drept? Nu, un tâlhar. Aşa a aranjat divinitatea, că L-au răstignit între doi tâlhari. Și un tâlhar ce-i spunea Mântuitorului? Îl înfrunta: „Dacă eşti Tu cu adevărat Hristos, Fiul lui Dumnezeu, dă-Te jos de pe cruce şi dă-ne şi pe noi jos, şi vom crede în Tine!". Celălalt, ce spunea? „Mă, nu ţi-e oarecum ruşine? Că noi suntem aici pentru faptele noastre rele, avem crime de nu le ştim numărul, dar El e nevinovat, El n-a făcut niciun păcat şi este răstignit ca şi noi, tâlharii". *Amin, amin, zic ţie*, zice Mântuitorul, *că astăzi* – nu mâine! *astăzi vei fi cu Mine în rai* (Luca 23, 43). Deci, primul om intrat în rai este un tâlhar. Vedeţi până unde pătrunde mila lui Dumnezeu? Numai un strop de milă...

Și ce le spune Mântuitorul preoţilor și cărturarilor de-atunci? Că *vameşii şi păcătoşii vor intra înaintea voastră în împărăția lui Dumnezeu* (cf. Matei 21, 31). „Voi, care propovăduiţi pe Dumnezeu, voi sunteţi vicleni, răstălmăciţi cuvântul lui Dumnezeu". Și uite-așa, omul să nu se dezlipească de Sfânta Scriptură, pentru că îi va ajuta foarte mult. Ce este, în fond, Sfânta Scriptură? Este viaţa Mântuitorului. Și,

într-un cuvânt, ca să sintetizezi toată Scriptura, ce spune Mântuitorul? *Fiţi sfinţi, că Dumnezeu sfânt este* (cf. Petru 1, 16). Asta urmăreşte: să fim sfinţi. Asta ne învaţă Sfânta Scriptură.

„Moartea este o simplă trecere
de la o formă de viaţă la cealaltă"

- *Și totuși, foarte mulţi suntem bolnavi sufleteşte. Spun Părinţii că „Biserica este un spital duhovnicesc". Cum vedeţi acest lucru?*

- Aşa ar trebui, să fie un spital. Și a fost. Dar acum, ce să vă spun... nu mai avem duhovnicii care au fost odată. Astăzi, dacă te duci să te spovedeşti şi spui păcatele, preotul este binevoitor şi te dezleagă, conform atribuţiilor pe care le are. L-am întrebat pe un preot şi zice: „Noi astăzi nu mai suntem duhovnici". Zic: „Dar ce sunteţi?" „Dezlegători de păcate!". Lumea zice: „Măi, este un duhovnic acolo extraordinar!". Păi, nu-i suficient ca unui penitent să-i spui: „Să faci acatistul cutare, paraclisul cutare...", fără să-l sfătuieşti *cum* să scape de păcat, pentru că el vine permanent cu păcatul respectiv, pe care-l repetă mereu. Trebuie să-l înveți cum să se tămăduiască.

Vedeţi că este această părticică a noastră de conlucrare. Lucrătorul, într-adevăr, este Dumnezeu, dar conlucrătorul sunt eu, omul, deci trebuie să vreau eu să mă schimb – nu că cineva, gata, mă iartă, mă dezleagă. Dumnezeu mă iartă, dar de-aici, de când am ieşit de sub patrafir, eu am intrat în lumea asta a păcatului, și am simţurile mele în continuare vii, înclinate spre plăceri. Or, un duhovnic adevărat trebuie să-l înveţe de-aici, de la stările astea, nu să lupte cu păcatul, că e greu să lupţi cu păcatul, ci să lupte cu *cauzele* păcatului, adică să nu lase gândurile să ajun-

gă păcat. Deci, pe penitent, indiferent că este tânăr sau bătrân, trebuie să-l înveţi lucrurile astea de căpătâi: în lupta ta eşti tu cu tine însuţi, pentru că numai tu ştii ce este în tine, care-i păcatul care te stăpânește.

Păcatul cel mai mare este acela care te stăpânește, şi de ăla trebuie să scapi. Și cum să scap eu? Păi, mai întâi trebuie să ştiu cum se formează. Păcatul are anumite trepte ca să ajungă păcat: de la ispitire, de la „momeală” – şi aici intervine „eu”-l meu, libertatea mea de a sta de vorbă cu el sau de a-l tăia, de a-l îndepărta, de a-i întoarce spatele, de-a mă ruga, de a-mi muta mintea de unde vrea să mă ducă „momeala” asta păcătoasă. Îmi mut mintea imediat la Hristos şi-I cer ajutorul, pentru că eu atât am putere, numai să mă împotrivesc. Dar, ca să fiu vindecat e rugăciunea, e harul Duhului Sfânt, care vine în noi.

Această permanentă luptă care se duce între om şi „momeală” ţine toată viaţa. Toată viaţa trebuie să fii treaz – dar asta nu înseamnă că trebuie să fiu concentrat, să văd când îmi vine nu-ştiu-ce gând sau „momeală”. Nu! Acestea vin şi pleacă. Dar, depinde dacă eu îl opresc. Vedeți că astăzi noi ar trebui să fim mai credincioşi decât primii creştini. Și de ce este invers? Și de ce noi, care avem mai multe posibilităţi – avem experienţa Sfinţilor Părinţi, avem biserica, avem cărţi de tot felul, avem Biblii şi tot felul de îndreptare – de ce nu ne stă mintea şi inima la lucrurile astea? Trebuie să fie cineva care să te îndrume, trebuie să fie cineva care să te aibă sub observaţie, că tu, fiind începător, nu ştii cum să reacţionezi, ca să nu cazi în păcat. Și, chiar și atunci când ai scăpat de păcat și ai ajuns la desăvârșire, ce vedem noi la Sfinţii Părinţi? Chiar atunci când ei erau să plece în lumea

cealaltă, când ucenicii se duceau şi ziceau: „Cu cine stai de vorbă?” „Cu îngerii.” „Şi ce spun?” „Păi, au venit ca să mă ia.” „Şi tu ce-ai spus?” „Am spus că să mai mă lase.” „De ce?” „Păi, să mă mai pocăiesc.” „Dar, avvo, tu mai ai nevoie de pocăinţă?...” „O, eu nici început bun n-am pus îndreptării mele!”. Vedeţi, noi cu comorile astea duhovniceşti pe care le avem nu ne mântuim. De ce? Pentru că nu mai credem. Că, dacă am crede, am face lucrurile care ne învaţă Dumnezeu-Omul, Mântuitorul.

Ceilalţi nu ştiau prea multe, şi totuşi aceia ajungeau la sfinţenie mult mai repede. De ce? E mediul, societatea în care te învârţi – vedeți că noi ne lipim de prietenii pe care îi avem, ca şi copilul, de aceea trebuie supravegheat, că el, de curiozitate, multe lucruri face, că-l învaţă ăla care-i arată păcatul. Ce să mai spunem noi astăzi? Te îngrozeşti! Profesori din toate domeniile, preoți... Vedeţi cum e păcatul? Că nu contează ce eşti, ce funcţie ai, că ești din cadrul Bisericii sau din cadrul universitar, nu! Păcatul îşi face loc în oricine, nu iartă pe nimeni. De ce? Pentru că n-are treabă cu Hristos. În loc să-L caute pe Hristos, în loc să spună: „Ce-i cu mine aici, măi?”. Păi, Dumnezeu ne-a dat viaţa asta trecătoare ca s-o câştigăm pe cealaltă, care este veşnică, netrecătoare. „Eh! Suntem muritori şi, ca atare, să mâncăm, să bem, să ne satisfacem toate instinctele astea trupeşti!”. Dar duc astea la ceva bun? Vedem că se smintesc şi la minte, capătă tot felul de boli trupeşti şi aşa mai departe. Pe câtă vreme viaţa în Hristos te duce la fericire, la nemurire, la veşnicie.

Noi raţional zicem că avem un anumit timp, că trăim până la o anumită vârstă şi apoi murim. Eu nu simt că trebuie să mor, înţelegeţi? Eu încă n-am

realizat, deşi Sfinţii Părinţi spun că trebuie să te gândeşti la moarte. Eu nu mă gândesc la moarte, pentru că consider moartea o simplă trecere de la o formă de viaţa la cealaltă, pe care noi nu o cunoaştem.

„Rugăciunea fără trezvie nu ajunge la Dumnezeu”

- În ce măsură pocăinţa ne ajută să ne vindecăm de patimi?

- Păi, pocăința, mai întâi trebuie să înțelegem ce e cuvântul ăsta, „pocăința”. Ce e pocăinţa? Prima dată a spus-o Sfântul Ioan Botezătorul: *Pocăiţi-vă, că s-a apropiat împărăţia cerurilor* (Matei 3, 2). Şi Mântuitorul ce spune? Acelaşi lucru: *Pocăiţi-vă* (Matei 4, 17). Dar noi ne întrebăm: ce e pocăinţa? Noi credem că pocăința e un regret faţă de păcatele pe care le-am săvârşit. Da, da’ nu-i întreagă! Întreagă vine de la cuvântul ăsta grecesc, *metanoia*: schimbă-ţi mintea! Adică, cum să-mi schimb mintea? Nu, nu mintea trebuie schimbată, ci felul de-a gândi, asta trebuie schimbat. Adică trebuie să mă înnoiesc și, pentru înnoirea mea, pentru transformarea vieţii mele în viaţa lui Hristos, am nevoie de această priveghere asupra mea. Eu, ăsta care vreau să cuprind totul, să am *mintea lui Hristos* (I Corinteni 2, 16), să fiu jertfelnic, dăruitor, plin de dragoste, pentru aceea trebuie să fiu trezvitor, atent la viaţa mea lăuntrică, să nu mă las captivat de plăcerile lumii.

Dar, ca să duci lupta asta, mai întâi trebuie să crezi în Dumnezeu, trebuie să crezi că Hristos este cu adevărat Om şi cu adevărat Dumnezeu. Și Dumnezeu vrea ca noi să fim asemenea Lui, El ne-a creat pe noi după chipul şi după asemănarea Lui – însă de la *chip* până la *asemănare* avem de dus această luptă cu noi

înşine. Și asta-i pocăinţa, adică a nu mai săvârşi păcatul.

- Cum să deosebim pocăinţa de deznădejde?

- În primul rând, pocăinţa nu te duce la deznădejde. Omul, ca să se pocăiască, trebuie să se ducă la un duhovnic, să-şi facă un examen al vieţii lui şi să scape de povara asta a păcatelor. Și el, de-aici, după ce şi-a mărturisit toate păcatele, deci a fost iertat, începe o viaţă nouă în Hristos.

De-asta am spus că duhovnicii de azi nu sunt cu adevărat duhovnici, că ei înșiși nu sunt vindecați. Du-te la un asemenea preot, care e rob păcatului. Nu? Mai întâi trebuie să fii transformat tu, ca preot, să ai experienţa asta duhovnicească a lepădării de păcat, ca să știi cum se duce lupta asta. Asta trebuie învăţat. De aici începe totul, de la „momeala" asta, de la gândul care trebuie respins şi cerut ajutorul lui Dumnezeu, că în gândul ăsta, în „momeala" asta, aici e rădăcina. Şi, dacă am eliminat rădăcina, mai ajunge „momeala" la păcat? Nu, că trebuie să treacă prin anumite trepte, ca să ajungă la păcat. Or, dacă din clipa când sunt ispitit, eu o tai, deci nu stau de vorbă cu ea, şi cer ajutorul numelui lui Hristos, sunt absolvit.

Duhul diavolului ce caută? Să mă atragă spre plăcere, spre lucrul rău. Eu trebuie să-mi mut mintea de aici, de unde vrea el să mă ducă, la Hristos. Şi la Hristos cum ajung? Care-i legătura mea omenească cu Dumnezeu? E rugăciunea, e tocmai puntea asta. De-aceea rugăciunea e cea mai importantă. Dar rugăciunea fără trezvie nu ajunge la Dumnezeu.

„Vrei ca să fii un om liber?
Caută şi schimbă-ţi viaţa”

- Vă rugăm să ne spuneţi câteva cuvinte despre rolul spovedaniei şi al împărtăşăniei în viaţa omului de astăzi.

- Păi viaţa omului de astăzi trebuie să fie ca şi a omului din primele veacuri ale creştinismului. Asta ar trebui; însă lumea, în general, e indiferentă. Am întâlnit şi oameni care mi se plângeau: „Nu pot să dorm noaptea”. Și le-am spus așa: „Vă rugaţi seara, înainte de-a vă culca?” „Ei, eu nu cred în astea! Eu nu am treabă cu astea!”. „Dacă n-ai treabă cu astea, are treabă diavolul cu dumneata. Mata eşti un om nefericit, ai probleme...” – şi câte boli nu are în el, câte frământări! „Vrei să fii un om liber? Caută şi schimbă-ţi viaţa”. Da' el, ce făcea? Se ducea în parc, aici, la Copou, că avea preocupări de plăceri, se uita după femei, deşi era căsătorit şi avea femeie.

Așa că, dacă vrei să te vindeci, mai întâi trebuie spovedanie – dar nu înseamnă că mă duc, mă spovedesc şi numaidecât mă şi împărtăşesc, că depinde de preot, să vadă ce păcate ai săvârşit, ce păcat te stăpâneşte, şi el, când constată că ai scăpat de păcatul care te stăpâneşte, te şi împărtăşeşte. Și, cum v-am spus, nu e totul spovedania. Mă spovedesc, dar eu nu cunosc. Trebuie să fiu informat – mai întâi informație, și după aceea formație. Dar, dacă eu nu sunt informat? Atunci nu pot nici să mă formez. Or, preotul ce-i spune la spovedanie? „Fă acatistul, sau zi de nu-ştiu-câte ori Tatăl nostru” şi aşa mai departe. Da, da' nu-i completă treaba, singură rugăciunea nu te sfinţeşte. Păi, de ce nu te sfințește? Pentru că n-ai nicio legătură tu cu Hristosul care este în tine. Tu, în loc să stai de vorbă cu Hristos, tu stai de vorbă cu

păcatul. Aici e cheia: cum să mă lupt să scap de păcat, cum să mă despătimesc.

- Dumneavoastră cum vă simţiţi după ce vă împărtăşiţi cu Trupul şi Sângele Mântuitorului?

- Cum să mă simt? Mă simt bine. Ca şi-acum: am o stare sufletească de bucurie, nu numai atunci când mă împărtăşesc. Și, după stările în care omul se află, îşi dă seama de cine-i stăpânit. Că Dumnezeu e bucurie, e pace, e linişte – și, dacă eu am pace şi linişte, sunt un om fericit. Dar, dacă sunt un om frământat... Și auzi că: „Roagă-te, fă cutare, citeşte nu-ştiu-ce”, dar omul vede că n-are nicio schimbare... Învaţă-l cum să lupte cu păcatul! Aici e miezul cu adevărat. Pentru că nu există altă formă de scăpare fără participarea mea. E bună rugăciunea, dar, ca să te rogi cu adevărat, trebuie să te gândeşti la cuvintele pe care le spui, să nu te laşi furat de alte gânduri.

- Dar e greu să nu ne lăsăm furaţi de alte gânduri...

- Sfinţenia nu vine peste noapte, să ştiţi! Trebuie să perseverezi, aici e cheia. Mi-a zburat gândul? Adu-l înapoi, adu-l înapoi, fii conştient, nu te lăsa furat de el şi să te ducă pe coclauri. Adu-l înapoi imediat. Și, exersând treaba asta, ajungi la linişte, la pace. Stai de vorbă cu Hristos.

„Toate din dragoste să le facem”

- Sfinţii Părinţi ne îndeamnă să rostim cât mai mult Rugăciunea inimii. Ce ne puteţi spune despre foloasele acestei rugăciuni pentru omul contemporan?

- Să-şi menţină omul prezenţa lui Dumnezeu în el, asta-i rugăciunea. Și, dacă ai mintea nedezlipită de Hristos toată viaţa, atunci vei fi înmormântat cu Hristos şi vei învia tot cu Hristos. Asta-i Rugăciunea

inimii, adică a-ţi stăpâni mintea din vagabondaj. Și Rugăciunea inimii pot s-o spun în gând, cu inima, nu-i neapărat că trebuie s-o spun tare. A, până se obișnuiește urechea și mă obișnuiesc eu cu ea, pot s-o spun şi tare, dar tare o spun unde sunt singur, ca să nu creadă lumea că vorbesc de unul singur.

- Deci orice om poate practica această rugăciune? Nu există pericolul înşelării de la diavol?

- Nu există nicio înşelare. Ştiţi ce spun Sfinţii Părinţi în legătură cu înşelarea? Este la cei care se forţează – că există, într-adevăr, şi forma asta de rugăciune a inimii prin sforţare, prin inspiraţie şi expiraţie şi, prin inspiraţia asta, cauţi să te concentrezi ca inima să te doară. Astea sunt lucruri artificiale, nu e ceva duhovnicesc. Și de aceea spun Părinţii că la astfel de sforţări trebuie să ai duhovnicul să te supravegheze, pentru că în primul rând îți îmbolnăvești inima.

Pe Dumnezeu nu trebuie să-L iubim forţat, pe Dumnezeu trebuie să-L iubim pentru că El S-a lăsat răstignit din dragoste pentru noi, să ne mântuiască, şi a ţinut cu tot dinadinsul ca *acolo unde sunt Eu să fiţi şi voi* (cf. Ioan 14, 3), deci să fie împreună cu noi şi în lumea cealaltă. Deci nu trebuie nimic forţat: din dragoste toate să le facem.

- Care sunt foloasele rugăciunii spuse din inimă şi nu doar rostite cu gura, fără simţire?

- Mai întâi trebuie să ajungi la simţire, nu? Și cum ajung eu la simţire? Prin iubire. Şi cum să-L iubesc eu pe Dumnezeu, pe Hristos? Păi, cunoscându-I viaţa. Ce a făcut El? El a venit, a coborât din ceruri, S-a lăsat răstignit de făptura Lui, S-a lăsat omorât, batjocorit, ca eu să scap de păcat, să ajung așa cum m-a creat El. Dumnezeu nu ne-a creat cu păcat; pă-

catul a venit de la cădere, de la neascultare, în Adam. Și, chiar dacă a căzut, vedem că Dumnezeu Și-a revărsat mila faţă de omul ăsta, care e pământ. Mila Lui...

De-aici vine simţirea şi dragostea, de la ce-a făcut Hristos pentru mine. Nu vine din cer şi nu vine nici din rugăciune, că spui că te rogi, te rogi, te rogi. Dar tu, când te rogi, trebuie să fii atent la El, să-L iubeşti şi să vrei să fii nedezlipit de El. Pentru că, dacă eu vreau să fiu ascultat de Dumnezeu, atunci trebuie şi eu să ascult de El. Şi cum ascult eu de El, că El nu este aici? Așa zicem noi, deşi El spune că *Sunt cu voi în toate zilele, până la sfârșitul veacurilor* (cf. Matei 28, 20). În fiecare zi, El este cu noi.

Deci toate întrebările astea: cum să-L iubesc, cum să mă rog, cum să-mi găsesc starea asta... Trebuie să mă informez, trebuie să caut, trebuie să văd cum au trăit, cum au gândit înaintaşii mei, cum au ajuns aceia sfinţi, mai ales că, auzi, din desfrânaţi şi tâlhari au ajuns sfinţi! Aţi văzut că nu există păcat ca Dumnezeu să nu-l ierte, și de aceea pocăinţa este cea mai mare taină a creştinismului. Că, oricât ai păcătui, Dumnezeu te iartă – dar cu ce condiţie? Ca tu să te întorci cu faţa la Dumnezeu şi să nu mai păcătuieşti.

„Să luăm aminte la viața noastră interioară!”[21]

LUPTA CU GÂNDURILE

Cine vrea să vină după Mine să se lepede de sine, să-și ia crucea și să urmeze Mie, zice Domnul. Pentru că atunci când crezi cu adevărat și te dedici total în Hristos, nu contează viața asta, noi suntem aici în trecere prin lumea asta, dar nu ne naștem nici martiri, nici sfinți, ci trebuie să creștem prin luptă cu noi înșine, cu eul însuși.

Și poți să lupți cu exteriorul fără să ai această luptă interioară? Poți să mărturisești fără să te curățești pe tine însuți?

Ce înseamnă să lupți? Pentru că trebuie să știi cum să lupți. Adică vine prima dată încercarea, ispita și avem această libertate de a alege, de a cădea sau nu în ispită, de a opri sau nu rostirea numelui lui Iisus, pentru că în fond El este Acela care biruiește, în esență. Datoria noastră este în primul rând să ne împotrivim, adică nu să avem părtășie cu încercarea, cu ispita. Pentru ca să ajungă ispita la păcat, trebuie să treacă prin anumite trepte, pentru că ispita în sine nu este nici păcat, nici virtute, ci depinde de libertatea noastră de a alege. În general, așa se întâmplă când nu suntem atenți la războiul acesta lăuntric. Omul crede că numai cu el se întâmplă lucrul acesta, dar la toată lumea așa se întâmplă, numai că el nu știe ce poziție trebuie să aibă față de această încercare, ispită.

---

[21] Interviu realizat de maicile de la Mănăstirea Paltin Petru-Vodă, în biserica de la Ezăreni, Iași, 16 Decembrie 2019, publicat în Revista *Atitudini*, nr. 63/2020 (n. ed.).

Era un exemplu din Sfinții Părinți, cum a venit la un bătrân, care era renumit în pustie, un alt bătrân, care avea și el experiență, dar nu avea lămurite anumite lucruri. El avea mustrare de conștiință că îi veneau tot felul de gânduri necurate și a venit la bătrânul, ca să-l întrebe ce să facă, și acela îi zice: „Du-te afară... și întinde mâna și vezi dacă, după ce ai întins mâna, vezi dacă poți să oprești vântul care bate”. A venit el înăuntru și a zis că nu poate să-l prindă. Zice: „Tot așa e și cu ispitele, noi nu le putem opri, ca să nu vină, dar totuși ceva putem face. Și ce putem face? Să nu le primim, să nu avem părtășie cu ele”. Iar dacă ești muncit și insistă, apelezi imediat la Numele Domnului Iisus: „Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă!”.

De aceea mintea noastră trebuie să aibă o ocupație, că, dacă nu-i dăm noi de lucru, îți găsește el, vrăjmașul. Și dacă noi zicem: „Păi, ce să-i dau eu minții să lucreze?”. Păi, avem pe Domnul Iisus, rugăciunea. Deci, dacă mintea noastră e ocupată cu rugăciunea, nici ispitele măcar nu mai vin asupra noastră. E cea mai puternică rugăciune, după cum spun Sfinții Părinți, de care se teme și diavolul. Și rugăciunea, sigur că nu trebuie spusă ca un automat, trebuie să fie făcută cu multă smerită cugetare, cu smerenie, cu multă durere, și atunci le preia Mântuitorul, încercările care vin asupra noastră și le biruiește. Că în ultimă instanță, nu eu biruiesc, pentru că fără Numele Domnului, Dumnezeu spune că nu pot să fac nimic. Dar mai întâi trebuie să vrem noi, mai întâi să ne împotrivim noi și după aceea apelăm la ajutorul lui Dumnezeu prin rugăciune.

ÎN TEMNIȚĂ ȘI SENTIMENTELE DEVENEAU UNEORI O SLĂBICIUNE

Această rugăciune v-a ajutat și în încercările din temniță?

Toată viața noastră era rugăciunea. Pentru că noi, acolo în temniță, închipuiți-vă că nu aveam această posibilitate de a vedea față de om; aveai patru pereți și erai chinuit prin foamete, prin teroare și nu te lăsa în pace diavolul, te chinuia în toate felurile. Dacă nu am fi avut această legătură cu Dumnezeu prin rugăciune, era imposibil să rezistăm. Și ce încercări! Nu o zi-două, nu e un an, doi, trei... decenii! Și stai și te gândești că, dacă nu ai avea această ocupație, această legătură și rugăciune cu Creatorul Însuși, mintea noastră ar alerga prin amintiri și prin viața de libertate și ai suferi extraordinar de mult. Ei au căutat, comuniștii, prin toate chinurile, și fizice și sufletești, ca să ne scoată din credință. Până la urmă ei înșiși au spus: „Măi, voi nu sunteți oameni!". (...)

În viața dumneavoastră ați cunoscut oameni care au trecut de prima treaptă a purificării?

Nu am avut cum să-mi dau seama, am observat că unul e smerit, că e om de rugăciune, că e un om pe care nu-l văd nici că este afemeiat, nici că este bețiv sau să îl văd că este cu anumite apucături. Adevărata pocăință asta este, ca fiecare dintre noi să ajungem acolo încât tu, în intimitatea ta, să te consideri mai păcătos decât oricare altul, nu gândul că e altul păcătos sau că o văd eu că nu știu ce face, pentru că lucrurile astea unde mă duc? La mândrie, la judecată. Că de aceea spune Mântuitorul: *Nu judecați, ca să nu fiți judecați!*. Deci, iată smerenia, fără de care nu ne putem mântui.

Cum să facem să păstrăm harul, dacă se întâmplă să-l mai câștigăm din când în când?

Prin rugăciune și prin smerenie. Prin rugăciune, smerenie, prin paza minții și a inimii și a simțurilor noastre. Poate că ați citit din Sfântul Paisie Aghioritul când chiar spre sfârșitul vieții lui i-a venit un duh de desfrânare asupra lui. Ce a făcut el ca să scape? Că el însuși povestește. Cu o toporișcă și-a crestat din piciorul stâng câteva tăieturi și a rămas acolo un lac de sânge; norocul lui a fost că dat cineva peste el, altfel putea ca să moară. Dar interesant este ceea ce a constatat el: „Ce credeți? A fugit de mine duhul acesta al desfrânării prin faptul că eu m-am tăiat și mi-a curs sânge? Nu!".

El judecase pe cineva, judecase o fată și pentru aceea l-a lăsat Dumnezeu să cadă. El a avut un gând, pur și simplu, de judecată.

Până la urmă tot harul lui Dumnezeu ne scapă, nu nevoința care merge până acolo, adică să-ți provoci durerea și prin asta să plece. În ultimă instanță să nu credeți că nevoințele noastre ne mântuiesc, chiar dacă au și ele locul lor, dar nu ele ne mântuiesc, ci harul lui Dumnezeu.

Generația noastră nu este mai slăbită? Noi nu avem hotărârea pe care o aveați dumneavoastră, determinarea acelei generații, puterea de a lupta, nici voința.

Vi se pare! Dacă aveți credință în Dumnezeu, nimeni nu vă clintește, pentru că aici este și harul lui Dumnezeu, asta vă spun din experiență. Nu că mă simțeam extraordinar de bucuros, dar, cu toate măsurile de distrugere fizică, eu am fost fericit, acolo, în închisoare. După ce am fost pus în libertate, au început grijile. Acolo nu mă interesa nimic. Puțin cât ne

dădea, acolo aveam casă, acolo aveam masă, deci nu aveam niciun fel de grijă asupra vieții mele fizice. Am ieșit afară, am zis: „Am soție, am copil și eu ce să fac, dacă am fost arestat așa de tânăr? Sunt un necăpătuit, nu sunt nici cal, nici măgar; deci eu trebuie să fac față, să mă descurc în lumea asta”. Și au început grijile și a dispărut bucuria, asta e toată cheia. Avem griji, nu mai avem bucurie, nu mai avem har de la Dumnezeu. Deci, trebuie să le îndepărtăm. Câte exemple nu ne dă Mântuitorul?! *Ajunge zilei necazul ei, de ce vă îngrijiți de ziua de mâine?*

Noi avem multe griji acolo la mănăstire, avem bătrâni, copii, maici multe ce necesită o îngrijire atentă.

Nu-i nimic că aveți asta, asta vă mântuiește! Important este ca să nu cârtești. Adică: „Eu am venit la mănăstire și mă pune pe mine aici ca să sap sau să îngrijesc de X sau de Y”. De aici încep gândurile. Dar, dacă te gândești că tot ceea ce fac eu, eu fac pentru Dumnezeu și sunt în ascultare și asta mă mântuiește, atunci dispar grijile. Deci trebuie împletită rugăciunea cu viața noastră pământească. Monahul sau monahia e înger în trup, dar noi avem și trup și trebuie îngrijit și acesta, măgarul acesta pe care-l ducem noi. Sufletul este împreună cu trupul. Omul este o ființă mult mai complexă decât îngerul. Îngerul are numai spirit, duh, și totuși cine reușește până la sfârșit să-și încheie viața ca un înger, ajunge la îndumnezeire. Și de aici te ridică Domnul, pentru că, dacă te-ar lăsa, tu nu ai mai simți nevoia de a mânca, nu ai mai vorbi cu aproapele tău, nu ai mai îngriji de tine însuți și de ceilalți.

Dar vine diavolul: „Măi! Tu ai venit în mănăstire să te mântuiești, tu în loc să stai în sfânta biserică să te rogi și să faci alte lucruri mai duhovni-

cești, ai venit aici să slugărești pe unul și pe altul?”. Și de aici lupte. Dar avem pilde cum să luptăm. Creștinismul nu e de un an, doi, ci de mii de ani. De exemplu, îngerul acela care l-ați văzut că împletea și despletea funia, deci trebuie să împletim și noi munca cu rugăciunea, că face parte din ființa asta a noastră să avem și suflet și trup. Și tot ceea ce facem și tot ceea ce vine peste noi, binele și răul, să dăm slavă lui Dumnezeu și să le primim pe toate ca din mâna lui Dumnezeu. De aceea spunem că ascultarea este mai presus de toate.

Pentru că mulți întreabă sau au întrebat: „Ce este aceea smerenie?”. Este doar ca să ne arătăm pe față că suntem smeriți sau este o lucrare lăuntrică a noastră? Asta este smerenia: ascultarea! Și să faci și ceea ce nu ai făcut, ceea ce nu știi să faci! Adică niște munci care ți se par că nu e de teapa ta ca studii, ca preocupări și așa mai departe. Că diavolul de aici te ia, de la răzvrătire, de la împotrivire, de la neascultare. Sigur, când faci ascultare și vezi că-ți vin asemenea gânduri, dă-i minții altă ocupație, nu o lăsa să fie furată de asemenea gânduri și spune: „Doamne Iisuse Hristoase, miluiește-mă pe mine, păcătosul!” Și așa încet, încet, pentru că sfințirea nu se moștenește și nu vine peste noi peste noapte. Peste unii vine închisoarea pentru Hristos, pentru alții vine o boală, pentru alții vine o altă încercare în familie. Adică, niciodată nu trebuie să ajungem la disperare, pentru că pe toate le conduce Dumnezeu! *Dumnezeu a dat, Dumnezeu a luat, fie numele Domnului binecuvântat!* Adică, trebuie să dăm mulțumire chiar și atunci, fie că suntem prigoniți, fie că suntem bolnavi, în orice situație și stare suntem, să dăm slavă lui Dumnezeu, adică această mulțumire. Aveți o sarcină foarte grea!

Dumnezeu ne-a dat liberul acesta arbitru de a înțelege, dar noi ne pierdem în lucrurile acestea mărunțele: „Dar cine este el sau ea să-mi poruncească mie?”. Indiferent cine este, că este duhovnic, că e stareț, că e o soră de-a noastră care e pusă acolo responsabilă, trebuie să ascultăm. Nu: „Cine este ea?”, ci să ne întrebăm: „Cine sunt eu?”. Când încep astfel de gânduri, ferește-te și spune: „De unde ai venit, duhule turbat? Pleacă de la mine! Că eu Îl ascult pe Hristos sau pe starețа mea sau starețul sau duhovnicul”. Lucrurile mari pornesc de la cele mărunte; sunt șușotelile acestea care pleacă de la unul la altul și te duc la judecată. Începe imaginația să-ți lucreze, care e diavolul, prin asta ne lucrează, prin imaginație. Mai ales, cum spun și Sfinții Părinți, femeile au această predilecție mai dezvoltată a imaginației. Și zici că astea sunt fleacuri. De astea trebuie să scăpăm. Nu plimbați cuvântul de colo-n colo? Dacă cineva greșește, ne rugăm pentru acea persoană, facem o rugăciune pentru sufletul ei și pentru al nostru, că toți suntem încercați și atunci domnește unitatea, dragostea, rugăciunea. Când am început să plec urechea la ce spune și ce face celălalt, ajungem să ne iscălim moartea pe o hârtie. Dumnezeu Însuși a răbdat Răstignirea și ne spune și nouă: *Oricine vrea să vină după Mine, să se lepede de sine, să-și ia crucea* (adică suferința) *și să-Mi urmeze Mie*. Ce i-a spus lui Petru? *Bagă sabia în teacă, că cine scoate sabia, de sabie va muri. Voi nu credeți că Eu am putere?* Că ei nu-L vedeau ca pe Dumnezeu, ei erau niște oameni obișnuiți până la Pogorârea Duhului Sfânt, ca și noi. Trebuie să cunoaștem și să citim Noul Testament, care este viața Mântuitorului, ca să-L putem imita. Să ne punem întrebarea: „Oare Hristos ce ar fi făcut în cazul nostru

sau în cazul meu?”. Ar fi făcut ceea ce m-ar duce pe mine gândul? Nicidecum! Și atunci facem o rugăciune, dăm slavă lui Dumnezeu, mai întreb pe cei care știu sau trăiesc Cuvântul lui Dumnezeu ca să mă scape, ca să mă scoată din starea asta. Și atunci, când Îl avem pe Dumnezeu în inima noastră, știm ce să facem. Trebuie să conștientizăm că Hristos Dumnezeu de la Sfântul Botez e în inima noastră. Dumnezeu niciodată nu ne părăsește, noi Îl părăsim și avem impresia asta că El ne părăsește, păcatul se interpune între mine și Hristos. Și asta îmi dă mie mândria că harul a fugit. Harul nu a fugit! Nu a fugit! Fugim noi și de ce fugim? Din cauza neatenției mele asupra gândurilor și asupra vieții mele interioare. Ce să spun? Lucrul cel mai important este să luăm aminte la viața noastră interioară, la lupta asta care se duce între noi, între duhul nostru și duhul diavolului.

Noi suntem într-o permanentă cernere și de aceea trebuie să fim foarte, foarte atenți la noi înșine, să nu ajungem la păcat. De aceea spun: dacă ați intrat voi în mănăstire, ferice de sufletele sfințiilor voastre dacă știți să duceți cu mulțumire această cruce până la sfârșit. Așa a fost și în temniță, oameni cu multă știință de carte, cu doctorate, care au recunoscut că: „De abia aici, în temniță, L-am descoperit pe Hristos!”. Deci, totul nu este numai rațiune, mintea noastră. Acumulăm cunoștințe, dar de la a ști până la a face este drum lung și greu.

PARTEA A TREIA - MĂRTURII

Nu-mi vine să spun: „Dumnezeu să-l ierte!”

Cuvântul rostit la înmormântare de
părintele Vasile Manole,
duhovnicul lui Marin Răducă

„Când auzi-veți c-am murit,
Nu vă întristați prea tare.
Cine a răbdat şi-a suferit
Pentru Iisus cel răstignit,
Acela-n veci nu moare.

Când auzi-veți c-am murit,
Nu credeţi astă ştire.
Mântuitorul meu iubit
Şi moartea mea a nimicit.
Eu merg spre nemurire.

Voi ţineți sfântul legământ
Şi lupta noastră bună,
Căci la sfârşitul nostru sfânt,
Noi nu ne ducem spre mormânt,
Ci mergem spre Cunună.”

Fericită familie a fratelui Marin Răducă, fericiţi părinţi şi fraţi şi surori în Domnul nostru Iisus Hristos, Îi dăm slavă lui Dumnezeu pentru clipele pe care le trăim în această zi, în care noi sărbătorim veşnica sărbătoare a fratelui Marin Răducă, care va merge la

dreapta lui Dumnezeu, lângă Domnul Iisus Hristos, cel pe care L-a iubit şi L-a slujit atunci când L-a cunoscut, de când L-a cunoscut pe El.

Spunea părintele Hariton că sunt duhovnicul lui. Eu i-am spus acest lucru doar ca să mă prezint. Marin Răducă a fost duhovnicul meu. De câte ori venea la spovedit, în Iaşi, spovedania era reciprocă. A fost unul dintre părinţii mei spirituali.

E o mare binecuvântare că l-am cunoscut pe Marin Răducă. Noi îi spunem fratele Marin. Îl cunosc de peste treizeci de ani. Este uimitor omul acesta, cum în jurul lui a vrut să se aprindă lumina cuvântului lui Dumnezeu, să se aprindă lumina lui Iisus Hristos.

S-a pomenit că a cunoscut foarte mulţi oameni în închisoare. Este uimitor că-n toată viaţa lui, erau momente când adunam studenţii din Iaşi şi-l invitam să le vorbească, şi refuza să vină, dar mă ţineam de el – el făcea ascultare de duhovnic – şi venea şi povestea toate prin care a trecut. Şi noi ne minunam cum a fost posibil lucrul acesta. Dar în acelaşi timp, el spunea, ca şi Sfântul Apostol Pavel: *Pot totul în Hristos, Care mă întăreşte* (Filip. 4, 13).

Important în viaţa lui Marin Răducă, a fratelui Marin, este că L-a cunoscut pe Iisus Hristos. Poate că a cunoscut oameni sfinţi şi s-a format o frăţie. Este important că, cu ajutorul acestei frăţii a crescut duhovniceşte. Dar cel mai important pentru mântuirea lui şi ne învaţă şi pe noi astăzi este că L-a cunoscut pe Domnul Iisus Hristos. *Cine ascultă cuvântul Meu şi crede în Cel Care M-a trimis pe Mine* (am citit Evanghelia aceasta la slujba înmormântării) *are viaţă veşnică şi la judecată nu va veni, ci va trece din moarte la viaţă* (Ioan 5, 24).

Din toată inima apreciez... cum să zic... ne ferim de cuvinte, dar apreciez siguranţa pe care a arătat-o părintele Hariton atunci când a spus că Marin, camaradul Marin, este mântuit, el este în ceruri. El şi-a rezolvat problema mântuirii lui, el şi-a rezolvat problema iertării păcatelor – pe care le-a avut fiecare, şi noi avem – dar le-a rezolvat atâta timp cât a trăit în viaţa aceasta, printr-o viaţă sfântă, un model pe care fiecare din noi trebuie să-l urmăm, printr-o viaţă dedicată Evangheliei. A propovăduit Evanghelia nu atât cu cuvântul, ci mai mult cu viaţa lui, într-un trup firav, asemănător apostolilor. Ştiţi cum a fost Sfântul Apostol Pavel? Teribil! Un ţâr de om. Era slab, dar în acelaşi timp puternic. Acesta este fratele Marin Răducă. Am văzut în trupul lui puterea lui Hristos. Am văzut în viaţa lui lumina cuvântului lui Dumnezeu.

Când am primit vestea trecerii lui la Domnul, m-a sunat soţia. Dimineaţă eram la muncă, că sunt şantierist, muncesc. Şi i-am spus: „Măi, mi-ai stricat toată ziua!" – că fratele Marin a plecat la Domnul. I-am spus: „Nu mă întristez că a plecat la Domnul, ci mă bucură. Mă întristez că nu şi-a ţinut promisiunea de a face centenarul împreună cu noi." Dar în acelaşi timp mă bucur că şi-a început nu centenarul, ci veşnicia în faţa lui Dumnezeu şi cu Dumnezeu Însuşi, Cel pe Care L-a iubit, L-a slujit. Aceasta este definitoriu pentru Marin Răducă, nu atât...

Ce am citit la început este o poezie a fratelui Traian Dorz. Traian Dorz a suferit ca şi el mai mult de 17 ani de puşcărie în închisorile comuniste. Fratele Marin a cunoscut lucrarea Oastei Domnului. A fost unul dintre cei care l-a apreciat foarte mult, l-a şi cunoscut, l-a apreciat foarte mult pe acest om. Şi a

cunoscut şi lucrarea, frăţietatea Oastei Domnului, în care a misionat, în care a vorbit, în care predica.

Din toată inima Îi mulţumesc lui Dumnezeu că l-am cunoscut, că l-am avut în mijlocul nostru, că l-am avut ca şi părinte spiritual, l-am avut ca şi duhovnic – pot să spun lucrul acesta? L-am avut ca şi duhovnic, când aveam o problemă. Venea la spovedit el: „Şi ce să-ţi spun, frate Marin? De ce vii la mine la spovedit? Eu trebuie să cer sfat duhovnicesc de la frăţia ta."

Mulţumesc pentru oportunitatea aceasta familiei şi părintelui, că ne-a dat posibilitatea să aducem un omagiu acestui om deosebit, acestui om care a fost sfânt prin prezenţa Domnului nostru Iisus Hristos în trupul lui, în viaţa lui, în cuvântul lui.

Dumnezeu... nu-mi vine să spun: „Dumnezeu să-l ierte!", nu-mi vine să spun lucrul acesta. Dumnezeu să-l odihnească şi să ne ierte pe noi, cei care poate că nu am făcut şi nu am ascultat poate întru totul cuvântul lui. Amin.

„Eu sunt minunea lui Dumnezeu!”[22]

Așa obișnuia domnul Marin să spună despre el, nu pentru vreo mărire personală, ci ca o mărturisire a lui Dumnezeu, pentru faptul că, având 99 de ani, nu suferea de nimic în afară de faptul că-l lăsase auzul și pentru asta purta aparat auditiv.

Închipuiți-vă un bătrânel mărunțel, slab și foarte luminos la chip, cu părul și barba albe, ca ale lui Moș Crăciun, la 94 de ani, atât avea când l-am cunoscut, care alerga după autobuz, putea face zece flotări, mânca orice, dormea ca un bebeluș (adică bine) și nu suferea nici măcar de reumatism, cu toate că făcuse 19 ani de temniță politică.

Aici fac o paranteză mai largă pentru a încerca să nuanțez acest fenomen. Temniță politică se face în România de pe vremea când interesele străine și dușmănoase intră în conflict cu românul conștient care veghează la bunăstarea materială si spirituală a țării. Astfel de pușcărie a făcut și Vlad Țepeș și Sfinții Brâncoveni și Horia și Porumbescu și Eminescu și Corneliu Zelea Codreanu și toți cei care au avut curajul să strige: „Hoții!!!”

Domnul Marin a fost „produsul” unei școli care a strigat atât de eficient: „Hoții!”, încât chiar și azi este interzis prin lege să vorbești despre ea. Această școală se cheamă Mișcarea Legionară, iar domnul Marin condiționa orice ieșire publică de mărturisirea apartenenței sale la ea.

---

[22] Mărturia aceasta a fost scrisă de ucenicul apropiat al lui Marin Răducă. Din smerenie, el a refuzat să semneze această mărturie. Cei care l-au auzit însă vorbind la înmormântarea *dascălului* său au înțeles că el a fost, cu adevărat, ucenic lui Marin Răducă (n. ed.).

În anul înființării Mișcării Legionare, 1927, de către Corneliu Zelea Codreanu (student) împreună cu câțiva prieteni, se împliniseră zece ani de la așa-zisa revoluție bolșevică, iar „ciuma roșie” se întinsese destul de bine în Asia și în Europa prin Rusia și visa să prindă în gheară și vestul prin Spania (vezi războiul civil). În România, bătaia de joc a politicienilor (din 1933 și a regelui) față de bieții români este aidoma cu cea de azi. Politica externă era pentru interesele străine ca și azi. Diferența este că atunci fibra neamului era curată, tinerii nu erau pervertiți și anihilați ca astăzi și, cu ajutorul de geniu al lui Corneliu Zelea Codreanu, au reușit o rezistență ce va rămâne pururea în istoria universală.

Rezultatul acestei rezistențe a fost că toată floarea acestui neam a intrat în temniță, în acest malaxor al satanei, ca „unii să se mântuiască, iar alții să se osândească”.

Printre acești tineri îl aflăm și pe domnul Marin, care a fost arestat încă din 1942...

Eram la începutul anului 2010, prin ianuarie, când mă sună un prieten să-mi spună că la Iași va fi o conferință cu tema „Sfinții închisorilor”.

Mărturisesc că am plecat la această conferință mai mult din curiozitate istorică, eu fiind la acea dată ateu declarat, asumat și mândru de așa năzdrăvănie!

Conferința a fost ținută de monahul Moise, care a creionat câteva figuri din închisori, punând accentul pe Ianolide și Valeriu Gafencu, a cărui poveste o promova prin binecunoscuta carte *Sfântul închisorilor*.

Când am plecat de acolo, s-a întâmplat o minune. Am avut un gând care-mi spunea că dacă acești oameni atât de mari, niște genii, uriași (Nae Ionescu, George Manu, Petre Țuțea, Prințul Ghica, Mircea Vul-

cănescu, Traian Trifan și mulți, mulți alții, mii și mii) au crezut atât de profund în Dumnezeu, cine sunt eu, un vierme, să-L neg? Acest simplu gând smerit a avut un efect imediat de descătușare, am simțit cum toți demonii, legiune, au căzut și astfel am început să văd, să aud și să mă hrănesc cu adevărata hrană.

Dau slavă lui Dumnezeu că a fost atunci și astfel am avut onoarea să-i mai pot cunoaște pe puținii supraviețuitori-mărturisitori ai cumplitului veac XX, părintele Justin Pârvu, doamna Aspazia, părintele Mihai Lungeanu, domnul Oniga, Marcel Petrișor, Demostene Andronescu, Gheorghe Șufaru, părintele Victor Moise, doamna Elena Poli (sora lui Constantin Oprișan), și nu în ultimul rând pe domnul Marin Răducă.

Fac această mărturisire pentru a vedea că există o chemare și cu adevărat mărturisitorii noștri sunt făcători de minuni.

În ceea ce privește prietenia mea cu domnul Marin, o consider ca pe un mărgăritar de mare preț, pe care îl păstrez în inimă și din care sper să vă pot împărtăși și dumneavoastră.

Când puteam, îl vizitam pe domnul Marin în apartamentul pe care-l împărțea cu fata sa mijlocie și fiul acesteia. Mă privea bucuros și-mi răspundea cuminte la orice fel de întrebări.

Principala activitate și preocupare a domnului Marin era rugăciunea inimii. Ca și Gheron Iosif, căutase și nu aflase un dascăl iscusit al rugăciunii și astfel devenise autodidact.

Ca orice legionar care se respectă era foarte disciplinat cu programul zilnic: lectură, plimbare, rugăciune, masă, gimnastică etc. Citise tot despre rugăciune și se aplecase spre tehnica Sfântului Iosif Isihastul, pentru care avea o deosebită evlavie.

Domnul Marin avea un laptop conectat la internet și se străduia să țină pasul și cu această tehnică, spre marea mea uimire. Am învățat de la nea Marin că nicio vârstă nu este nepotrivită să poți să te apuci să înveți un lucru nou și că trebuie să te lupți pentru fiecare zi din viață. Legat de asta îmi povestea că era cineva care voia să renunțe la o operație la ochi, pe motiv că-i prea bătrân. „Păi, eu am 97 de ani și, dacă pot face ceva, omenește, să-mi mențin sănătatea, fac.” (Totuși, a refuzat să se vaccineze anti-COVID.)

Cartea de căpătâi a domnului Marin era *Sfântul Isihie: Cuvânt despre trezvie* a părintelui Emilianos Simonopetritul. Ne zicea că trezvia este cheia vieții duhovnicești. Paza minții, tăierea gândurilor duce rapid la despătimire și apoi la luminare și mai departe la îndumnezeire. Spunea că păcatul, până să-l făptuiești, are trepte și, dacă ai trezvie, îl tai din fașă, de la gând.

Eram amuzat pentru că vedeam distanța dintre noi și marea lui preocupare să mă îndrume. L-am întrebat:

- Ce spuneți dumneavoastră la spovedanie?

- Mă întreabă părintele și eu îi răspund – râdea – după care se spovedește el la mine și gata, merg să mă împărtășesc.

Domnul Marin avea evlavie și la Sfântul Paisie Aghioritul, cu toate că nu era de acord cu anumite aspre nevoințe ale acestuia (ceea ce era valabil și pentru Sfântul Iosif Isihastul). Era pentru discernământ în nevoințe.

Dintre „nesfinții sfinți” ai noștri, nea Marin ne povestea de înaltele trăiri duhovnicești ale bădiei Traian Trifan, cel care în Săptămâna Mare nu vorbea cu nimeni, ci trăia patimile Domnului.

Domnul Marin a confirmat că rugăciunea inimii fusese adusă în închisoare de Valeriu Gafencu și de alți doi camarazi în 1948, când aceștia au plecat de la colonia de muncă de la Galda la Mănăstirea Sâmbăta, la părintele Arsenie Boca, de unde s-au întors cu primele volume ale Filocaliei proaspăt traduse de părintele Arsenie și părintele Stăniloae. Era convins că părintele Arsenie Boca este sfânt și îi era milă de contestatarii părintelui. Găsiți această mărturie și în cartea lui Virgil Maxim *Imn pentru crucea purtată*, carte document, una dintre cele mai valoroase dintre cărțile de memorii.

Aprecia deci „grupul misticilor”, al celor ce practicau în pușcărie rugăciunea, considerând acum abordarea lor ca fiind cea potrivită.

Mai povestea domnul Marin cum a stat în celulă, alături de alții, și cu Nichifor Crainic, acest prodigios poet mistic, care pentru un supliment de mâncare mai făcea unele compromisuri, spre amuzamentul gardienilor. Acest mare intelectual, spunea domnul Marin, noaptea, când toți dormeau, se așeza în genunchi pe patul lui care era la etaj și își bătea pieptul și cu lacrimi cerea iertare de la Dumnezeu pentru slăbiciunile sale omenești.

Povestea nea Marin și de Nae Cojocaru, cel zidit de Goiciu la Gherla, legendă, de preotul Dimitrie Bejan, care le povestea grozăviile din gulagul sovietic și care, prin harul lui Dumnezeu, nu simțea durere când era bătut de gardieni, și câte și mai câte grozăvii spre slava lui Dumnezeu.

Domnul Marin a fost și pelerin în Sfântul Munte, unde a și petrecut alături de un pustnic român un întreg Post Mare, zicând că e mai bine decât la închisoare, dar și mai puțin har de la Dumnezeu.

Sunt multe de spus despre acest om al lui Dumnezeu care a fost nea Marin, însă în încheiere doresc să închid marea paranteză și să vă descifrez titlul acestei mărturii sau evocări.

Pe la 80 de ani a avut o cumpănă. A fost diagnosticat cu o boală ce-i dădea niște migrene cumplite. Lua un tratament care, din spusele medicului, era numai „să nu se arunce de la etaj” de durere. După mai multe luni de suferință, se afla în pat, în plină criză, încercând să se roage și neputând, a sărit din pat și a strigat cu putere: „Aha, satano, asta vrei? Să nu mă mai rog?” Și cu toată sforțarea încerca să spună rugăciunea, când, deodată a apărut o lumină și „toată durerea și suspinarea” au trecut ca luate cu mâna.

Acuma, trecând anii și venind împreună de la o conferință de la Suceava, am trecut pe la un preot cu viață sfântă, părintele Petru Irimescu din Rădășeni, ca să le fac cunoștință. Am intrat la părinte și i-am zis că vreau să i-l prezint pe nea Marin, care are 96 de ani și care a făcut 19 ani de pușcărie politică. Atunci părintele a ridicat privirea către el și i-a zis:

- Matale trebuia să pleci la Domnul la 80 de ani, dar ți-a dat Dumnezeu compensare anii de pușcărie!

Cu toate că am pus aceste cuvinte în inimă și au fost ca o mărturie a purtării de grijă a lui Dumnezeu și a marii sale milostiviri cu aleșii Săi, nu am făcut calculele decât după slăvita adormire a lui nea Marin, când fetele dânsului mi-au zis că a plecat pe 11 octombrie la ora unu și un sfert, deci la un sfert de oră (la unele mănăstiri nu se schimbă ora de vară) după ziua când împlinea 99 de ani, adică 19 ani în cap – compensarea despre care spunea părintele Irimescu.

Nu uitați dragilor și un alt cuvânt din Evanghelie preferat de domnul Marin: *Și perii capului, toți sunt numărați!* (Luca 12, 7).

Să ne lăsăm în purtarea de grijă a lui Dumnezeu cu credință, cu nădejde și cu curaj. Suntem de partea învingătorilor, așa-i spunea Maica Domnului lui Valeriu într-o vedenie în închisoare.

„Să nu te temi,
Să nu te îndoiești,
Biruința va fi a Fiului meu!”

Amin.

Iași 31.10.2021
Un ucenic

„Biserica vie e în inima noastră”

Sunt oameni pe care îi întâlnești de câteva ori în viață, dar a căror bună mireasmă te învăluie mult timp și, atunci când te gândești la ei, simți instant mila, bunătatea și milostivirea lui Dumnezeu. Pe Marin Răducă l-am întâlnit doar de două ori în viață, dar, pentru că Îl avea pe Dumnezeu în el, a reușit să-mi transmită dragostea și dorul său față de Creator. Mic și delicat, dar și energic în același timp, l-am simțit ca pe un bunic pe care aș fi vrut să-l am permanent lângă mine și seara să-mi povestească din trăirile și din întâlnirile sale cu Hristos Domnul.

Cu darul lui Dumnezeu am participat la înmormântarea sa. M-aș fi bucurat să fie sicriul deschis în timpul slujbei de prohodire, pentru ca să-i mai pot privi încă o dată chipul blând, dar și pentru ca să-l mângâi pe mână. Voiam să mă încredințez că, asemenea sfinților pe care i-am cunoscut și a căror mână am mângâiat-o după ce s-au mutat în Veșnicie (Părintele Gheorghe Calciu și Părintele Arsenie Papacioc), are mâna moale și caldă. Dar, din păcate, nu am avut această posibilitate, pentru că sicriul a fost închis din pricina restricțiilor impuse.

Totuși, Dumnezeu mi-a dat un răspuns și o alinare. După înmormântare am stat de vorbă cu fetele care erau necăjite că au găsit cu greu o firmă care să facă serviciile funerare. Dar oamenii care l-au îmbrăcat le-au mărturisit că au făcut acest lucru cu ușurință. Atunci mi-a fost totul clar, înseamnă că trupul său a fost moale și probabil cald. Că nu a avut *rigor mortis*.

Dacă ar fi să-l descriu într-un singur cuvânt pe Marin Răducă, acela ar fi lumină. Pentru că a fost o lumină și este lumină. Prin viața sa și prin cuvintele pe care ni le-a lăsat ne luminează în întunericul în care suntem. Am primit de curând, pe un grup de rugăciune, ca o mângâiere, câteva gânduri de-ale sale despre vremurile pe care le trăim: „Dumnezeu ne-a dat această posibilitate, ca prin rugăciune să ajungem la El. Biserica vie e în inima noastră, casă de rugăciune a lui Dumnezeu. Și noi am prefăcut-o în peșteră de tâlhari... Omul nu știe nimic, nu poate nimic fără harul lui Hristos. Să ne ferim de ipocrizie, să fim răbdători, trezvitori, să Îi dăm slavă lui Dumnezeu! Degeaba se roagă alții pentru noi, dacă noi ne bălăcim în păcate. Rolul rugăciunii este de a curăți inima omului, omul lăuntric. Nu suntem ucenici ai lui Hristos, dacă nu luptăm cu ispitele vieții! Nu avem scuză! Dumnezeu ne-a dat Sfintele Taine şi harul."

Să avem parte de rugăciunile sale!

Mihaela Raluca Tănăseanu

Amintiri despre tata

Voi povesti câteva secvențe din viața petrecută alături de tata, așa cum mi-au rămas în amintire.

Aveam șapte ani și vărsat de vânt. Era soare și țin minte că îmi era foarte cald, pentru că mamaia Culina (bunica din partea mamei) mă îmbrobodise cu o basma de pânză și probabil eram și bine îmbrăcată, „ca să îmi iasă pe corp toate bubele”. Eram la poartă, stăteam pe podișcă. Pe drum treceau oameni care îmi arătau spre un om și îmi spuneau: „Uite, ăla este taică-tu”. M-am ridicat, nu știam ce ar trebui să fac. Îndemnată de cei de pe drum, am vrut să merg spre el, dar nu am apucat să mă pornesc, pentru că am văzut că a intrat în curte la mamaia Codina, sora lui, care locuia la câteva case depărtare de bunici.

Am fost foarte dezamăgită și probabil că de aceea când tata a venit la mine, sub influența acestei dezamăgiri, am fost indiferentă la prezența lui și nu îmi amintesc cum a decurs întâlnirea noastră. Mai târziu, când i-am povestit tatălui ceea ce am scris mai sus, el mi-a explicat că nu putea veni la noi fără ca mai întâi să știe dacă mama era sau nu recăsătorită.

O altă amintire care îmi vine în gând este din Suceava. În urma unor discuții cu mama, ca să o pună în gardă că vor veni iar vremuri grele, tata hotărăște să facă școala de maiștri, ca apoi să o ducem mai bine. Ce îmi amintesc de atunci era faptul că nu prea erau bani, drept pentru care mama nici nu prea mai avea din ce face mâncare. În apartamentul în care locuiam nu aveam mai nimic, și ce era cred că era de la șantier. Era o cameră goală, în care tata așezase pe jos niște planșe, hârtii mari cu scheme și acolo,

printre ele, învăța. De mâncat aveau grijă părinții să ne dea nouă, iar din ce rămânea mai mâncau și ei.

Când era aproape să termine școala de maiștri, tata a fost chemat de director și i s-a reproșat că a ascuns că e fost deținut politic, drept pentru care nu a avut voie să dea examenul de absolvire – tot sacrificiul a fost în zadar.

Tata lucra la IIB – Întreprinderea Instalații București. Acolo a reușit să se angajeze pentru că l-a ajutat fratele lui, care era șef de echipă. Cu șantierul mergeam dintr-un oraș în altul: Târgu Ocna, Suceava și Iași.

Nu mi-a povestit cum a făcut, dar în detenție a învățat puțină germană cu gândul că, dacă mama nu l-ar fi așteptat, el să fugă, împreună cu doi camarazi, în Germania.

În Iași, tata a ajuns cu șantierul la Combinatul de Fibre Sintetice (CFS), unde era venită și o echipă de nemți, care punea în funcție utilajele de acolo. Atunci când a dorit să facă școala de maiștri, tata a studiat electronică, pentru că el considera că asta va fi meseria viitorului. Când a întâlnit echipa de nemți, curios, a început să se uite ce fac aceștia și să le mai pună întrebări. Văzând că tata înțelege ce fac ei acolo, s-au dus la directorul CFS-ului și l-au cerut pe tata să lucreze cu ei. Din acel moment, viața noastră a început să fie mai bunișoară, tata, fiind pasionat de electronică, făcându-se indispensabil.

În această perioadă am simțit prezența securității prin faptul că tata vorbea în șoaptă cu mama despre întâlnirea cu securistul. Altădată a povestit despre un inginer care i-a cerut iertare pentru că, din când în când, este chemat de securist și forțat să îi spună câte ceva care să îi trezească interesul, dar care

să nu îl afecteze pe tata. Știam că trebuie să fiu atentă ce vorbesc sau ce fac, ca să nu îi produc rău tatălui meu.

Până prin clasa a VIII-a mă asculta la lecțiile de limbă franceză. Când făceam o poznă sau se supăra pe mine, mama atât spunea: „O să îi spun lui taică-tu!", și intram în pământ de rușine.

Primele rugăciuni le spuneam cu străbunica, mamaia Păuna, eu în pat în genunchi, iar ea jos. Dar tata totdeauna avea grijă să mă învețe cum să mă comport, ce e frumos, ce nu e și că, atunci când mă rog, să nu las gândurile să mă depărteze de rugăciune și să spun mereu: „Doamne Iisuse Hristoase, miluiește-mă pe mine, păcătoasa!"; și îmi mai zicea să cer ajutorul lui Dumnezeu în tot ce vreau să fac sau spun.

Am avut cel mai bun tată și am crezut că va fi veșnic alături de mine pe această lume!

„Doamne, Tu, Care ştii şi firele de păr din capul meu şi nu pică nici unul fără ştirea Ta, Tu ştii că sunt aici." Doamne, ai grijă de sufletul tatălui meu și ajută-l să ajungă alături de cei care din veac au bineplăcut Ție! Amin.

Gabriela Răileanu (fiica cea mare)

***

Tata a fost și un familist cum rar întâlnești. Cu toate greutățile vremurilor, având trei copii, și-a luat angajamentul că va întreține el familia, lucrând și după programul de serviciu, doar ca mama să se ocupe de cele trei fiice. Și așa a făcut, chiar cu supra de măsură, fiind electronist, a învățat să repare televizoare; și, fiindcă era priceput, serios, muncitor, avea mulți clienți. Mi-l amintesc cum, mic fiind de înălțime,

subțirel, căra o ditamai geanta cu scule, pe care de abia o puteai ridica; dar lui nu i se părea un lucru greu. Și așa ne făcea „poftele”, să fim și noi în rând cu ceilalți copii de vârsta noastră.

Tata spunea că trebuie să-L iubim pe Dumnezeu mai mult ca propria familie, dar nu a renunțat la noi atunci când, fiind în vizită la Sfântul Munte, a doua oară, în 2012, i s-a propus să rămână acolo, la călugări. Însă pe Dumnezeu L-a slujit și de acasă, de lângă noi.

A fost autodidact, citind și practicând, notând cuvintele pe care nu le înțelegea cu explicația din DEX, copiind citate din cărți pentru a le avea la îndemână și a le putea repeta ori de câte ori considera necesar; se înregistra citind din cărți, pentru a le asculta și reasculta apoi.

Era ambițios, nu exista vreun lucru pe care el să nu-l poate face. Ceea ce a acumulat, a împărtășit celor ce doreau să-l asculte. Prin harul lui de a se ruga, noi, fetele, copiii și nepoții, am simțit că am fost ocrotiți. Nu îl vom uita niciodată, îl vom pomeni și ne vom ruga pentru sufletul lui.

Dumnezeu să îl odihnească în lumină, cu multă verdeață! Doamne ajută!

Mihaela Răducă (fiica mijlocie)

***

Când mă gândesc la perioada copilăriei și călătoresc în timp, în căutarea primelor emoții, îl găsesc pe tata la ceas de seară, după ore lungi de absență, cald, blând, emanând o energie vie, abundentă. Lucra ore lungi, mult peste programul de lucru; găsise soluții ca să ne ofere absolut tot ce ne puteam dori, iar

când ajungea acasă eram cu toții învăluiți de o lumină proaspătă, pace și bucurie. Nu l-am văzut niciodată obosit!

Avea obiceiul să ne facă surprize cu cadouri generoase, mult peste posibilitățile unei familii modeste. Reușise să ne creeze un mediu fără lipsuri, în care nu ne simțeam cu nimic mai prejos decât ceilalți copii. O făcea cu discreție și modestie; nu am avut niciodată impresia că îi este greu.

Abia când am căpătat înțelepciunea maturității am avut revelația efortului de care tata era capabil. Am înțeles târziu, la vârsta adultă, că el de fapt, era un „făcător de minuni"!

Când, la rândul meu, viața mi-a dăruit un cămin, am apelat la tata să-mi împărtășească formula miraculoasă. Cu grație, eleganță, fără dramă, violență, traumă sau comoții, el a reușit să ne aducă la maturitate cu școli înalte, profesiuni respectabile și parteneri de viață de nădejde. L-am întrebat cum a făcut și abia în stadiul acesta tata mi-a împărtășit povestea vieții sale.

În contextul unor încercări extreme, tatăl meu L-a găsit pe Dumnezeu. Mi-a dezvăluit astfel că tot ceea ce a făcut a fost sub îndrumarea și călăuza cuvântului Lui; cuvânt pe care nu a încetat vreodată să-l studieze, întru înțelegere deplină. Mi-a mărturisit că nu se considera un erudit, dar mi-a demonstrat că este mult mai mult de atât!

Eu sunt convinsă că tatăl meu și-a câștigat un loc printre sfinți! Este de departe cel mai de admirat om pe care l-am cunoscut, un exemplu impecabil! Dar, dincolo de caracterul formidabil al faptelor sale, se distinge miracolul divin: tatăl meu a întinerit la

bătrânețe! Pe el nu l-a părăsit viața, el s-a umplut de viață!

Camelia Răducă (fiica cea mică)

***

Tata socru' m-a adoptat înainte ca soția mea (Camelia) să știe că voi fi partenerul ei de viață. Zâmbetul lui din ziua când l-am cunoscut mi-a rămas întipărit în suflet, ca dovadă incontestabilă a înțelepciunii lui supreme.

Abia mai târziu aveam să aflu că a fost deținut politic, întemnițat și torturat, segregat și etichetat; dar, în ziua când l-am văzut prima oară, nu i-am cunoscut povestea și totuși energia chipului său m-a intrigat enorm. Lăsa impresia că ne privește pe toți cu amuzament îngăduitor, cu răbdarea pașnică a unui educator.

Am devenit un admirator al lui „Marinică"! Detașarea lui demonstra o disciplină care mă interesa; eram curios să învăț rețeta serenității. Mă străduiam la rândul meu să pătrund secretele păcii lăuntrice, sportul și practicile spirituale bazate pe armonizarea minții și trupului fiind marea mea pasiune.

Relația mea cu Marinică a devenit specială din momentul când i-am împărtășit preocupările mele. Cu toate că disciplina lui spirituală a fost una convențională, Marinică mi-a făcut întotdeauna onoarea de-a mă întâmpina la mijlocul punții de comunicare, acolo unde schimbul de idei era optim. În pofida vârstei și a pedigriului academic modest, Marinică a demonstrat versatilitate intelectuală și flexibilitate interpretativă fără cusur. De exemplu, a reușit să mă convingă de congruența metodelor de căutare spiri-

tuală cu ajutorul unor analogii inspirate, produsul unui spirit tânăr, genial!

Condiția fizică, disciplina alimentară, dexteritatea, echilibrul, agilitatea, îndemânarea au fost atribute pe care Marinică le cultiva sistematic. „Trupul, după chipul și asemănarea Lui, este dar de la Dumnezeu și trebuie respectat”.

Era chestie știută că „bătrânul” nu era bătrân deloc. Avea program zilnic de antrenament. Locul favorit era Parcul Expoziției din Iași. Într-o zi de vară, când eram în vizită în țară, am mâncat la un restaurant în Parcul Expoziției. Fără prea multă deliberare, după masă ne-am hotărât să mergem să-l căutam. „Ce-ar fi să-l găsim la aparatele de sport?”, a zis Camelia, cu optimismul ei binecunoscut. Zis și făcut! Printre băieți cu mușchi și fete atletice, Marinică era „călare pe aparat”, în miezul acțiunii. S-a bucurat teribil că ne-am întâlnit și fără ezitare m-a luat de mână și m-a dus la un aparat pe care nu putea să-l deslușească. Era teribil de intrigat că nu-l descifrase! Mi-a arătat și demonstrat o mulțime de exerciții pe care le-a executat cu puterea și energia unui adolescent. Ba, mai mult, a găsit un aparat la care mi-a dat clasă!

La fiecare întâlnire Marinică îmi făcea o demonstrație. Avea 97 de ani când, la penultima mea vizită, în pofida protestelor familiei, a demonstrat zece flotări explozive cu pieptul la podea și spatele drept ca scândura!

Acum câțiva ani am filmat un antrenament pe plajă la Eforie. În glumă și fără planificare, la ceas de seară, Marinică a început să facă rutina lui favorită. În mai puțin de două minute s-a adunat un grup de participanți, atât membri ai familiei cât și necunos-

cuți de pe plajă, care au executat până la capăt rutina lui Marinică. A doua zi, nepotul, participant ad-hoc, se văita de febră musculară debilitantă!

Între discuțiile pe teme spirituale, exercițiile fizice, ore întregi de studiu și rugăciune, Marinică a găsit întotdeauna timp și de viață socială! În studio, la radio, la televiziune, în Podcast, la telefon; el și-a țesut o rețea de prieteni, colaboratori, discipoli și admiratori, care sunt dovada vie că Marinică este încă printre noi. După ce a redefinit noțiunea de „formidabil”, și-a turnat sufletul în inimile noastre și ne-a făcut părtași la miracol.

Ștefan Vrabie (ginerele, soțul Cameliei Răducă)

Neamul nostru se cuminecă prin ei...

Cuvântul rostit la înmormântare
de scriitorul Danion Vasile

„Nu plângem lacrimă de sânge,
Ci ne mândrim cu atâți eroi.
Nu! Neamul nostru nu vă plânge,
Ci se cuminecă prin voi!"

(*Imn morților*)

Sunt versurile lui Radu Gyr. În ziua de astăzi, noi chiar ne putem cumineca prin jertfa, prin sfințenia de care s-a învrednicit robul lui Dumnezeu Marin. Ar putea întreba cineva, auzind cuvântul pe care l-a rostit mai înainte părintele stareţ: „Părinte Hariton, cum puteți spune: «Cred nu doar că Marin Răducă s-a mântuit, ci cred că a ajuns la sfințenie?» Cum puteți să faceţi o astfel de afirmație?" Și răspunsul este foarte simplu... Dacă vă uitați la epitrahilul părintelui Hariton, la icoana părintelui Sofian pictată pe el, vedeți că e într-adevăr cum zicea Gyr: „Noi am făcut din voi icoane și vă purtăm pe frunți cununi". Vă purtăm pe frunți și pe epitrahile... Și în biserici uneori sunt pictați, în casele noastre avem icoanele lor. Și chiar mă gândeam că, dacă trăia astăzi părintele Justin, imediat ar fi pus să se picteze icoana lui Marin Răducă, pentru că a fost unul din cei mai mari trăitori isihaşti ai zilelor noastre. Chiar zilele care urmează o să apară o carte despre el şi mă gândeam ce titlu să-i punem. Şi m-am gândit: *Isihastul din mijlocul cetăţii*. Dacă ştiţi, părintele Benedict Ghiuş, un pătimitor din temniţele comuniste, fiind invitat de

părintele Ioanichie Bălan să dea un interviu pentru volumul de convorbiri duhovniceşti, pentru unul din volume n-a vrut să dea niciun cuvânt, a tăcut complet[23], iar pentru celălalt iarăşi n-a vrut să dea un interviu, pentru că iubea linIştea, ca şi Marin Răducă, dar a dat un text despre linIştea în mijlocul cetăţii, despre cum să dobândim, practic, sfinţenia în oraşele pline de tulburare ale zilelor noastre[24].

Marin Răducă trebuie să fie o icoană pe care s-o purtăm în suflete cei care l-am cunoscut. Cei care nu l-au cunoscut pot vedea pe internet diferite materiale, interviuri şi pot înţelege că pentru noi el e o biruinţă. Şi dacă unul poate s-a smintit de afirmaţia părintelui Hariton că nădăjduieşte că nu doar că s-a mântuit, ci s-a sfinţit, eu aş întreba: Putem noi să spunem cât de mare e Marin Răducă în cetele sfinţilor? Noi nu avem criterii să măsurăm sfinţii, dar trebuie să le înţelegem sfinţenia.

Mă gândeam, recitind materialele pentru a pregăti cartea despre Marin Răducă pentru tipar, că una dintre arestări s-a datorat, unii poate ştiţi asta, faptului că a împrumutat o carte legionară altuia, pentru că majoritatea literaturii legionare fusese distrusă, şi unii oameni aveau nevoie de o astfel de hrană. Oare Marin Răducă nu și-a dat seama de riscuri, când i-a împrumutat camaradului său cartea *Pentru legionari*? Normal că şi-a dat seama că riscă. Şi-n cele din urmă, cel care a citit cartea a fost prins de securitate,

---

[23] Doar a trimis învățături din Proloage (n.ed.).

[24] Textul, intitulat *Însingurare și comuniune (Încercare asupra unei vieți spirituale de cetate)*, a apărut în cartea părintelui protosinghel Ioanichie Bălan *Convorbiri duhovnicești*, volumul II, apărut la Editura Episcopiei Romanului și Hușilor, 1990, pp. 582-594 (n .ed.).

desfigurat în bătaie şi l-a turnat. Mai apoi, acesta și-a şi cerut iertare de la Marin Răducă, care l-a iertat, înţelegând că trecuse prin mari chinuri până spusese că de la el era cartea.

Or, mă gândeam că noi, în vremurile noastre, când există legea *antilegionară*, avem atât de multe piedici ca să ne cinstim mărturisitorii... Unii poate ştiţi că în unele locuri a circulat chiar un fel de text prin care se interzice cinstirea lui Mircea Vulcănescu ca sfânt! Preoţii au voie să pomenească doar lucrarea lui culturală şi atât! Or, în aceste vremuri când oarecum ni se bagă pumnul în gură, noi avem datoria de a fi cu adevărat fiii sângelui mărturisitorilor. Adică noi avem o mare responsabilitate... Cum sunt unii, că se molipsesc de-un virus sau alții, de-o boală, noi aşa trebuie să ne molipsim în bine de dorinţa de jertfă a mărturisitorilor, de curajul lor. Pentru că, practic, ei sunt alături de noi.

Să ştiţi că există o tentativă de a micşora numărul sfinţilor închisorilor, vorbind doar despre Valeriu Gafencu şi atât. Dar şi Marin Răducă, ca şi părintele Arsenie Papacioc, ca şi alţii, au spus că Traian Trifan şi Traian Marian au fost, practic, părinţii duhovniceşti de acolo. Şi Gafencu a fost unul, ca alţii care s-au hrănit de la aceşti povăţuitori care sunt ţinuţi în umbră – „cei doi Traian”, cum îi numea şi Marin Răducă. Ar trebui să aibă şi ei loc în sufletele noastre. Adică, practic, înţelegând că trăim vremuri foarte, foarte tulburi, să înţelegem că ei sunt în faţa noastră şi stau umăr la umăr.

Adică noi astăzi prăznuim. Câţiva, foarte puţini, ştiind cine a fost răposatul, au venit la o înmormântare. Dar cei mai mulţi au venit la un praznic. Pentru că un erou al credinţei este primit de fraţii lui. Adică

sunt aici, cu noi, şi cei doi Traian, şi părintele Arsenie Papacioc, şi părintele Justin şi ceilalţi, şi Vulcănescu. Înţelegeţi? Noi trebuie să sărbătorim. Şi să avem clar nădejdea că viaţa creştină este drum spre mântuire.

Spunea stareţul Emilian de la Simonos Petras că sunt unii creştini care, dintr-o falsă smerenie, nu înţeleg că la sfârşitul vieţii creştine e mântuirea. Dar noi trebuie să nădăjduim clar de tot că ajungem la Hristos după moarte. Cu asta trebuie să ne hrănim zi de zi. Şi cu atât mai mult trebuie să înţelegem că mărturisitorii au intrat în împărăţia cerurilor ca sfinţi, sunt fraţii noştri mai mari, care vor să ne ocrotească.

Când părintele Justin Pârvu mi-a dat crucea aceasta, mi-a zis: „S-o ţii înainte! Când predici, când ţii conferinţe, cu crucea înainte!” Şi mi-am dat seama că, într-adevăr, aşa trebuie să luptăm. Să înţelegem că noi suntem nişte cârpe, nişte slabi, neputincioşi, dar înaintea noastră Îl avem pe Hristos, îi avem pe sfinţii Bisericii, pe sfinţii din vechime, pe sfinţii mucenici, pe sfinţii cuvioşi, pe Sfânta Cuvioasă Parascheva, prăznuită astăzi, dar îi avem şi pe sfinţii închisorilor. Iar dacă i-am cunoscut, vă daţi seama, asta e cea mai frumoasă poveste de dragoste a sufletelor noastre, pentru că ne-am întâlnit cu sfinţenia.

Acum şapte ani, când am făcut un lung interviu cu Marin Răducă, vă mărturisesc că m-am sfiit să îl tipăresc într-o carte, am tot amânat, fiindu-mi teamă să nu năpădească lumea în pelerinaj la Marin Răducă şi să-i tulbure liniştea filocalică, liniştea isihastă. Închei cuvântul meu spunând că e foarte important să citiţi cu atenţie cuvintele care au rămas de la el, înţelegând că predania filocalică este soluţia pentru vremurile noastre.

Unii poate ştiţi că în închisoare, la început, Marin Răducă nu înţelegea grupul lui Gafencu şi al celor numiţi *mistici*, care se adânceau în rugăciune şi nu aveau o atitudine dârză mai axată pe linia politică, ci s-au retras pe linia duhovnicească. Cum spunea Valeriu Gafencu: „Nu regret că am îmbrăcat cămaşa legionară, regret că n-am îmbrăcat mai devreme cămaşa lui Hristos.” Oamenii aceştia, eroii aceştia au făcut un jurământ: „Să rup din mine toate bucuriile pământeşti” - şi Marin Răducă s-a ţinut de acest legământ. Îmi spunea ucenicul lui, Adrian Aldea: „Omul acesta n-a cerut niciodată nimic! Nu era legat de nimic din cele pământeşti!” Şi, când l-am auzit spunând asta, m-am gândit că Marin Răducă s-a ţinut de acel legământ: „Jur să rup din mine toate bucuriile pământeşti!” Or, noi, în această lume în care e atâta dezbinare, atâta tulburare, tabere, certuri, duhovnici, unii spun una, unii spun alta, oamenii nu mai ştiu pe cine să creadă: „Eu ţin de stareţul cutare!” „Ba eu de cutare, de la Athos!” „Şi eu tot de la Athos, dar de la mănăstirea cealaltă!” şi tot aşa, ei bine, în aceste vremuri de dezbinare, soluţia este cea a rugăciunii lui Iisus. Chiar dacă sunt puţini dascăli, câtă vreme cinci minute, zece minute aţi stat lângă Marin Răducă, aţi cunoscut un duh, aţi cunoscut o pace, aţi cunoscut o linişte care nu erau din lumea aceasta.

Să ne ajute Bunul Dumnezeu ca, pentru rugăciunile robului Său, Marin Răducă, să mergem şi noi pe calea rugăciunii jertfelnice. Amin!

Cuprins

Lângă PS Macarie
al Episcopiei Europei de Nord

Editura Areopag strânge materiale pentru o ediție mai amplă a cărții despre robul lui Dumnezeu Marin Răducă. Cei care l-au cunoscut și pot da mărturii despre lucrarea sa sunt rugați să le trimită pe adresa de e-mail mihaelaralucat@gmail.com.